

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNICH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Latentní rasismus u policistů ČR

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

Doc. PhDr. Eduard Radvan CSc.

Vypracoval:

Bc. Pavel Kříž

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „ Latentní rasismus u policistů ČR“ zpracoval samostatně a použil jsem jen literaturu uvedenou v seznamu literatury. Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 29. březen 2010

Bc. Pavel Kříž

Poděkování

Děkuji panu Doc. PhDr. Eduardu Radvanovi CSc., za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Dále bych chtěl poděkovat své manželce Janě a dcerám Kateřině a Veronice za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytly při zpracování mé diplomové práce a které si nesmírně vážím.

Bc. Pavel Kříž

OBSAH

Úvod	2
1. Teoretická část	4
1.1 Vymezení pojmu rasismu	4
1.2 Rasismus a jeho historie	10
1.3 Latentní rasismus jako jedna z forem sociální patologie	18
1.4 Historie a kultura romské komunity v ČR	22
1.5 Multikulturalismus, multikulturní výchova a sociální pedagogika při nápravě vztahu mezi majoritou a minoritou	30
2. Průzkumná – praktická část	38
2.1 Cíle empirické části – průzkumu	38
2.2 Charakteristika metod (techniky)	39
2.3 Charakteristika výběrového souboru	40
2.4 Analýza dat – výsledky průzkumu	41
2.4.1 - analýza zkušeností policistů s Romy	41
2.4.2 - analýza postojů a předsudků policistů vůči Romům	45
2.4.3 - analýza soužití s Romy v naší společnosti	60
2.5 Shrnutí zjištěných poznatků	71
2.5.1 - shrnutí zkušeností policistů s Romy	71
2.5.2 - shrnutí postojů a předsudků policistů vůči Romům	73
2.5.3 - shrnutí soužití s Romy v naší společnosti	77
2.6 Návrh prevence latentního rasismu u Policistů ČR	81
Závěr	84
Resumé	86
Anotace klíčová slova	87
Seznam použité literatury	88
Přílohy	91

ÚVOD

„Multikulturalismus tvrdí, že lidé s různými kořeny mohou žít pospolu a učit se porozumět obraznosti druhých, mohou a měli by se bez předsudků či iluzí dívat přes hranice rasy, jazyka, rodu a věku a učit se myslet na pozadí promíšené společnosti. Multikulturalismus zastává skromně názor, že některé z nejzajímavějších věcí v historii a kultuře se dějí na rozhraní různých kultur“.

Robert Hugues¹

Na lidskou rozmanitost lze narazit na každém kroku. Potkáváme se s lidmi, kteří byli vychováni v různých prostředích a podmínkách a to nejen v ČR, ale i za jejími hranicemi, s lidmi, kteří vyznávají různá náboženství či ideologické doktríny. S lidmi, kteří žijí své životy podle zcela jiných pravidel, než bylo ve střední Evropě donedávna běžné. Současnou Českou republiku tak můžeme chápat jako společnost, ve které různí jednotlivci uplatňují rozličné životní strategie, nestejně hodnotové stupnice a rozmanité víry. Avšak v rámci každé společnosti je nezbytné dodržovat jistý soubor pravidel, zákonů a povinností. Naopak právní a institucionální kontext společnosti by měl mít takový charakter, aby nedocházelo ke znevýhodňování osob na základě jejich skupinové či individuální odlišnosti.

Diskriminace, ať již rasová či jakákoliv jiná, byla vždy jádrem válek, represí a hrůzných činů, jež otrásají základy společností lidí. Dnešní společnost se však stává multikulturní společností, ve které se stále častěji budou setkávat lidé různých kultur, ras a náboženství.

Současným trendem každé moderní společnosti je snaha o vytvoření multikulturní a multirasové společnosti. Ovšem idea, že uskutečnění této snahy bude fungovat bez problémů, je mylná. Stále se setkáváme s projevy rasismu nejen ve světě, ale i v naší republice.

„Češi jsou rasisti“, „Česká společnost je rasistická“ a podobné věty čteme na internetu, v novinách, slyšíme je z médií. Jen málokdo se však zamyslí nad tím, že tyto věty jsou nelogické. Jedná se o zobecnění kolektivních obvinění na základě příslušnosti

---

¹ BARŠA P.: *Politická teorie multikulturalismu*, Brno, 2003, s. 2

k národnosti.

Na druhé straně jsme svědky různých rasově orientovaných útoků českých extremistických skupin na Romskou populaci. Častým projevem těchto skupin je „anticiganismus“, který bohužel prostupuje celou společností. S prvky obecného rasismu se setkáváme v dnešní době na každém kroku. Bohužel i uvnitř policie je možné nalézt jednání, které lze označit za projev rasismu či xenofobie, zejména vůči Romům.

Romové jsou v České republice nejpočetnější minoritou. A protože jsem policista, již necelých 20 let pracuji u Policie ČR se služebním zařazením na službě kriminální policie a vyšetřování v Brně, jako téma své diplomové práce jsem si vybral vztah příslušníků Policie ČR k této komunitě.

Úkolem Policie ČR² a potažmo všech policistů, obecně vzato, je ochrana občanských práv a svobod bez ohledu na příslušnost k národnostní či etnické skupině. Proto by policisté při výkonu svého povolání měli postupovat pouze v souladu se zákonem. Měli by být schopni oprostit se od různých předsudků a projevů obecného či latentního rasismu vůči Romům, které jsou v naší společnosti v podvědomí většiny obyvatel. Proto bych chtěl ve své práci poukázat na potřebu prevence tohoto jevu. Snaha vymýtit rasismus z naší společnosti by měla být jedna z věcí, kterou si vzdělaný a inteligentní člověk odnese ze svých studií, včetně odborných a profesních.

Diplomová práce má dvě části. V teoretické části své diplomové práce chci nejprve objasnit slovo rasismus a jevy, které můžeme považovat za rasistické. Na tomto základě pak vymezím problém latentního rasismu. Latentní rasismus se v našich podmínkách týká především Romů, proto se jedna z kapitol věnuje jejich historii a kultuře.

V praktické části práce se pokusím o vlastní průzkum, v němž bych chtěl odpovědět na otázku, v jaké míře a především vůči komu se vyskytuje latentní rasismus u příslušníků Policie ČR a zda se vůbec o rasismus jedná. K provedení tohoto průzkumu jsem zvolil metodu dotazníku. Zjištěné výsledky zpracuji do tabulek a provedu jejich analýzu. Na základě výsledků průzkumu se pak pokusím navrhnout vhodnou a účinnou formu prevence případných projevů latentního rasismu například formou školení, kurzů, psychologického poradenství.

Všichni jsme občané společnosti, kde platí rovnost všech bez ohledu

---

² Zákon č. 273/2008 Sb., *Zákon o Policii ČR* ve znění pozdějších předpisů, § 2 úkoly Policie ČR

na jazyk, vyznání, barvu pleti, kulturu. Latentní rasismus proto vnímám jako aktuální problém a především jako velmi nebezpečný sociálně-patologický jev, který ohrožuje nejen morální klima v naší společnosti, ale i negativně ovlivňuje práci policistů ČR.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení pojmu rasismu

Lidé rádi prožívají svůj život ve světě, který znají. Ke všemu, co je pro ně nové, jiné a co neznají, se zpočátku chovají velmi nedůvěřivě a často potřebují určitou dobu, než si tyto novinky osvojí. Tato nedůvěřivost ke všemu novému je jednou z přirozených vlastností člověka. Takto to funguje s novými věcmi i s novými lidmi, s nimiž se člověk během svého života dostává do styku.

Nejdůležitějším zdrojem nedůvěry k cizímu, píše T. Šišková, jsou předsudky. Ty představují zvláštní komplex v podstatě nezdůvodnitelných postojů a stanovisek, která si lidé osvojují docela nenápadně pod vlivem prostředí, nebo je převezmou od nějaké autority.³

Nedůvěra k odlišnostem a odchylkám se nazývá xenofobie. Z tohoto zdroje pochází třeba antisemitismus a to navzdory faktu, že dnes většina lidí žádného Žida nezná. O to silnější je tento jev v případech, kdy se do situace odlišných lidí dostanou ti, kdo se skutečně antropologicky liší. Klasickým příkladem jsou v naší republice Romové nebo Vietnamci, Mongolové, prostě příslušníci jiných ras či etnik. Xenofobie se proměňuje v rasismus.⁴

„Rasismus“ bývá někdy mylně zaměňován s xenofobií, kterou lze zjednodušeně definovat jako obavu, nepřátelství a nesnášenlivost před cizinci. Xenofobie může být živnou půdou pro rasismus, ale není s ním totožná.

Již z pouhého sémantického hlediska je na první pohled jasné, že pojem rasismus bude odvozován od slova rasa. „Rasismus“ tedy předpokládá existenci několika ras.

---

³ Srov. ŠIŠKOVÁ, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Praha, Portál, 2008, s. 10.

⁴ Srov. Tamtéž s.11.

To je ale z hlediska evoluce nereálné. Na naší planetě totiž žije pouze jeden druh člověka a to Homo sapiens - člověk dnešního typu. A rozdíly, které můžeme u tohoto člověka shledat, jsou dány pouze vlivem klimatických podmínek, ve kterých se vyvíjel. Z tohoto hlediska je každá rasová teorie bezpředmětná. Přesto v naší společnosti rasismus stále přežívá. V euro-americké kultuře totiž nadále přežívá ideál antické krásy člověka, který, jak všichni víme, byl světlé pleti.

Samotná tradice dělit lidstvo na rasy sahá staletí do minulosti. Ačkoli je toto dělení vědci z mnoha oborů stále častěji odmítáno, lze se i dnes setkat s tvrzeními, která se zakládají na této „tradici“.⁵

Její odmítnutí ovšem neznamená popření existence rozdílů mezi lidmi. Skutečnost, že se jisté tělesné znaky stávají zdrojem kategorizování lidí a posléze predsudků a rasistické diskriminace, je však funkcí společnosti, resp. kultury. Lidé totiž vskutku věří a jednají jako by rasy fakticky existovaly a svým chováním často znevýhodňují a diskriminují členy jiných rasových skupin. Ačkoli, jak jsem již uvedl, existuje pouze jeden druh člověka, staví rasismus právě na jakýchkoli odlišnostech. Tím, že lidé věří v tyto odlišnosti, utváří příhodné podmínky pro rasismus.

„Rasismus“ a rasové teorie vyzvedávají jenom určité lidi a určité etnické a jazykové skupiny s určitými tělesnými a psychickými vlastnostmi. Tito lidé jsou obvykle pokládáni za vyvolené a za jediné představitele nejvyšší lidské kultury a lidstva vůbec. Všichni ostatní jsou pro ně vedlejší nebo přímo méněcenní, podřízení, až nežádoucí. Jako by rasa byla jedinou příčinou rozkvětu anebo úpadku kultury lidí.⁶

Členění lidstva na rasy vede k užívání pojmů jako jsou mulat, míšenec apod. a posléze k otevření rasové diskuse o „rasové čistotě“ takových jedinců. Ve svých dílech A. Hitler a nacisté ospravedlňovali genocidu židovské populace právě s poukazem na její „nečistotu“. V díle „Mein Kampf“ najdeme tuto větu: „*Míšení krve a jím způsobené klesání rasové úrovně jest jedinou příčinou odumírání starých kultur, neboť lidé nehynou na prohrané války, nýbrž na ztrátu oné schopnosti odporu, jež se tají jen v čisté krvi....*“⁷

Lidé věřící v přirozenou nerovnost pramenící z existence ras jsou proti tzv. „míšení ras“. Ve skutečnosti se však za touto koncepcí skrývá strach, že zrovnoprávnění

---

⁵ MACHALOVÁ, T., *Lidská práva proti rasismu*, Brno: Doplněk, 2001, s. 110.

⁶ WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha 2000, s. 113.

⁷ HITLER A., *Mein Kampf*, Otakar II, Pohořelice, 2000, s. 236.

ras povede ke snížení životních standardů majoritní skupiny, resp., že dojde ke ztrátě jejich rasové identity. Tento druh rasismu, někdy nazývaný etnickým či kulturním diferencialismem, již nestojí na přirozené nerovnosti ras, ale na snaze ochránit „rasovou čistotu“ a rasovou identitu.⁸ Netvrdíme, že některá rasa je výš a jiná níž, každá má svoji identitu. Jsme ale proti míchání ras, neboť tím se každá identita ztrácí.⁹ takto vypovídá jeden z vůdců českého hnutí skinhead.

Rasismus

Slovo „rasismus“ proniklo do běžného jazyka ve třicátých letech 20. století, kdy bylo třeba nalézt nové slovo pro označení teorií, jimiž nacisté ospravedlňovali pronásledování Židů. Po druhé světové válce se objevuje řada publikací, podle nichž je rasismus vymezován jako reakční nevědecká teorie hlásající xenofobii, nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika, který může nabýt fanatických podob a může přerůst v ideologii, ale i v systematický teror.¹⁰

Podle Fredricksona se termín rasismus často volně a bez hlubšího promyšlení používá k označení nepřátelských či negativních pocitů jedné etnické skupiny či národa vůči jiné (mu). Někdy se však antipatie jedné skupiny vůči jiné projevuje tak cílevědomě, že ústí v brutalitu dalece překračující povýšenost a předsudky, které tato vůči odlišné skupině pociťuje a které zřejmě patří k obecným lidským slabostem.¹¹

Obsah pojmu rasismu se dá vyložit mnohými definicemi. Například podle T. Šiškové je „rasismus“ ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva.¹² Naopak J. Wolf rasismus popisuje jako „Nenávist člověka k člověku. Rodí se tedy z nedostatku tolerance, lásky, pochopení a porozumění. Je důsledkem zjednodušených a okleštěných představ lidí, ale může být i výsledkem tuposti a nepochopení či hrubého materialismu, ale stejně tak i náboženské či ideové zatvrzelosti nebo je výsledkem primitivní ideologie, líbivých sloganů, polopравd a smyšlenek. Vždy je však výsledkem ignorování a odmítání

⁸ WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha 2000, s. 118.

⁹ Jirí Fidler, vůdce Vlastenecké fronty, v rozhovoru pro Lidové noviny 15. listopadu 1997.

¹⁰ Srov. MACHALOVÁ T., *Lidská práva proti rasismu*, Brno, Doplněk, 2001, s. 86.

¹¹ Srov. FREDRIKSON G. M., *Rasismus stručná historie*, Praha BB art., 2003, s. 15.

¹² ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Praha, Portál, 2008, s. 13.

vědeckých argumentů nebo jejich zkreslování a přizpůsobování mylným představám lidí.“¹³

„Rasismus“ lze vymezit i jako ideologii, která na základě rozlišení příslušnosti k jedné rase vychází z přesvědčení, že ostatní rasy se vyznačují jinými společenskými hodnotami, normami, ale také i psychickými a fyzickými vlastnostmi jejích členů, kteří se tímto stávají společensky méně hodnotní a uznávání. Obecně se však dá pojem rasismus vyložit obdobně, jako to učinil Fredrickson: „... *jedná se o nadřazenost určitých lidských ras a etnických skupin.*“¹⁴

Ovšem vymezit pojem rasismus, jednoznačně jej definovat a pojmenovat, je nepoměrně složitější a často je toto vymezení příliš specifické a mnohdy velmi široké.

Rasismus může být součástí soustavy myšlenek, názorů či teorií obvykle představujících náhled na svět nebo společnost, ale i zcela samostatnou ideologii. Často nabývá organizovanou dokonce státem připouštěnou či podporovanou formu. Jde však vždy o výraz nadřazenosti zejména vůči národnostní skupině, která tvoří v dané společnosti menšinu. V těchto případech není rasismus v terminologii žádných vnitrostátních platných právních předpisů použit.

V souvislosti s definicí rasismu je nutno zdůraznit, že k vymezení a hodnocení rasismu již dnes nepostačuje deskripce jednotlivých forem a projevů xenofobní nenávisti vůči příslušníkům jiné „rasy“ nebo analýza přetrvávajících předsudků. Tento přístup chce proniknout do podstaty jevu jakoby „zvenčí“. To však vede k tomu, že rasismus je identifikován jen tehdy, pokud jeho slovník obsahuje slovo „rasa“. Současné nové modifikace rasismu a rasistického myšlení však ukazují, že tento přístup má omezenou gnozeologickou hodnotu. Kupříkladu stoupenci dnešní nové pravice již nemluví o rasách, ale o odlišné kultuře, etniku, stylu života.

Jako efektivnější přístup při zkoumání současného rasismu se ukazuje analýza jeho významu. Na rozdíl od deskriptivního popisu strukturálních vlastností nám významová analýza umožní zohlednit i takové podmínky, jako jsou interakce jednání, které vedou ke konstrukci určité verze, popisu. V tomto případě ke konstrukci rasistického vidění světa, respektive rasismu. Každá významová konstrukce vychází ze zájmu, který orientuje naše poznání a stává se i motivem našeho jednání.¹⁵

Jelikož je termín rasismus v současné době chápán negativně a označení

---

¹³ WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha, 2000, s. 113.

¹⁴ FREDRIKSON G. M., *Rasismus stručná historie*, Praha BB art., 2003, s. 17.

¹⁵ Srov. MACHALOVÁ T., *Lidská práva proti rasismu*, Doplněk, Brno 2001, s.84.

„rasista“ je pejorativní, hledají se další možné alternativy, které by toto označení nahradily. Jednou z těchto alternativ je i používání slova „racialista“ namísto slova „rasista“.

Racialismus je směr, který tvrdí, že mezi rasami existují dané a nepřekonatelné rozdíly biologické, kulturní, historické, ale vyhýbá se označení některé rasy za nadřazenou. Požaduje ovšem segregaci pod záminkou zachování diverzity a kulturního dědictví. Tento termín se objevuje téměř výhradně v prostředí rasistických a neonacistických organizací a v podstatě neexistuje rozdíl mezi rasismem a racialismem.¹⁶

S pojmem rasismu úzce souvisí i „rasové násilí“. Tímto termínem rozumíme násilné chování s rasovým motivem, jehož objektem je neindividualizovaný příslušník rasově odlišné skupiny. V případech rasového násilí je podstatné zejména to, že útočník napadá odlišnou rasu a konkrétní oběť je kýmkoli z této skupiny zaměnitelná.¹⁷

Do této kategorie lze zařadit i chování, které je právními předpisy vymezeno jako vražda, zabití, ublížení na zdraví, způsobení škody velkého rozsahu, užití různých druhů násilí genocidu, pogromy apod..¹⁸

V důsledku historických zkušeností je ve většině světa zákaz diskriminace a rasově motivovaného chování upraven v základních právních normách, ústavách a dalších mezinárodních úmluvách. Například v Listině základních práv a svobod.¹⁹ Jak uvádí článek 3 Listiny, „... základní práva a svobody chráněné Listinou jsou zaručeny všem bez rozdílu, pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

Z mezinárodních závazků je pro Českou republiku v této věci též relevantní Úmluva OSN o odstranění všech forem rasismu.²⁰ V člancích 1 a 2 této úmluvy je vymezen pojem rasové diskriminace takto „*Výraz rasová diskriminace znamená jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo znevýhodňování založené na rase, barvě pleti nebo na národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní*

¹⁶ CHARVÁT, J.: Současný politický extremismus a radikalismus, Praha, Portál, 2007, s. 60

¹⁷ Srov. ŠIŠKOVÁ, T.: Výchova k toleranci a proti rasismu, Praha: Portál, 2008, s. 15

¹⁸ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 – trestní zákoník ve znění z. č. 306/2009 Sb.

¹⁹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb *Listina základních práv a svobod*,

²⁰ Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (Sb.m.s.č.95/1974)

nebo kterékoliv jiné oblasti veřejného života.“

Je však velmi složité, jaké chování můžeme vymezit jako rasistické a na základě toho upravit i zákony, které by projevy tohoto jevu postihovaly. Proto jsou tyto formulace velmi obecné. Například v trestním zákoníku je v ustanovení § 355 upraveno protiprávní jednání ve vztahu k hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny a v § 356 je upravena skutková podstata jednání, spočívajícího v podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. V sociální politice a veřejné praxi v České republice není pojem diskriminace a rasismu a jejich forem přesně definován. Vždy se jedná pouze o obecné formulace, jako například v ustanovení § 4 odst. 2 z. č. 435/2004 Sb.²¹ ve znění pozdějších předpisů, kde se uvádí „*Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána přímá i nepřímá diskriminace z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu nebo povinnosti k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů, diskriminace z důvodu těhotenství nebo mateřství se považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví. Za diskriminaci se považuje i jednání zahrnující, podněcování, navádění nebo vyvolávání nátlaku směřujícímu k diskriminaci.“*

X X X

Rasismus je pojmem, který v sobě zahrnuje různé aspekty a jednoznačná definice a vymezení tohoto pojmu, je opravdu velmi složitá. Rasismus není pouhé konstatování o odlišnosti rasy či nenávisti příslušníků odlišných ras, ale zahrnuje v sobě mnohé jiné termíny jako etnikum, národ, pluralita, odlišný životní styl, jiná kultura a s tím spojené jiné životní hodnoty. Rasismus v poslední době opět projevuje svoji odolnost. Proto, abychom lépe pochopili podstatu rasismu, si musíme přiblížit jeho historii.

---

²¹ Zákon č. 435/2004 Sb., Zákon o *zaměstnanosti*, ve znění pozdějších předpisů

1. 2. Rasismus a jeho historie

Počátky a kořeny rasismu sahají hluboko do minulosti. Ovšem rasismus, tak jak ho známe dnes, vznikl mnohem později. Názory na jeho vznik a počátky se v literatuře liší. Podle některých autorů můžeme rasismus nalézt již ve starověku, podle jiné literatury až v období středověku. Je nutné ale znovu připomenout, že se nejedná o podobu rasismu, jak ji známe dnes.

Římané, odvolávám se na G.M.Fredriksona, měli otroky všech barev a národností, kteří žili na hranicích jejich říše. Ačkoli po rozsáhlých výzkumech, které prováděl například i Frank Snowden, expert na antiku, nebyl objeven důkaz, že by kdekoli v antickém světě sloužila tmavá barva pleti jako předpoklad pro nepřátelské rozlišování lidí, bylo by samozřejmě přehnané tvrdit, že v antice etnické předsudky vůbec neexistovaly.²²

Předsudky se objevovaly většinou vůči Židům, kteří se odmítali vzdát svého náboženství a podrobit se hegemonii křesťanských národů. Ovšem Michael Foucault tvrdí, připomíná J. Charvát, že první zmínky o rasovém konfliktu lze najít až ve středověku. Podle jeho teorie existovala ve středověké Evropě jakási dělicí čára mezi šlechtou a lidem, která vycházela z rasového rozdělení. Tímto bylo v podstatě legitimizováno nadřazené postavení vítězů ve válkách, které probíhaly mezi Franky a Galy a mezi Normany, Angly a Sasy.²³

Názory na dobu vzniku rasismu jsou tedy různé. Většina autorit se ale shoduje na tom, že kořeny evropského rasismu lze spatřovat v rozpětí od 12. do 14. století. V této době můžeme objevit rasismus, ale také rodící se antisemitismus, který se v dějinách ještě mnohokrát projevil a jeho vývoj je natolik spjat právě s rasismem, že spolu mnohdy splývaly. Právě Židé se stali oběťmi útoků a to již v průběhu první křížové výpravy v roce 1096. Byli považováni a mnohdy označováni za čaroděje, za strůjce zkáz a nemocí, kterým podléhali křesťané. Rodící se antisemitismus v sobě nesl i počátky rasismu. Rasismus pozdního středověku se však netýkal pouze Židů. V souvislosti s tím, jak se jádro katolické Evropy rozšiřovalo dobýváním a kolonizací okrajových částí kontinentu, pocit nadřazenosti nad domorodým obyvatelstvem

²² Srov. FREDRISKSON G. M., *Rasismus stručná historie*. Brno: nakladatelství Jiří Buchal, 2003, s. 27.

²³ Srov. CHARVÁT, J.: *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. s. 52

předjímal pocity převahy a dominance, které byly charakteristické pro pozdější expanzi Evropanů do Asie, etnické Afriky a Ameriky.

Pozdější století středověku pak poznamenala „ghettoizace“ a rasová diskriminace. Objevila se tvrzení, že nešlo o výlučně kulturní či etnocentrickou netoleranci. V některých částech východní Evropy ve čtrnáctém století existovala legislativa, která jako podmínku pro držení funkcí či vstup do cechů stanovila německý původ a platil zákaz smíšených manželství mezi Němci a Slovany. V anglicko-irských městech bylo přibližně ve stejné době členství v cechu odmítáno těm, kteří měli „irskou krev či původ“. ²⁴ Myslím si však, a v tom se také shoduji s Fredrisksonem, že tehdejší diskriminace nebyla skutečným rasismem. Chyběla totiž jakákoli ideologie či světonázor, který by prováděné praktiky přesvědčivě odůvodňoval.

Hlavní forma moderního rasismu, varianta založená na barvě pleti píše Fredriskson, nemá významnější středověké kořeny a je převážně produktem moderní doby. Až do poloviny patnáctého století měli Evropané velmi omezený či vůbec žádný přímý kontakt se subsaharskými Afričany. Kupříkladu ve výtvarném umění a slovesnosti byly tyto vzdálené a exotické národy vyobrazovány různě: od monstrózních a budících hrůz, po posvátné a hrdinské. Na druhé straně se někdy d'ábové zobrazovali s tmavou kůží a rysy, které lze považovat za africké, a kati mučedníků se často znázorňovali jako černoši.²⁵

Toto symbolické spojení černé barvy se zlem a smrtí a barvy bílé s dobrotou a čistotou mělo nepochybně jistý vliv na upřednostňování osob se světlou pletí před lidmi s tmavou pigmentací. Význam tohoto spojování se však možná přehání. Jediné místo, kde snad je možné nalézt náznaky antičernošského rasismu v polovině středověku, je Iberie konce čtrnáctého a začátku patnáctého století. Zde patrně vznikalo spojování černé pleti s otroctvím. Podle historika Jamese H. Sweeta se křesťané právě během tohoto období, kdy žili v Iberii vedle muslimů, naučili právě od nich spojovat černou barvu se zotročením. Arabové a Maurové měli ve středověku bílé i černé otroky a nepraktikovali tudíž výlučně rasistické otroctví, jaké Evropané zavedli v Novém světě v šestnáctém a sedmnáctém století. Obvykle však zadávali černým mnohem podřadnější a degradující úkoly. Mezi „nejnápadnější“ otroky snědých či světlých maurských pánů v jižní Iberii patřili tedy černí Afričané. Tak bylo přirozené, že si křesťané, stejně jako

---

²⁴ FREDRISKSON G. M., *Rasismus stručná historie*. Brno: nakladatelství Jiří Buchal, 2003, s. 31

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 33

muslimové, začali spojovat subsaharské Afričany s doživotním otroctvím. Otroctví se v Africe možná velice lišilo od praxe, jaká se vyvinula na plantážích v Novém světě (Amerika). Avšak princip, že lidské bytosti je možné vlastnit jako výrobní nástroje, již existoval.²⁶

Kontakt Evropanů s Afričany, ale zejména objevné plavby a objevení Nového světa v 15. století, přinesly další postup ve vývoji rasismu. A byl to především kontakt s americkými indiány, který postavil Evropany před novou otázkou: „jsou tito divoši lidé, tedy boží stvoření, nebo ne?“²⁷

Objevily se dva názory, které kolonizátoři zastávali. První názor tvrdil, že zrovnoprávnění černochoů by znamenalo záhubu civilizace a druhý, že černoši jsou svojí tělesnou stavbou velmi blízcí opicím. Podřadnost černé rasy byla bez diskuzí.²⁸

Ačkoli v Evropě otrokářství v raném středověku zaniklo, v Novém světě se otrokářství jako legitimní způsob opatrování levné pracovní síly udrželo až do 19. století. Válka Severu proti Jihu sice znamenala konec otroctví, ale neznamenala okamžitý konec všech předsudků ani zákonných perzekucí. V Americe přetrvával pocit, že černoši nejsou bílým rovni. Snaha o jejich emancipaci ztroskotala na tom, že bílí Američané nebyli schopni chápat černochoy jako sobě rovné. Většina bílých Američanů byla přesvědčena, že černoši jsou ve všech podstatných ohledech dědičně podřadní a pro bílé představovala jejich populace v procesu degenerace či „návratu k divočině“ nebezpečí, které spočívalo v nemoci, násilné kriminalitě a sexuální kontaminaci. Ostatně ještě v 60. letech 20. století byly v jižních státech USA autobusové spoje pro bílé a černé.

Dá se říci, že od 18. století se termín rasa začal používat nejen pro označení „barevných“, ale i pro kategorizaci lidských typů. V roce 1735 provedl první třídění švédský přírodovědec Carl von Linné. Na něj potom navázal Johann Friedrich Blumenbach, který byl přesvědčen, že všichni lidé patří k jednomu druhu a mají společné dávné předky. Rozdělil lidstvo do pěti skupin: na kavkazský (bělošský), mongolský, etiopský, americký a malajský typ. „Osvícenství tak popřelo, píše Wolf, do té doby nezpochybněný teologický přístup k lidstvu a posunulo člověka do zvířecí říše, kde podléhal kategorizaci. Přestože na jedné straně tento diskurs otevřel cestu k tvrzení, že všichni lidé byli stvoření jako sobě rovní, umožnil zároveň

---

²⁶ Srov. FREDRISKSON G. M., *Rasismus stručná historie*. Brno, nakladatelství Jiří Buchal, 2003, s. 34

²⁷ CHARVÁT, J.: *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. s. 52

²⁸ Srov. WOLF, J.: *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Praha: Karolinum, 2000, s. 137

i vznik teorií, které dokazovaly pravý opak.“²⁹

V průběhu 19. století se do rasistických teorií promítala i stránka vzhledová. Zejména odvolávání na antický ideál krásy. Krásné bylo to, co se nejvíce podobalo antickým sochám. Černoši jsou oškliví, a proto jsou skupinou podřadnou. Ovšem byli tu i myslitelé jako například filosof Johann Gottfried von Herder. Ten byl stoupencem kulturního pluralismu a respektoval všechny národy včetně Afričanů, otevřeně odmítal biologické teorie o odlišnosti lidských typů a osobně se stavěl proti otroctví a kolonialismu. Ovšem jeho tvrzení, že každá etnická skupina nebo národ má specifický a nejspíš věčný „volksgeist“ (duch národa), položilo základní kámen rasismu postaveného tentokrát na odlišnosti kultur.³⁰

Podle mého názoru pochází jedno z nejvýznamnějších rasistických děl z roku 1853. Jde o: „Esej o nerovnosti ras lidských“ od tajemníka francouzské legace v Bernu hraběte Artura de Gobineau. „ *Když dějiny dokazují tak jasně nesmiřitelný antagonismus mezi rasami a jejich kulturními mody, je docela zřejmé, že nepodobnost a nerovnost spočívajíc v základu těchto vrozených odporů, jakmile se Evropan nemůže nadít, že zcivilisuje negra, jakmile nedokáže přenést na mulata leč zlomek svých schopností jakmile tento mulat, znovu zkřížen s bělochem, opět jen individua neschopná pochopit něco lepšího než mestickou kulturu o stupeň blíže k myšlenkám bílé rasy, jsem oprávněn tvrdit nerovnost mezi inteligencemi různých ras....*“³¹

V souvislosti s dějinami rasismu by nebylo správné nepřipomenout snahu o emancipaci rasismu. Ke konci 19. století dochází k jisté změně, která byla připomenuta v souvislosti s černochoy v Americe, ale také s Židy. Židé v tomto případě dosáhli větších úspěchů. Mohli se vzdělávat, získali lukrativní zaměstnání atd. Ovšem každá snaha, ať již dobrá, má i svou druhou stranu. Narážím tím především na emancipované Židy, kteří na svých postech začali vadit. Strach z židovského úspěchu se objevil u Wilhelma Marra³², „otce“ termínu antisemitismus, který byl přesvědčen o tom, že Židé se chystají zřítit hegemonii nad těmi, kteří mají čistě německý původ. Němci se obávali, že by v moderních soutěživých podmínkách mohli Židé získat převahu. Diskriminace tudíž byla „oprávněná“ jakožto prostředek sebezáchovy.

Extrémní podoby nabyly rasismus v případě nacistického režimu. Pod vlivem

²⁹ Srov. WOLF, J.: *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Praha: Karolinum, 2000, s. 54.

³⁰ FREDRISKSON, G. M.: *Rasismus – stručná historie*. Brno: nakladatelství Jirí Buchal, 2003, s. 34

³¹ Černý Václav, *Rasismus, jeho základy a vývoj*, Nakladatel Václav Petr Praha 1939 s.11

³² Marr byl prvním z mnoha teoretiků, kteří tvrdili, že Židé jsou od narození zlí a není možné je spasit

prací Houston Steward Chamberlaina, Alfreda Rosenberga a jiných vznikla totalitní ideologie, která se opírala o mýtus čisté rasy tzv. árijců, což byli původní Evropané, kteří měli být nejlépe uchováni v germánských národech, zejména v národě Německém.³³

V této souvislosti nemusím připomínat všem jistě známé skutečnosti, které vedly k tomu, že rasismus dospěl do svého strašlivého vrcholu v nacistickém Německu mezi lety 1933 až 1945. Německo, jako jedna z našich sousedících zemí, se do historie, která se dotkla také naší země, zapsala hrůzami, které byly páchany v duchu rasové nesnášenlivosti. Mezi širokou veřejností jsou známy především činy páchané na Židech. Ale rasová nesnášenlivost, kterou se jméno Adolfa Hitlera nesmazatelně zapsalo do dějin násilí, neopomíjela ani jiné rasy a etnika např. Romy.

Protože se toto období, dalo by se říci období vlády rasismu, dotklo i našich končin, rád bych se blíže zmínil o rasové teorii mezi dvěma válkami, která vědomě a zcela nevědecky směřovala pojem rasa s pojmem národ. Nevědecky zejména proto, že národní společenství Němců není ani rasové ani kmenové, ale je to historicky vzniklé společenství lidí na základě společné řeči, území, hospodářského života a kultury. Z této skutečnosti tedy vyplývá, že pojem „germánská rasa“ nebo „árijská rasa“³⁴ ve skutečnosti neexistuje.³⁵

Rasistický fanatismus, který byl doveden až k biologickému rasismu, najdeme v díle *Mein Kampf* Adolfa Hitlera. Zde se píše „*Každé rasové křížení vede dříve nebo později k zániku produktu smíšení, pokud existuje výše postavená část tohoto křížení ve své čisté rasové jednotnosti.*“³⁶

Podle H. Göring³⁷ „*Bůh stvořil rasy, nechtěl tedy rovnosti, a proto energicky zavrhneme všechny pokusy o překroucení koncepce čistoty ras...*“

Dodává A. Rosenberg³⁸ „*Židovská otázka bude v Evropě a v Německu vyřešena jedině tehdy, jestliže Židé na evropském kontinentě dále nezůstanou.*“

---

³³ Srov. CHARVÁT, J.: *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. s. 57

³⁴ Pojem „arijský“ byl v jazykovědě zaveden pro určitou jazykovou skupinu, kam patřily skupiny lidí mluvící indoevropskými jazyky. Němečtí rasisté tohoto termínu zneužili k označení určitých antropologických typů, především tak zvané nordické rasy, kterou prohlásili za nadřazenou vůči ostatním rasám.

³⁵ WOLF, J.: *O podstatě rasismu*. Praha, 1964, s. 15.

³⁶ Hitler A., *Mein Kampf*, Otakar II, Pohořelice, 2000, s. 293

³⁷ WOLF, J.: *O podstatě rasismu*. Praha, 1964, s. 111

³⁸ Tamtéž s. 16.

Rasismem a rasovými teoriemi byla prosycena téměř všechna usnesení a v podstatě každodenní život v Německu. „ Státním občanem Německa může být jen ten, kdo je soukmenovcem. Soukmenovcem může být jen ten, v jehož žilách proudí německá krev, bez ohledu na vyznání. Žádný Žid nemůže být proto soukmenovcem.“³⁹

Nejzlobnější formu rasismu v Německu byl „holocaust“ slovo, které se užilo pro vyhlazování či masakr Židů, ale i Romů, homosexuálů a těžce psychicky a tělesně postižených lidí. Za počátek holocaustu je považována tzv. „Křišťálová noc“ (10.11.1938). Holocaust měl vyřešit fyzickou likvidaci těchto osob v Evropě, pokud by nacistické Německo ve II. světové válce zvítězilo, následovalo by vyhlazování i Slovanů a dalších nežádoucích etnik. Holocaust, čili šoa (katastrofa), je právem považován za nejhrůznější formu rasismu, která vedla k vyvraždění asi 12 milionů obyvatel Evropy.⁴⁰

Obdobnou situaci, byť s co do počtu méně krvavými následky, můžeme ovšem shledat i ve Španělsku za vlády Franka. Také v Chile, ve Spojených státech amerických (akce Ku- Klux- Klanu, organizace Bdělí a ELKI ...) atd. Podobně tomu bylo i v některých zámořských územích Velké Británie snad jen s výjimkou australských domorodců začleněných do bílé Austrálie. Jihoafrický apartheid, který nabyl svého vrcholu v roce 1948,⁴¹ včetně Číny a Japonska a Ugandy v 70. letech 20. století, ale také například Malajsie, která omezovala přístup na univerzity Číňanům a Indům.⁴²

Nabízí se otázka, jak se mohl rasismus prosadit v poměrně vyspělých a vzdělaných společnostech. Ve shodě s Wolfem mám za to, že to byl především „nástup modernismu“, který umožnil fungování otevřeně rasistických režimů. V moderních národních státech, v nichž měli všichni nárok na občanství a stejná práva, se mohly předsudky vůči některé skupině změnit na její systematické vyloučení pouze za předpokladu, že byla považována za méně lidskou nebo dědičně nevyspělou a tudíž neschopnou přijmout zodpovědnost dospělosti. Proces rasového zrovnoprávnění ve Spojených státech živily zejména vnější tlaky vyvolané válkami a mezinárodním soupeřením.⁴³ Všechny tyto rasistické režimy byly nakonec svrženy

---

³⁹ WOLF, J.: *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Praha: Karolinum, 2000, s. 140

⁴⁰ Srov. Tamtéž s.118

⁴¹ Jižní Afrika po roce 1948 vytvořila a zavedla rasistický režim, v němž mělo jít zejména o trvalé uspořádání. Podle dřívějšího modelu „segregace domorodců“ odepřeli tvůrci apartheidu černým Afričanům, tvořící přes 70 % obyvatelstva, právo usadit se trvale mimo venkovské domoviny, které tvořily asi 13% celkové rozlohy Jižní Afriky.

⁴²Srov. WOLF, J.: *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Praha: Karolinum, 2000, s. 141

⁴³ Tamtéž s. 142

a ideologie, z nichž vycházely, jsou zjevně zdiskreditovány. Legalizovaná rasová segregace je dnes skutečně mrtvá.

Holocaust a dekolonizace možná trvale zdiskreditovaly režimy, které lze nazvat jako „otevřeně rasistické“. Ale to bohužel neznamená, že samotný rasismus je mrtvý.⁴⁴ Rasové spravedlnosti a rovnosti dosud nebylo dosaženo. Historie otroctví, rasové segregace, apartheidu či kolonizace zanechala mnoho příslušníků dříve pronásledovaných a právně znevýhodněných skupin v ekonomicky a psychologicky zranitelné situaci. Následky bývalých „otevřeně rasistických režimů“ mohou rovněž vyvolat asociální či sebedestruktivní chování. Ačkoli období, kdy byl rasismus v podstatě legální, je dávno minulostí, můžeme sledovat rasistické útoky i nadále. Téma rasismu je nám podprahově nastiňováno v některých filmech, knihách ...

Rasismus v ČR

Podle mého názoru se projevy rasismu na našem území v největší míře vyskytly v období II. světové války. Jak jsem již uvedl, toto období s sebou přineslo především vlnu antisemitismu a etnických čistek. Mezi širokou veřejností je známa především situace Židů, kteří v této době byli posíláni do plynových komor, na pochody smrti. O čem se ale méně hovoří, jsou Romové, pro které měl Adolf Hitler také svůj plán řešení „cikánské otázky“.⁴⁵

Zatímco Židé byli označováni nacisty za nepřátele v politické rovině, Romové byli nacisty řazeni mezi tzv. „asociály“. Právě tato „asociálnost“ Romů se stala prostředkem legitimizace nacistické rasové politiky vůči tomuto etniku. Ostatně mám za to, že se stejným postojem k romské komunitě se setkáváme i dnes. Cílem nacistické politiky se tak měla stát ochrana společnosti před touto „kriminogenní“ částí obyvatelstva.⁴⁶

Ačkoli uplynula již dlouhá doba od konce II. světové války, tytéž předsudky jsou dodnes rozšířeny mezi částí naší společnosti.

V této souvislosti bych zmínil především jedno z extrémistických hnutí hlásící se k rasismu a to hnutí skinhead, které se k nám dostalo již na konci 60. let, ale

---

⁴⁴ Srov. FREDRISKSON G. M, *Rasismus stručná historie*, Brno, nakladatelství Jiří Buchal, 2000, s. 110

⁴⁵ Srov. GJURIČOVÁ J, *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha 1999, s.13

⁴⁶ Srov. MACHALOVÁ, T. *Lidská práva proti rasismu*. Brno, Doplněk, 2001, s. 255

masového rozšíření se dočkalo až na počátku 90. let. Pro první skinhead na našem území byl charakteristický odpor zaměřený proti Romům, případně Vietnamcům. V letech 1990-1992 došlo v ČR k výrazné strukturaci skinheadů, která determinovala podobu subkultury v následujících letech. Skinheadi se rozdělili na kališníky (kteří vyznávali český nacionalismus vycházející z pohusitských písní Orlíku) a NS skiny „nácky“, kteří se zvláště na počátku devadesátých let nazývali též „sudeťáci“, protože svoji identitu odvozovali od nacistického henleinovského hnutí.⁴⁷

Typickým nositelem těchto myšlenek byla hudební skupina Orlík. Ve svých textech se kapela opírala o bojovný antikomunismus a český šovinismus s prvky rasismu, avšak v její tvorbě zcela chyběly prvky antisemitismu. Významnou roli hrál v textech kapely Orlík také odkaz na husitské tradice, z nichž si však kapela vybírala pouze odkaz na vojenské úspěchy a český nacionalismus. Často však Orlík používal texty proti Romům, zpívá o „bílé lize“ a „bílém jezdcí“, ptá se: „Kdo nám to sem z palmy spad?“ a odpovídá „Černý voči, je to negr, to není můj kamarád“.⁴⁸ V některých textech zazníval rovněž odpor vůči Němcům a německému nacismu. Na druhou stranu skupina ve svých textech běžně používala prvky rasismu.⁴⁹

Kromě hudebních skupin, začala záhy vznikat v rámci skinheadského hnutí i uskupení, která usilovala o politickou činnost. Do roku 1993 vzniklo několik skupin významných pro další vývoj české krajní pravice i mimo hnutí skinhead.⁵⁰

Od doby, kdy se začaly rasové útoky sledovat (zhruba od roku 1995)⁵¹ dochází ze strany skinhead k napadání cizinců nebo osob s českým občanstvím, jejichž rodiče jsou cizinci. Od roku 1998, kdy byl poprvé veřejně prezentován tzv. rasový útěk Romů do zahraničí – Velké Británie, Francie, Kanady apod. Ze strany Romů tak dochází k vydírání“ majoritní společnosti a státních orgánů za účelem řešení rasové otázky. Útěky však mnohdy zakrývaly jiné problémy Romů např. ekonomické a sociální. Tím dochází i k postupnému narůstání odporu a nenávisti vůči Romům i od ostatních občanů České republiky. Ačkoli jsou jakékoli rasové útoky trestně stíhány, přežívá rasismus v naší společnosti i nadále.

---

⁴⁷ Srov. MAREŠ M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*, Barrister&Principal, 2003, s. 413

⁴⁸ Srov. Čulík Jan, *Co je České to je hezké*, www.blisty.cz ISSN 1213-1792 28.2.2008

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Srov. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*, Praha: Portál, 2007, s. 146

⁵¹ Mezinárodní sympozium, *Role policie v boji proti rasismu a xenofobii*, Praha 2000s. 54

X X X

„Rasismus“ má svoji dlouhou historii a nabízí materiální a psychologické výhody etnické skupině, která má moc a vůli ovládat nebo eliminovat jinou etnickou skupinu, kterou označuje za vrozeně odlišnou a ospravedlňuje tak špatné zacházení s jejími příslušníky. Fredrickson píše: „ *Rasismus se dovolává buď pohrdání, nebo strachu, podle toho, zda vládnoucí skupina považuje „odlišné“ za dostatečně pod kontrolou a bezpečně „na svém místě“, nebo případně schopné konkurence či odvety. Odehrává se především na pozadí růstu komerčního a průmyslového kapitalismu*“⁵²

Rasismus se dle mého názoru v současné době vyskytuje zejména vůči romskému obyvatelstvu, ovšem není vyloučeno, že se rasismus dotýká i jiných etnických skupin. Otevřené projevy rasismu jsou již jistým projevem sociální diferenciaci. Ale rasismus se však nemusí projevit otevřeně, může mít i skrytou formu - latentní.

1.3 Latentní rasismus jako jedna z forem sociální patologie

Všeobecný růst nejrůznějších forem patologického chování ve všech věkových skupinách se stává stále závažnějším společenským jevem. Prudké celospolečenské změny doprovázené změnou sociálního postavení různých skupin obyvatel v souvislosti se zvyšující se nezaměstnaností a nepřipraveností na nové situace mají za následek řadu podob patologického chování, ale i nízké právní vědomí v případě dodržování celospolečenských pravidel chování a společensky závazných norem.

Nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy jsou označovány termínem sociální patologie. Jsou sem zahrnovány, píše Vykopalová, všechny formy a podoby nežádoucího chování. Základní teorie sociální patologie nejčastěji vycházejí z předpokladu existence společenských nedostatků, které různým způsobem postihují společnost a jejich členy a motivují sociálně patologické chování. Proto jsou hledány prostředky, jak tyto jevy omezit nebo jim zabránit. Pozornost se tedy soustřeďuje na

---

⁵² Srov. FREDRISKSON G. M., *Rasismus stručná historie*. Brno, nakladatelství Jiří Buchal, 2000, s. 115

analýzu příčin vzniku patologického chování, terapii a v neposlední řadě na prevenci jako na nejefektivnější prostředek boje proti sociálně patologickým jevům.⁵³

Mezi formy asociálního jednání a chování patří i latentní rasismus. Jedná se o postoj, který může teprve přejít v určité aktivní jednání. Můžeme tedy rozlišovat mezi rasismem tvrdým a měkkým až latentním.

Měkký rasismus, tudíž rasismus latentní, je nevyhraněný a spíše pasivní společenský postoj. Těžko lze pro něj používat termínu „chování“. Neprojevuje se jako promyšlená a veřejně hlásaná ideologie, jejímiž nositeli by byly jakékoliv organizační seskupení či instituce. Zdánlivě tedy není v rozporu s principem rovných práv. Projevy měkkého rasismu jsou obvykle špatně rozeznatelné a často sdílí podporu široké veřejnosti. Proto není identifikován jako nezdravý jev, ale jako celospolečensky sdílená a tolerovaná norma. Oproti tomu má tvrdý rasismus již zřetelnější agresivní podobu a jeho projevy mají formát veřejně proklamovaných ideologií (fašismu, šovinismu atd.). Jejich nositeli jsou jedinci, různá společenská i politická seskupení, mnohdy bohužel i orgány či státní instituce. Tento druh rasové nenávisti a její projevy jsou snadno rozeznatelné a to i pro širokou veřejnost. Pro projevy tvrdého rasismu již ve společnosti existují použitelné právní termíny jako: „hanobení“, „zášť“, „podněcování“, „vyhrožování“ a „rasové násilí“.⁵⁴ V případě latentního rasismu takovéto pojmy chybí.

Již z pojmu latentní rasismus lze odvodit, že se bude jednat o formu, která je skrytá, která bude ve své podstatě velmi těžko identifikovatelná. Latence (z lat. latens) označuje vlastnost něčeho, co je skryté, utajené, nezjevné. Užívá se o jevech, které se (zatím) neprojevují, přesto jsou už přítomné a mohou se za příhodných okolností začít projevovat. Latentním rasismem, můžeme podle mého názoru nazvat nemanifestní, nezřetelné a nezřejmé projevy rasistického smýšlení, jednání, nepřátelské pocity, agresivní vnitřní postoje vůči příslušníkům jiných ras nebo i pouhé sympatizování s rasistickými teoriemi a ideologiemi. Podle Fredricksona se „rasismus“, kdysi považovaný za záležitost víry či ideologie, může projevovat formou institucí či společenských praktik, které mají opačný efekt na příslušníky skupiny kategorizované podle rasy, přestože vědomé přesvědčení o jejich podřadnosti či bezmocnosti chybí.⁵⁵

Latentní rasismus je nezdravý, abnormální a obecně nežádoucí společenský jev.

---

⁵³ Srov. VYKOPALOVÁ H., *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*, Olomouc 2002, s.10

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s.13

⁵⁵ Srov. FREDRIKSON G.M., *Rasismus stručná historie*, Praha BB art 2003, s.119

Porušuje v určité míře sociální a morální normy. Je nutné si uvědomit, že míra patologie latentního rasismu je značně relativní. Žádná sociální norma nemůže být striktně dodržována z důvodu jedinečnosti individua. Ve všech sociálních skupinách existuje nepsaný toleranční limit, variabilita snášenlivosti k chování a dodržování norem, do kterého zapadají různé vzorce chování.

Otevřené projevy rasismu jsou již zvláštním případem projevu sociální diferenciace popírající normativní zásady rovnosti a stejného zacházení se všemi členy sociálního útvaru. Negativní postoje vůči jiným národnostem nebo etnickým skupinám však přiznává několikanásobně větší část populace, než bychom mohli soudit podle projevů otevřeného rasového násilí či manifestační rasové diskriminace.

Latentní rasismus, který je pozůstatkem původního rasismu, ale většinou jde také o neprojevený, potlačený nebo utajovaný, skrytý mezi dvěma zjevnými projevy či vrcholy rasismu a nacionalismu.⁵⁶

Co je příčinou markantní akcelerace rozšiřování latentního rasismu? Základem každého rasistického postoje, jak jsem již uvedl v předchozí části, je xenofobie. Pomocí sociálních konstrukcí se jedna skupina lidí snaží odlišit od ostatních, a tak vymezit své etnikum. Etnická identita vztažená ke kolektivitě původu člověka je dále převrstvována identitou rodovou, sociální, náboženskou, apod. Strach z neznámého roste na poli minority i majority. Příčiny latentního rasismu musíme hledat jak v rovině psychické vyplývající z neustálého kategorizování, tak i v rovině sociální s funkcí inkluze vlastních skupin a okluse ostatních skupin od zdrojů společnosti a v neposlední řadě i v rovině politické, která odvrací často pozornost od skutečných problémů a naopak vyzdvihuje potřebná lobby. Mínění třeba o romském etniku či vietnamské komunitě je dnes všeobecně přepjaté, strnulé a emočně nabitě. Masově se řídíme stereotypy, kriticky nezhodnocenými úsudky a mnohdy i předsudky.⁵⁷

Latentní rasistické smýšlení či jednání může být vědomé a nevědomé. V prvním případě vědomě skrýváme zřejmé projevy rasismu, abychom nevybočovali z davu, abychom odpovídali společenskému pojetí normality hodnotové oblasti v naší lidské skupině. Důsledkem je pak potlačování postojů s cílem přizpůsobit se v sociální skupině, ve které je jednotlivec začleněn.

V druhém případě si rasistické rysy svého myšlení nemusíme uvědomovat. Často se náš vyhraněný postoj k životním hodnotám projeví až v kritické zátěžové

---

⁵⁶ WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha 2000, s. 115

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 118

situaci. Jako příklad mohu uvést situaci, kdy dospělá dcera rodině oznámí, že si vybrala za svého životního partnera Roma. Jsme schopni sami upřímně zastávat líbivé etické role, ale pouze do té doby, než se nás konkrétní situace citelně dotkne. Pokud si hájíme vlastní zájmy, může nás překvapit naše jednání neodpovídající obecně uznávané společenské normě v rámci naší kultury.⁵⁸

Lze dokonce hovořit o úplně skrytém rasismu, který se vůbec neprojevuje navenek. Dolní a horní hranice latence je např. v populační dynamice nebo v ontogenezi člověka. Latence je všeobecně projevem nevyzrálosti a to jak v biologii, tak i jinde (v medicíně je např. nákaza jako skrytá infekce, která může náhle propuknout apod.). Ve smyslu latentního rasismu jde vlastně o neviditelný, nepatrný rasismus, který se však může projevit jako viditelný, skutečný rasismus. Latentní forma rasismu u nás převažuje.⁵⁹

Jsem přesvědčen o tom, že pokud cíleně zaměříme svou pozornost na své počitky, představy a pocity, jsme schopni si mnohé skutečnosti uvědomit, ale většinou nám nezbyvá čas a energie na práci se svým podvědomím.

Míra latentního rasismu mezi jednotlivými sociálními skupinami je těžce postižitelná. Projevuje se v neúplných, nenápadných a často obtížně rozlišitelných podobách. Všichni jsme jedinci ovlivnění výchovou v rodině, škole, apod. Vliv výchovy je pro nás stěžejní, abychom zvýšili pravděpodobnost, že v nejistých situacích zvolíme správné řešení.

X X X

Mám za to, že v našich podmínkách se problém latentního rasismu týká především vztahu mezi „ne-Romy“ a Romy, komplikovaného navíc zejména sociálně-ekonomickým vytlačení Romů na okraj společnosti, jejich výrazně nižší úrovně vzdělanosti, vyšší kriminality a větším sklonem k sociálně-patologickým typům chování, které pramení z jejich historie a odlišné kultury.

---

⁵⁸ Srov. MACHALOVÁ T., *Lidská práva proti rasismu*, Doplněk, Brno, 2001, s. 85

⁵⁹ Srov. WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha, 2000, s. 115

1.4 Historie a kultura romské komunity v ČR

Přítomnost národnostních menšin je v každé společnosti provázána napětím. Jeho zdrojem je odlišná národní zkušenost, obavy o zachování identity a často rozporné zájmy a potřeby. Národnostní menšiny však provázejí historii téměř každého národa.

Národnostní menšina je minoritní etnická skupina osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva státu početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci, občané státu, vykazují v etnickém, kulturním, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, které je odlišují od ostatního obyvatelstva. Národnostní menšiny vykazují výraznou sounáležitost umožňující zachování vlastní kultury, tradic, náboženství a vlastního jazyka.⁶⁰

Majoritní společnost mnohdy vnímá potřeby minorit jako nevýznamný a mnohdy i uměle vytvořený problém. Naproti tomu členové minority postoje většinového společenství pociťují jako intoleranci, aroganci a útlak vůči nim. Projevy takovéto nesnášenlivosti jsou registrovány v celé řadě demokratických zemí. Na rozdíl od těchto zemí však projevy etnické nesnášenlivosti u nás nesměřují prioritně proti cizincům, ale velmi často proti „domácím“ Romům.

Romové jsou jedinou národnostní menšinou v České republice, která se svými antropologickými rysy zjevně odlišuje nejen od teritoriální majority, ale i od ostatních národnostních menšin. Zjevná odlišnost navozuje zjednodušující stereotyp vnímání Romů jako monolitního celku, kdy problémy jednotlivců jsou považovány za typické charakteristiky celého etnika. Toto zjednodušení tradičně negativně ovlivňuje pozici Romů ve společnosti.

O původu Romů panují doposud odlišné názory a představy. Přitom již bylo prokázáno, že Romové pocházejí z indického subkontinentu. Z historických a etnografických pramenů vyplývá, že Romové, s nimiž se v České republice, Evropě, ale i jiných částech světa setkáváme, jsou potomky několika různých, do jisté míry etnicky vzdálených skupin, které svoji pravlast opouštěly v několika vlnách a z různých příčin.

Romové přišli do Evropy z východu či jihovýchodu, původně až z Indického poloostrova jako typičtí kočovníci potulného, rozptýleného a nesourodého etnika. S touto zemí je spojují nejen antropologické znaky a jazyk, ale i další etnické

---

⁶⁰ WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha, 2000, s. 104.

charakteristiky. Proto o jejich indickém původu není pochyb. Ve 12. a 13 století byli nazýváni **Kartasové** a byli považováni za turecké zvědy.

Dnešní Romové však pocházejí ze tří různých romských kmenů podle toho, odkud putovali do Evropy. **Romové** přišli z Persie podél Černého moře a přes Panonii do Ruska, Polska a také do Čech. **Sinti** šli přes Byzanc a Balkán do Itálie, Francie, kdežto **Kale** postupovali nejprve přes Blízký východ do Egypta a odtud přes celou severní Afriku až k Gibraltarů a odtud do Španělska, Portugalska a dále do Evropy.⁶¹ Ať již byli Romové v raném středověku příslušníky jakékoliv skupiny, nic to nezmění na faktu, že z označení Athinganoi – Atsigános vzniklo jedno z nejrozšířenějších pojmenování Rómů v Evropě – **Cikán** (německy Zigeuner, italsky Zingari, francouzky Tsiganes, maďarsky Cigányok, chorvatsky Cigiči atd.). Pro nás je podstatné to, že slovo Athingan mělo od počátku negativní zabarvení, kterého se nezbavilo ani při postupné přeměně na výraz „Cikán“. Pro vztah většiny k romské menšině je příznačné, že tímto termínem byli Romové nazýváni svým okolím, aniž by jej sami vytvořili, nebo alespoň posléze akceptovali. S názvem Cigán se Romové beze zbytku neztotožnili nikdy⁶²

Na světě žije okolo 10 milionů Romů a z toho 5 milionů v Evropě. V České republice žije asi 200 až 300 tisíc Romů.⁶³

Romové jsou fenoménem již po celá staletí. Vymykali se zejména způsobem života, nsvázání se žádnou střeoevropskou kulturou jsou jakoby tajemní a mystičtí. To vše samozřejmě mohlo vést a pravděpodobně vedlo k tomu, že okolní společnost k nim byla velmi ostražitá.

Podle nejstarších pramenů žili Romové kočovně, ale i usazeně ve městech a vesnicích. Většinou se živili jako věštcí, hadači či potulní komedianti, kováři, sedláři nebo trhovci. Objevují se i zmínky o bohatých romských obchodnících. Romové, s nimiž se setkáváme na počátku 15. století ve střední a západní Evropě, byli přijímáni celkem příznivě. Šířila se o nich pověst, že jsou poutníky z Egypta.

První zmínka o Romech na našem území se datují kolem roku 1416, kdy český letopisec uvádí „ ... také toho léta vláčili se Cikáni po české zemi a lidi mlátili....“. Už tehdy se Romové stali jakýmsi „hromosvodem“. Na vrub jim bylo přičítáno mnoho

---

⁶¹ Srov. WOLF J., *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*, Praha, 2000, s. 95.

⁶² Srov. HORVÁTHOVÁ J., *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2001, s. 11.

⁶³ Srov. GJURIČOVÁ J., *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s.6

nevysvětlitelných neštěstí, požárů, krádeží a dokonce i kanibalismus.⁶⁴

Neštěstím Romů byl i jejich zjev, za nějž byli pronásledováni. Po dobu třicetileté války (1618-1648) však pronásledování Romů prakticky ustalo, protože byli najímáni jako žoldáci. Koncem 16. a v 17. století se tedy pronásledování vůči Romům zmírnilo. Dne 19. června 1796 se datuje poslední hrdelní proces s Romy, kdy byli s'ati Kryštof a Magdaléna Lambertovi za krádeže a potulku.

Osvícenské pokusy o zásadní proměnu způsobu života romského etnika se v 19. století postupně přeměnily v administrativně byrokratický přístup k řešení otázek (zejména zákazy žebroty a potulky, novinkou byly donucovací tábory a zákazy kočování školou povinných dětí). V českých zemích směřovala politika především k otázce postihu potulných Cikánů. Dokladem tohoto úzce zaměřeného zájmu státu byl např. výnos českého místodržitelství č. 86 284 z 21. září 1888 proti potulným Cikánům. Od této doby se tradují evidence Cikánů. V tomto výnosu se mj. říká .... *Některé obce se chopily potěšitelné iniciativy, aby učinily přítrž kočovnému životu, a to příkázáním k veřejným pracím, zejména při stavbě silnic, a ubytováním v obecních pastouškách...*⁶⁵

Na počátku existence Československé republiky větší část ze šedesáti tisíc Romů žila na Slovensku a menší část v českých zemích. Kočovní Romové žili téměř výhradně v Čechách, na větší části moravského a slezského území a na Podkarpatské Rusi. Slovenští Romové žili převážně usedle. V českých zemích žilo usedlým způsobem nejvíce Romů na jihovýchodní Moravě.

I v nově vzniklé republice zůstaly v platnosti starší zákonné úpravy řešení tzv. cikánské otázky, které se dotýkaly jen poměrně malé části československých Romů – potulných Cikánů. Zcela stranou zájmu zůstali ti Romové, kteří se během minulých staletí usadili při některé ze slovenských vesnic a živili se řemeslem nebo příležitostnou prací. Zákon č. 117 ze dne 15. července 1927 Sb., o potulných Cikárech, vyjadřoval nejen distancující se postoj společnosti vůči Romům, ale i politické bezpráví a diskriminaci. Romské obyvatelstvo stigmatizoval jako asociální skupinu, proti níž bylo možné a nutné používat násilné prostředky.⁶⁶

Ustanovení zákona o potulných Cikánech (viz výše) se vztahovala na Romy, kteří vedli potulný život a tuláky žijící po cikánsku. Blíže nerozvedené definice pojmů „tulák“ a „cikánský způsob života“ ponechávaly výklad praxi. Tak vznikla

⁶⁴ Srov. GJURIČOVÁ J, *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s.7.

⁶⁵ Srov. BARŠA P., *Politická teorie multikulturalismu*, Brno, 2003, s. 267.

⁶⁶ Srov. GJURIČOVÁ J, *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s.11.

situace, kdy ustanovení zákona vztahující se jen na kočovné Romy, mohla být aplikována na všechny bez rozdílu. Za rozhodující pak byly považovány policejní soupisy včetně evidence Kriminální ústředny v Praze, cikánské legitimace, kočovnické listy a další administrativně formální opatření, která ignorovala ústavně zaručenou rovnoprávnost a osobní práva a svobody. A tento stav se dále vyhrotil po roce 1938.⁶⁷

Represivní proti romské aktivity vyústily po roce 1939 v zákaz kočování a násilný přechod k usedlému způsobu života, v evidenční soupisy a konečně i v první pokusy o koncentraci některých Romů v kárných pracovních táborech.

První předzvěsti budoucích událostí a zároveň počátkem genocidy Romů na území tzv. Protektorátu Čechy a Morava bylo nucené usazení romského obyvatelstva k 31. lednu 1940 a vyčlenění některých Romů mezi tzv. asociální osoby a jejich soustředění do kárných pracovních táborů. Tábory byly zřízeny v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu a otevřeny 10. srpna 1940. Kárné pracovní tábory na rozdíl od cikánských táborů, jež později na jejich místě vznikly, byly určeny pouze pro dospělé muže, kteří zde odpykávali trest prací a poté byli propuštěni. Romové tvořili v kárných táborech přibližně jen jednu pětinu z celkového počtu zde internovaných.⁶⁸

Na nařízení protektorátní vlády pak navazoval soupis všech cikánů, cikánských míšenců a cikánským způsobem žijících osob, který byl proveden ke dni 2. srpna 1942. Byly pořízeny nové daktyloskopické karty všech osob starších šesti let a fotografie osob starších šestnácti let. Všem, které soupis zahrnoval, byla odňata živnostenská oprávnění a kočovnické listy. Nejtemnějším dnem historie Romů je určitě **7. březen 1943**, kdy přijel do Osvětimi první transport Romů přímo z moravských měst a vesnic. V letech 1942-1945 bylo z Čech a Moravy deportováno do koncentračních táborů více než **5 500** Romů. V protektorátních táborech jich zemřelo **583** a v koncentračním táboře v Osvětimi a v dalších koncentračních táborech asi **4 500**. Z původní romské populace přežilo asi **500** osob. V Brně přežilo pouze **46** Romů. Romská otázka byla v českých zemích „vyřešena“. Epidemie tyfu a hlad usmrtily stovky českých a moravských Romů ještě na protektorátním území. V cikánském táboře v Osvětimi pak byla převážná většina Romů z celé Evropy a počítaje v to i Romy z Protektorátu Čechy a Morava a Sudet, postupně vyvražděna.⁶⁹

Válka změnila subetnické složení romského etnika v Československu, zejména

⁶⁷ Srov. HORVÁTHOVÁ J., *Kapitoly z dějin Romů, Člověk v tísní*, 2001, s. 41-43.

⁶⁸ Srov. Tamtéž s. 45

⁶⁹ Srov. GJURIČOVÁ J, *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s.13.

v českých zemích, kde téměř vymazala celou jednu větev – české a moravské Romy. Slovenským Romům, nyní vlastně jediné části romského etnika v Československu, přinesla rozvrat vnitřní struktury a prohloubení sociální a kulturní zaostalosti.

Novodobá historie Romů na území Československé republiky byla podmíněna odlišnou situací v jednotlivých regionech státu po druhé světové válce. Slovensko stálo na pokraji ekonomického kolapsu, jehož průvodními jevy byl nedostatek pracovních příležitostí, bída a sociální nejistota. Nejhorší situace byla na východním Slovensku – v oblasti zdecimované válkou, agrární a hospodářsky zaostalé, s nejvyšší koncentrací Romů v Evropě.

Zcela odlišná situace byla v českých zemích, zejména v pohraničí, odkud bylo vysídleno původní německé obyvatelstvo. Velké průmyslové podniky a doly bez pracovníků, opuštěné domy a statky poskytovaly řadu pracovních příležitostí, možností ubytovat se a zbohatnout. Zatímco v českých zemích přestal s koncem války problém Romů prakticky existovat, žilo na Slovensku asi 100 tisíc zdecimovaných usedlých slovenských a maďarských Romů, většinou v primitivních podmínkách romských osad vzdálených i několik kilometrů od slovenských vesnic. V osadách panovala bída, negramotnost a nezaměstnanost.⁷⁰ To se mělo změnit.

Počátek 50. let lze charakterizovat jako období poznamenané hledáním cest ke společnému soužití – k reálnému zrovnoprávnění a k toleranci na straně jedné a ke kulturnímu a sociálnímu povznesení na straně druhé. Existence Cikánů v Československu přestala být zužována na problémy spojené s těmi potulnými a rozšířila se o širokou problematiku sociální a kulturní zaostalosti v původních sídlech i v nových domovech a o převýchovu ostatního obyvatelstva ke změně postojů k romskému etniku.⁷¹

Tyto aktivity vyvrcholily v roce 1950 zrušením zákona č. 117/1927 Sb., o potulných Cikánech. Přes počáteční nadšení se však výraznější průlom do řešení tzv. cikánské otázky nezdařil. Naopak přibývaly problémy nové. Dílčí úspěchy, dosažené v prvních letech nadšení, se začaly rozplývat v hloubce sociální bídy. Přes nejrůznější opatření v rámci resortu školství, kultury a osvěty zůstávala negramotnost v podstatě na stejné úrovni. Problémy narůstaly i v místech nového soustředění Romů v průmyslových a pohraničních oblastech. V dobách totalitní společnosti sice došlo

---

⁷⁰ Srov. HORVÁTHOVÁ J., *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2001, s. 50-52.

⁷¹ Srov. GJURIČOVÁ J., *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s.18.

k zvýšení sociální úrovně a vzdělanosti Romů, ale značná část neustále zaostávala za ostatním obyvatelstvem. To ostatně platilo i v 70. a 80. letech. Situace s Romy nebyla tehdy lhostejná ani signatářům Charty 77, ve které čteme „... *Situace Cikánů–Romů v Československu nepatří k tématům, která upoutávají všeobecnou pozornost, a většina lidí o problémech této nejdiskriminovanější menšiny prakticky nic neví. Tato neinformovanost je důsledkem cílevědomého utajování všeho podstatného, co s Cikány–Romy souvisí. Věci však pokročily příliš daleko, než aby mohly pokračovat bez protestu...*“⁷²

Po roce 1990 dosáhl problém romského etnika další dimenze. Vedle již tradiční dimenze sociální tu přibyla dimenze politická a právní. Romové se stali aktivním subjektem společenského dění nejen na celostátní úrovni, ale i na úrovních lokálních. Vznikla celá řada romských politických a zájmových organizací. Nebývale se rozšířil i okruh institucí, které se začaly aktivně zajímat o život i problémy Romů. Z tzv. romské problematiky se postupně stalo významné politikum.

X X X

Romská kultura je podle mého názoru velmi specifická a nesourodá. Jak uvádí Moravec: „... nikdo dosud nezformuloval ucelený teoretický model romské kultury v České republice. Neboť Romové žijící v ČR netvoří jasně identifikovatelnou a ohraničenou společnost, za kterou lze, samozřejmě s jistým přiblížením, považovat například obyvatele jedné romské osady na Slovensku. Naše poznatky o romské kultuře tak budou mít podobu mozaiky než sjednocujícího výkladového modelu ...“⁷³

Romové procházeli složitým sociálním procesem. V důsledku těchto procesů se od sebe oddělily dvě skupiny, část ekonomicky aktivní a část více či méně parazitující na svém okolí. Změny v životě Romů usedlých v českých zemích odpovídaly celkovému sociálnímu a ekonomickému vývoji té složky české společnosti, se kterou se sociálně sblížili. V některých ojedinělých případech tato situace vyústila ve vyrovnání rozdílů ve vzdělanosti a v přirozený asimilační proces. Tradiční vnitřně diferencující subetnické rozdělení německých Sintí a českých Romů

⁷² GJURIČOVÁ J, *Na okraji Romové jako objekt státní politiky*, Praha, 1999, s. 23

⁷³ Srov. HIRT T. JAKOUBEK M., *Romové s osidlech sociálního vyloučení*, Plzeň, 2006, s. 11.

a dělení podle profese bylo obohaceno o vnitřní diferenciaci majetkovou a sociální.

Sociální a ekonomické diferenciaci Romů odpovídal i způsob soužití s ostatním obyvatelstvem – od přirozeného rozplývání do ostatní společnosti až po skupiny výrazně segregované a uzavřené do potulných komunit nebo oddělené v koloniích při vesnicích a městech.

Romský jazyk, ať už jde o kterýkoliv dialekt, se řadí mezi indoevropské jazyky společně s hindštinou či bengálštinou. Romština však není zdaleka jednotným jazykem. Díky územním přesunům jednotlivých romských rodin existuje několik hlavních dialektů tohoto jazyka. Přesto se spolu Romové z různých částí světa domluví. Na našem území jsou nejrozšířenějšími dialekty slovenský, maďarský a olašský.

Mám za to, že základní problém s odlišnou romskou kulturou začíná v romských rodinách. Nositelem tradic je podle mého názoru rodina. Romská rodina je velká jedná se nejen o velký počet dětí, ale i veliké soužití generací. Romské děti vyrůstají v rodinách společně s tetami, strýci sestřenicemi prarodiči a tím jejich svět nabývá jiných rozměrů. V romských rodinách neexistuje tradiční výchova, která klade důraz na samostatnost. Místo individuality se v romských rodinách pěstuje úcta ke starším a silnějším. V rodině existuje hierarchie starších a mladších. Romové neuznávají jakékoli psané informace (děti se učí napodobováním chování rodičů), četba knih v romské rodině je zcela neobvyklá. Romové nemají ke knihám žádný vztah. Většina malých romských dětí neumí číst česky a často ani romsky. Právě toto je hlavní důvod, proč jsou romské děti dávány do speciálních škol, které jsou pro ně zcela nevhodné a působí na jejich chování a vývoj spíše negativně. Důležitější je pro Romy televize a video. Televize je u Romů nejdůležitějším zdrojem všech informací. V romských bytech, tak televize zastává „výsostné postavení“..⁷⁴

Na nejvyšším místě žebříčku hodnot Romů stojí především láska k rodině a láska k dětem. Jsou zvyklí vše řešit v rodině, chtějí to vymyslet dohromady. To je něco, co se Romům upřít rozhodně nedá. Mezi původní romské hodnoty patří také zdraví a úcta jednoho k druhému. Romům dělá velmi dobře, pokud se jim vyká a oni tak úcty k nim přímo cítí. Jedno jejich tradiční přísloví praví: *jestli jsem člověk, dej mi úctu, a jestli jsem pes, dej mi pokoj*.⁷⁵

Za mimořádně cennou hodnotu Romové pokládají fyzickou sílu. U Romů není vítězem ten lepší či chytřejší, ale ten nejsilnější. Proto se také romské děti tak rády

⁷⁴ Srov. ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Portál, Praha, 2008, s. 127.

⁷⁵ HORVÁTHOVÁ J. *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2001, s. 62.

dívají na nejrůznější akční filmy. Zcela typickou romskou vlastností je také touha vyniknout nad ostatními a to jakkoliv. Jejich tradiční a původní hodnotou je také pohostinnost a srdečnost.

Co se týká kultury bydlení romských rodin, musíme si uvědomit, kolik generací našich předků si osvojovalo návyky bydlení, abychom mohli bydlet podle současných zvyků (voda se do podlahy nevsákne, musí se setřít, záchod se musí splachovat, přezouvání, uklízení apod.). To vše jsme se naučili od rodičů a dnes to považujeme za normální. Romové tyto tradice neznají.⁷⁶

Naprosto typické je pro Romy také to, že žijí tady a teď. Nezamýšlejí se příliš nad minulostí, ale ani nad budoucností a z toho plynou do značné míry jejich ekonomické problémy. Známý je také jejich zvyk pořádání obrovských romských svateb a pohřbů rodin.

Romové tradičně nemají jakýkoli vztah k řízení se podle času. Běžně neumí ve třinácti letech hodiny. Česká pohádka začíná často určením místa a času: „ Za devatero horami, za devatero řekami, žil před mnoha lety král.“ Toto místní a časové vymezení romským pohádkám chybí. Umístěním do vzdáleného prostoru a času se český vypravěč od svého vyprávění distancuje a vypráví pohádku. Romský vypravěč vypráví příběh, který je v okamžiku vyprávění přítomen. A právě tato romská pohádka, kde se prolínají prostor a čas do jednoho zde a teď, je udržovatelem romských tradic.⁷⁷

Romové mají také poněkud odlišné estetické vnímání. Za krásné považují jiné věci než my. Nejsou také zvyklí děkovat či prosit. Pokud mi chceš něco dát, tak mi to dej a nedělej s tím „cavyky“. Náš zvyk o něco prosit považují za projev lakomství. Nezdraví se také podáním ruky, je to zvyk čistě gadžovský. Podání ruky romské ženě by také mohlo být chápáno do jisté míry jako erotická výzva.

V domácnosti a nejen tam je pro ně vše společné, naprosto neuznávají soukromí, vychází z představy, že dělat něco sám a mít něco sám je nesprávné. Také kultura stravování romských rodin vychází z tradic. Zbytky jídel se neukládají do lednic, neohřívají se, jak jsme zvyklí u nás, ale vyhazují se. V romských domácnostech muži nosí bílé košile a oděvy a tak se neustále pere. Tradice velí prát.⁷⁸

Většina Romů má i špatnou orientaci v prostoru. Toto je také pozůstatkem jejich kultury. Mnoho z nás má v sobě tzv. vnitřní kompas, jež nám vždy ukáže cestu tam

---

⁷⁶ Srov. ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Portál, Praha, 2008, s. 125.

⁷⁷ Srov. tamtéž s. 70-71.

⁷⁸ HORVÁTHOVÁ J., *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2001, s. 73-75.

a zpět, kterou dokážeme popsat. Oproti tomu Romové sice cestu zpět najdou, ale nedokážou ji již popsat.

Indické jazyky mají za sebou tisíciletý vývoj. Proti evropským jazykům obsahují nápadné množství mnohoznačných slov. Doslovný zápis romského rozhovoru vyžaduje často komentář, aby bylo jasné, o co v něm vlastně šlo. Toto mají Romové společné s Indy bez ohledu na to, je-li jejich dorozumívacím jazykem romština nebo romská čeština.⁷⁹

Významnou vlastností Romů je lhaní. Je dáno snížením schopnosti odvozovat realitu, fantazii, vzpomínky a sny, což je také jeden z pozůstatků od indických předků. V rámci správné rodinné výchovy si mezi těmito vlastnostmi utvoříme hranice. Avšak Romové tyto hranice neuznávají a z tohoto důvodu se již nezabývají tím, co je opravdu objektivní skutečností nebo lží. Romové jsou také vůči Evropanům vybaveny vysokým stupněm empatie.⁸⁰

X X X

Romové žijí mezi sebou a často ne svojí vinou na okraji naší společnosti. Nežijí s námi, ale vedle nás. Jejich staleté tradice je ovlivňují stále víc, než naše společnost se svými státními institucemi a se snahou multikulturalismu. Proto jsou jiní. Nebudeme-li schopni pochopit jejich jinakost a zřící se svého arogantního přesvědčení, že jenom my máme patent na to, co je správné, propast mezi námi a Romy se stane ještě hrozivější a nebezpečnější. Majoritní společnost se často identifikuje s heslem „Buď se přizpůsobte, nebo plavte“ a odmítá jakoukoliv identitu multikulturality.

1.5 Multikulturalismus, multikulturní výchova a sociální pedagogika při nápravě vztahu mezi majoritou a minoritou.

---

⁷⁹ Srov. ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Portál, Praha, 2008, s. 125- 127.

⁸⁰ HORVÁTHOVÁ J., *Kapitoly z dějin Romů*, Člověk v tísni, 2001, s. 78.

Kultura je pro většinu z nás známý termín a v mnoha kontextech používaný výraz. Mezi první asociace k jeho obsahovému pojetí obvykle patří oblasti, ve kterých se projevuje lidská tvořivost, jako je umění, hudba, divadlo nebo architektura. Kultura je náš společenský rámec, který jsme si společně pro snazší komunikaci vytvořili, předávali z generace na generaci a neustále ji modifikovali. Kulturní kontext nám pomáhá porozumět tomu, co je v dané společnosti považováno za morální, uctivé, slušné nebo jaké role jsou očekávány v různých sociálních skupinách.⁸¹

Každý člověk je ovlivněn různými kulturními prostředími, ve kterých se pohyboval, vyrůstal, pracoval nebo studoval. Příslušníci různých kultur se setkávali od nepaměti, přejímali od sebe některé části slovní zásoby, zvyky, obyčeje, asimilovali se, obchodovali spolu, ale někdy i bojovali proti sobě. Setkáváme se s popisem cizích kultur ve vztahu k naší kultuře, což je náplní interkulturní výchovy. V současné moderní Evropě, kdy můžeme svobodně cestovat, se stále častěji setkáváme s rozličnými kulturami. Při návštěvách těchto zemí máme tak větší možnost se dozvědět více informací o těchto kulturách, sami je poznat a pozorovat. Při komunikaci s lidmi pocházejícími z odlišného kulturního prostředí se zvyšuje pravděpodobnost nedorozumění a konfliktů. Každá kultura má svá specifická pravidla a hodnotové systémy, které odrážejí to, co pro ni bylo během jejího vývoje užitečné a potřebné. Stejná reakce na určitou životní situaci může být proto v různých kulturních kontextech různě interpretována a posuzována.⁸²

Multikulturalismus, jako teorie se vyvinul, jak uvádí Šišková, teprve v minulém století jako reflexe setkávání se různých kultur, rasové genocidy a globalizace. Šišková multikulturalitu definovala jako svůj předmět zkoumání. Multikulturalismus tedy na rozdíl od multikulturality není daným přirozeným jevem, nýbrž kulturní charakteristikou.⁸³

Jan Průcha ve své knize *Multikulturní výchova* popisuje multikulturalismus jako ideologii, která hlásá rovnocennost lidských kultur, rasových a etnických společenství. Cílem multikulturalismu je napomáhání či narovnávání vztahů mezi lidmi různých etnik a ras. Multikulturalismus je východiskem pro multikulturní výchovu a nelze tuto ideologii směřovat s multikulturní výchovou. Tuto Průcha popisuje jako edukační činnost zaměřenou na to, aby učinila lidi z různých etnik, národů, rasových

---

⁸¹ Srov. ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Portál, Praha, 2008, s.33.

⁸² Srov. tamtéž s. 35-38.

⁸³ ŠIŠKOVÁ T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Portál, Praha, 2008, s. 37.

a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Uplatňuje se na základě různých programů ve školních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány.⁸⁴

Z tohoto vymezení odvozují, že ideje multikulturalismu se prostřednictvím legislativních opatření snaží zlepšovat a narovnávat vztahy mezi minoritou a domácí majoritou. Není tedy pochyb, že multikulturalismus a jeho ideologie jsou ušlechtilé, morálně oprávněné a odpovídající principům a pravidlům demokratických států při respektování lidských práv.

Na základě výše uvedeného lze multikulturní společnost definovat jako společnost, která je tvořena přítomností různých etnických, sociálních či náboženských skupin. Tak můžeme současnou Českou republiku charakterizovat jako společnost multikulturní a dá se hovořit i o multirasové společnosti. Cílem takovéto společnosti je snaha o zajištění práva na vlatní individuální kulturu, která je dána příslušností k jinému národu či etniku.

Domnívám se, a jsem o tom přesvědčen, že realita je bohužel jiná. Ztotožňuji se s obsahem článku Jiřího Pehe, ve kterém mimo jiné uvádí: „... *Je smutné, leč vystihující stav naší demokracie, že různí politikové stran, které byly za první republiky ztělesněním liberálního ducha oplodněného žitým multikulturalismem, dnes přemýšlejí o tom, jak už beztak homogenní a provinciálně uzavřenou českou společnost ještě lépe hermeticky utěsnit před nežádoucími vlivy údajně civilizačně podřadných Rusínů, Romů, Židů a přistěhovalců z dalších zemí.*“⁸⁵

O tom, zda uplatňovat multikulturalismus v přístupu k českým Romům, se rozhořel jeden z nejzajímavějších sporů mezi odborníky, patrně nejvýrazněji artikulovaný v plodném střetu mezi politologem Pavlem Baršou a etnologem Markem Jakoubkem. Oba usilují o posílení principu občanství v české identitě na úkor principu etnicity, ale neshodli se v názoru, jestli nám v tom může být nápomocen multikulturalismus. Barša říká: „*Pokud přijmeme koncept duální identity, jejíž horní patro tvoří identita občanská a spodní patro identita příslušnosti k romské komunitě vnímané a přijímané s multikulturní tolerancí. Osvojme si z multikulturalismu jeho toleranci k souběžné koexistenci různých etnických a jiných komunit.*“ Dále navrhuje:

⁸⁴ Srov. PRŮCHA J., *Multikulturní výchova*, Triton, Praha, s. 239-240

⁸⁵ Srov. PEHE J., *Co je české, to je hezké*, ISSN 1213-1792 ze dne 16.8.2007 čtrnácti deník Tvar

„Neslevme ovšem ani o píd' v důsledně odmítavém postoji k těm projevům a aspiracím Romů, které se dostávají do konfliktu s oním horním, občanským patrem identity anebo s jinými komunitami. Takto vymezený a omezený multikulturalismus není nutně v rozporu s integrací menšin, nýbrž spíše jejím doplňkem. Může ji dokonce podpořit tím, že neobčanským identitám ponechává jistý prostor ke komunitní seberealizaci, aniž zasahuje či ohrožuje identitu občanskou.“ Baršovo pojetí je sofistikované a podložené hlubokým, odborně erudovaným vzhladem do problematiky. Je příkladem toho, že multikulturalismus se nemusí vylučovat s integrací.⁸⁶

Zmiňovaný Marek Jakoubek výtýká multikulturalismu, že svým apelem na společnou totožnost všech Romů vlastně romství etizuje. Tvrdí že: „Ustavujeme tím prý fikci kolektivní identity, která ve skutečnosti neexistuje“. Multikulturalismus je tedy kritizován dvěma protichůdnými ideovými tábory, jejichž hodnoty se radikálně různí.⁸⁷

Romové tvoří v Česku největší národnostní menšinu. Jak jsem již uvedl v předešlé části diplomové práce, prakticky všichni Romové přišli do naší republiky po II. světové válce ze Slovenska, Maďarska a dalších evropských zemích. Romové mají strach se hlásit ke své národnosti.

Novodobé soužití Čechů a Romů nezačalo zrovna šťastně a to zejména nevhodně přijatým zákonem č. 40/1993 Sb. O nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. Pro přiznání občanství musely být splněny podmínky, které většina Romů nemohla splnit. Romové pocházející v drtivé většině ze Slovenska a díky předlistopadovému federálnímu uspořádání byli tedy formálně považováni za slovenské občany. Mám za to, že tento zákon můžeme chápat jako skrytě diskriminační. V důsledku toho lze jen velmi těžko zjistit skutečný počet Romů v ČR bez státního občanství.⁸⁸

Diskriminace a z předsudků vycházející kritické výroky vůči Romům jsou v Česku na každodenním pořádku. V naší republice nezpůsobíte žádné faux pas, pokud v nějaké společnosti Romy označíte za líné či za zloděje nebo pronesete výrok „Všichni Rómové kradou.“ Můžete si být jistí, že ostatní jsou stejného názoru jako vy. Vždyť takové projevy jsou zcela běžné i u politicky angažovaných a veřejně známých osob. Uvedu zde příklad Jiřího Čunka tehdejšího předsedy KDU ČSL a místopředsedy vlády, který veřejně proklamoval radu, jak se dostat k sociálním dávkám: „*To se budete*

---

⁸⁶ Srov. Britské listy *Emoce na pochodu*, Prostor 73-74 www.britskelisty.cz

⁸⁷ Srov. tamtéž

⁸⁸ Srov. BARŠA P., *Politická teorie multikulturalismu*, Brno, 2003, s. 274

*muset jet někam opálit, začít dělat s rodinou binec, na náměstí rozdělávat ohně a pak se vás politici teprve zastanou a řeknou on je chudák“.*⁸⁹ Tímto výrokem Čunek, jako tehdejší představitel státní moci veřejně vyslovil nejvýznamnější předsudky vůči Romům. Za tyto své rasistické výroky nebyl dodnes potrestán. Jeho odstoupení z vlády bylo vyvoláno na základě jiných kauz. Dalším příkladem lidového rasismu u představitelů veřejných institucí je nyní již bývalá starostka a současná senátorka Liliana Janáčková, která na setkání s občany v jedné městské části Ostravy pronesla: „*Nesouhlasím s jakoukoliv integrací cikánů po obvodech, bohužel, jsem rasistka. Vybrali jste Bedřišku (městská část Ostravy), takže tam budou, klidně s vysokým plotem, elektrikou, mně je to jedno. Klidně to budu křičet do celého světa.*“⁹⁰ I tato kauza byla vyšetřována orgány činnými v trestním řízení, ale Imunitní výbor senátu České republiky zamítl návrh na zbavení imunity. Rozhodnutí nebylo překvapením, když vezmeme v úvahu, že 80 % Čechů přiznává empatie k Romům.⁹¹

Do současné situace s Romy však zasáhly i další faktory. Vážným problémem se stala privatizace bytového fondu a tržní hospodaření s byty. Chystanou změnou v regulaci nájemného tak majitelé domů využívají všech legálních i pololegálních metod, aby se zbavili mnohdy hlučných a nepořádných romských nájemníků a neplatičů nájemného. Na druhou stranu je mnohdy až zarážející, jak dokáže romská rodina zdevastovat byt, někdy i celý dům.

Zásadním problémem je však nedostatek bytů obecně, zvláště levného sociálního bydlení. Romové žijí převážně v obecních bytech nižší kategorie často s nevyhovujícími hygienickými podmínkami a obývanými nepřiměřeně vysokým počtem osob z tzv. rodiny. Existuje mezi nimi i vysoké procento neplatičů nájemného. V některých případech je patrná neschopnost jisté části Romů adaptovat se na způsoby a styl bydlení samozřejmý pro většinovou společnost a dochází k devastaci bytů, jak jsem uvedl v předešlé části práce o romské kultuře. Romská komunita považuje budování a následné stěhování do holobytů za násilné vystěhování, za předzvěst etnického čištění, zatímco Češi, bydlící v blízkosti soustředění těchto komunit, chápou tuto skutečnost jako křivdu. Jako příklad mohu uvést opatření Ústecké radnice v Mateční ulici před 10 lety.⁹²

Vzdělanostní úroveň romské populace zůstává na stejné úrovni. Dokonce

⁸⁹ Srov. www.Idnes.cz, „*Jak zběsilí rok nakonec semlel Jiřího Čunka*, ze dne 23.6.2008

⁹⁰ Srov. www.romea.cz, „*Rozhovor se senátorkou Janáčkovou*, ze dne 21.2.2008

⁹¹ Centrum veřejného mínění, tisková zpráva OV 90529, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

⁹² Srov. www.lidovky.cz, „*Živé rozbušky*, Josef Klíma ze dne 22.11.2008.

se v některých případech dále snižuje. Zhoršuje se kvalita školní docházky, nefungují školní družiny, které v minulosti do jisté míry nahrazovaly absentující schopnosti rodičů pomáhat dětem s přípravou do školy. Prudce se zvýšily poplatky za pobyt dětí v mateřských školách. Řada romských dětí (převážně z olašských rodin) nechodí do školy a opakovaně se dopouští trestné činnosti mnohdy i s vědomím rodiny. Vlastně se jedná o jejich způsob obživy. Nařízení ústavní výchovy je v současných podmínkách neúčinné a jeví se pouze jako byrokratické a administrativní opatření státních orgánů. Jistou šancí je postupné zřizování přípravných ročníků a speciálních vyrovnávacích tříd.⁹³

V důsledku snižující se poptávky po nekvalifikované práci se zvýšila nezaměstnanost Romů a tím i jejich závislost na systému sociálního zabezpečení. Nezaměstnanost Romů, zejména mládeže, nabývá téměř neřešitelných rozměrů. Pokud však některý z Romů začne pracovat takovým způsobem, který neodpovídá tradicím a představám jejich pro nás odlišné kultury, je okamžitě ze společenství Romů vyloučen. Chudoba a sociální dezintegrace jsou příčinou zvyšujícího se podílu Romů na trestné činnosti. Relativně častý je i výskyt dalších sociálně patologických jevů (např. prostituce, zneužívání drog, gamblerství). Alarmující je zneužívání dětí k trestné činnosti. A rostoucí podíl mládeže na kriminalitě a narůstající problém romských mladistvých gangů.

Masivně novým jevem je vzestup drogových závislostí, zejména mezi dětmi a mládeží. Nízká vzdělanostní a kvalifikační úroveň brání přirozenému rozmístění romského etnika v sociálně profesní struktuře společnosti. Tím jsou poznamenány i sociální kontakty Romů s ostatním obyvatelstvem.⁹⁴

Majoritní společnost zaujímá vůči romskému etniku nediferencované a stereotypní postoje, které se projevují i v diskriminačních tendencích v nejrůznějších oblastech společenského života např. v oblasti zaměstnávání, vzdělávání, ale i v přístupu do veřejných zařízení mnohdy na hranici institucionálního rasismu.

Distance majoritního obyvatelstva vůči romskému etniku provázená v některých případech otevřenými projevy interetnické nesnášenlivosti, nabývá mezi některými sociálními a politickými skupinami xenofobních až rasistických rozměrů.

Nejextrémnějším jevem současnosti je rasově motivované násilí a psychický

---

⁹³ Srov. www.lidovky.cz, *Živé rozbušky*, Josef Klíma ze dne 22.11.2008.

⁹⁴ Zpráva o situaci romské komunity v České republice a opatření vlády napomáhající její integraci ve společnosti. Předložena Ing. Pavlem Bratinkou, ministrem vlády ČR a předsedou Rady pro národnostní menšiny předloženou dne 29. října 1997.

teror páchaný ultrapravicovými extremistickými skupinami na Romech.

V poslední době mohu zmínit útok na romskou rodinu ve Vítkově na Opavsku, kdy skupinka neonacistů na začátku roku 2009, vhodila do domu zápalné lahve a těžce zranila tříletou romskou holčičku a její rodiče.⁹⁵

A nepokoje na Litvínovském sídlišti Janov ke konci roku 2008, kde došlo k otevřeným střetům neonacistů s Romy a Policií ČR.⁹⁶

Všechny tyto projevy mají jedno společné: neuspokojivé a dlouhodobě neřešené otázky se začleněním Romů do naší společnosti.

Nejvíce diskriminovanou menšinou v EU za rok 2009 se stali Čeští Romové. V roce 2009 bylo 64 % Romů obětmi diskriminace a 42 % obětmi trestné činnosti. Tato alarmující čísla naši republiku vynesla na první místo studie Agentury Evropské unie pro základní lidská práva.⁹⁷

Taková je tedy realita multikulturní České republiky, která do světa hlásá ideje multikulturalismu. Je velmi snadné zveličovat rozdíly mezi Romy a námi ne-Romy, ale stejnost a jinakost se potřebují. Tím čím jsme, jsme díky vztahům s jinými, veškerá osobní identita má ve skutečnosti zásadně dialogickou povahu. Nerozumíme-li jiným, nemůžeme rozumět sobě a rozsah sebevědomí je dán rozsahem našeho poznání jiných. Máme-li jiné označit za odlišné, je třeba, abychom uvedli také to, v čem jsou podobní.⁹⁸ Tyto nahodilé příklady jsou odrazem dnešních vztahů mezi majoritou a minoritou. Náprava těchto vztahů je nezastupitelný úkol sociální pedagogiky.

X X X

Nejdůležitějším dokumentem české vzdělávací soustavy je Národní program rozvoje vzdělávání v české republice - Bílá kniha.⁹⁹ Tento program vytyčuje obecné cíle vzdělávání a značnou pozornost věnuje i multikulturní výchově. Ve svém programu zdůrazňuje výchovu na základě poskytování informací o všech menšinách zejména o Romech, jejich osudech, kultuře a utváření vztahu mezi minoritou a majoritou.

⁹⁵ Srov. www.idnes.cz, článek ze dne 14. května 2009, A090814.

⁹⁶ Srov. www.blisty.cz, článek ze dne 1. června 2009, ISSN 1213-1792

⁹⁷ Srovnej www.lidovky.cz článek z 9. prosince 2009, A089765.

⁹⁸ BRIAN Fay, *Současná filosofie sociálních věd*, Slon Praha 2002 s.285

⁹⁹ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice- Bílá kniha, Praha, MŠMT a Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001

Program je zaměřen na výchovu k partnerství, spolupráci a solidaritě. Znamená to tedy snažit se usilovat o život bez konfliktů a negativních postojů ve společenství různých národů, jazyků, menšin a kultur. Každý z nás by měl být schopen respektu k značným odlišnostem mezi lidmi a jejich kulturami.

Nejvýznamnější úkol při výchově těchto vztahů má sociální pedagogika, která je podle Krause pedagogickou disciplínou, která se zaměřuje nejen na problémy patologického charakteru, marginálních skupin, částí populace ve smyslu souladu mezi potřebami jedince a společnosti, na utváření optimálního způsobu života v dané společnosti.¹⁰⁰

Oproti tomu Poláčková vymezuje sociální pedagogiku jako multidisciplinární obor, který integruje a rozvíjí poznatky věd o člověku a společnosti do edukačního, preventivního a reedukačního působení. Analyzuje dynamické vztahy mezi jedincem a prostředím a usiluje o jejich optimalizaci. Respektuje individuální potřeby a zájmy jedince a iniciuje takové změny v sociálním prostředí, které podporují jeho rozvoj. Dialog považuje za významnou dovednost.¹⁰¹

V současné době, kdy jsme svědky mnoha konfliktů mezi etnickými a kulturně rozdílnými skupinami nejenom ve světě ale i v naší republice, je výchova k toleranci vůči těmto odlišným skupinám nezbytná. Právě zde vidím nezastupitelnou roli sociální pedagogiky. Každá společnost je rozdělena na majoritu a minoritu. Majoritní společnost je vždy početnější skupina obyvatel, která má svoji charakteristickou kulturu, jež se liší od kultury minorit. Často tedy dochází k diskriminaci minorit a k znevýhodňování zejména pro rasovou, etnickou či náboženskou odlišnost. V naší zemi se tento spor týká především Romů a nás ne-Romů. Často však tento přístup ovlivňují předsudky¹⁰², které jsou vůči Romům u nás bohužel i státem tolerované a mnohdy podporované. Často Romové čelí diskriminaci ze strany jednotlivců, úřadů a politických představitelů.

Úkol sociální pedagogiky při nápravě vztahů mezi minoritní a majoritní společností vidím zejména v multikulturní výchově. Sociální pedagogika svojí edukací rozvíjí znalosti o různých etnických skupinách v naší republice, zejména znalosti o Romech. Snaží se o zvýšení komunikace mezi příslušníky etnických skupin. Multikulturní výchova zdůrazňuje, že všechny etnické skupiny a kultury jsou rovnocenné a neexistuje žádná nadřazenost. Snaží se rozpoznávat projevy rasové

---

¹⁰⁰ KRAUS B. POLÁČKOVÁ et al., *Člověk prostředí výchova*, Paido, Brno, 2001, s.12.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž s. 13.

¹⁰² Předsudky – jsou z psychologického hlediska zvláštní hodnotící postoje. Jejich specifickou vlastností je to, že jde o postoje předpojaté. To znamená, že se neopírají o objektivní znalosti.

nesnášenlivosti a xenofobie. Jak píše Kraus „Východiskem multikulturní výchovy musí být v každém případě výchova k toleranci, ke snášenlivosti. Jedním z aktuálních úkolů je hledání vztahu mezi multikulturním přístupem a současným posilováním kulturní identity.“¹⁰³

Každá národnostní a etnická skupina má vlastní historii, vlastní hodnotové vzory chování a jednání, vlastní tradice, vlastní zkušenosti s jednáním a chováním odlišných národnostních a etnických skupin. K nedorozumění a k následné netoleranci mezi členy majoritní a minoritní společnosti a členy minoritních společností nevede jen nízká informovanost o „těch druhých“, ale i nereálná přání a očekávání z obou stran.

Jednou z cest, jak bojovat s rostoucí rasovou nesnášenlivostí je poznat sociální a kulturní odlišnosti minorit od majorit. To je podle mého názoru úkol sociální pedagogiky - multikulturní výchova. Sám se musím přiznat, že pokud bych nepsal jednu z kapitol své diplomové práce o Romech, tak bych dodnes nenavštívil Romské muzeum tradic na ulici Cejl v Brně, které je vzdáleno asi 500 metrů od mého zaměstnání.

II. PRŮZKUMNÁ - praktická část

2.1 CÍLE EMPIRICKÉ ČÁSTI - průzkumu

Jak jsem uvedl v teoretické části práce, latentní rasismus je jedna z patologických forem nežádoucího chování. Zejména v institucích a státních orgánech by tato forma rasismu neměla vůbec existovat. Z dosavadní praxe a zkušenosti je však patrné, že i v těchto institucích a u jejich zaměstnanců je možné sledovat chování, které lze označit jako latentní rasismus. Tento předpoklad se pokusím potvrdit drobným průzkumem.

---

¹⁰³ KRAUS B. , *Základy sociální pedagogiky*, Portál, Praha, 2008, s.162.

Mým záměrem je odpovědět na tyto otázky:

- zda existují u policistů ČR předsudky vůči Romům,
- zda má na přijetí či odmítnutí tohoto postoje podíl délka praxe a služební zařazení (kriminální, dopravní a pořádková služba) příslušníků Policie ČR,
- zda je latentní rasismus u Policie ČR nahodilým jevem, nebo se jedná o trvalý stav,
- jakou má latentní rasismus u Policie ČR tendenci (stoupající - klesající),
- čím je tento stav zapříčiněn,
- zda se vůbec jedná o rasismus.

Moje hypotéza zní:

„I mezi příslušníky Policie ČR existuje jev, který se dá označit jako latentní rasismus.“

2.2 CHARAKTERISTIKA METOD (TECHNIKY)

Vzhledem k obsahu své práce zvolím explorativní, kvantitativní metodu a to formou dotazníku.¹⁰⁴ Budu se opírat o číselné údaje zjišťující množství, rozsah, frekvenci a míru výskytu daného jevu. Jako nezávislé proměnné jsem zvolil lokalitu služebního zařazení, službu, u které jsou respondenti zařazení a délku praxe respondentů.

Dotazník respondenti vyplňovali anonymně. Obsahuje 35 otázek, které jsou směřovány tak, aby odpověděly na problém, zda přetrvává osten rasismu a v jaké podobě se vyskytuje mezi příslušníky Policie ČR. Dotazník byl rozdělen do čtyř částí. V první části dotazníku (otázky č. 1, 2, 3 a 4) jsem zjišťoval, jak respondenti odpovídali

---

¹⁰⁴ Viz příloha č. 1 Dotazník

na otázky spojené s délkou praxe, místem služebního zařazení, věkem a služebním zařazením. Druhá oblast otázek (č. 5, 6, 7 a 19) pak směřovala ke zjištění, jaké mají policisté zkušenosti s Romy před nástupem k Policii ČR, při výkonu služebních povinností a zdali se jejich zkušenosti s Romy vlivem služby nezhoršují. V této části se mohli respondenti vyjádřit o zkušenostech s Romy v otevřené otázce (č. 19). Ve třetí, nejrozsáhlejší části dotazníku, jsem zvolil otázky (č. 10, 11, 13, 15 - 18, 20 - 26 a 28), kterými jsem zjišťoval, jaké zastávají Policisté ČR postoje k Romům při plnění služebních povinností, jestli nejsou ovlivněni předsudky vůči Romům při výkonu služby a zdali se nejedná o rasismus. Poslední závěrečná část dotazníku zahrnovala otázky (č. 8, 9, 12, 14, 27, 29 - 35), kterými jsem zjišťoval, jaké mají Policisté ČR názory na soužití s Romy a na situaci při řešení vztahů s Romy v dnešní společnosti.

Otázky v dotazníku jsem tvořil a formuloval tak, aby byly pochopitelné a jednoduché. Zvolil jsem otázky jak otevřené, tak uzavřené. Shromážděné výsledky byly zpracovány do tabulek a následně analyzovány tak, aby mohlo dojít k potvrzení či vyvrácení stanovených otázek a hlavní hypotézy.

2.3 CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU

Respondenty průzkumu jsou policisté Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje se služebním zařazením u kriminální, pořádkové a dopravní služby. Výběrový soubor je tvořen 60 respondenty Městského ředitelství v Brně, který je následně rozdělen podle délky praxe a služebního zařazení. Průzkum jsem dále provedl na Územních odborech Policie ČR ve Znojmě a Žďáře nad Sázavou. Vzhledem k tomu, že analýza všech nashromážděných dat by byla velmi složitá na zpracování, rozhodl jsem se zvolit jako jednu z nezávisle proměnných pouze lokalitu Brno.

V současné době je ve služebním poměru u Krajského ředitelství správy Jihomoravského kraje v Brně cca 3 800 policistů. Na Městském ředitelství v Brně je zařazeno cca 1 200 policistů. Asi 400 policistů je zařazeno na kriminální, 200 na dopravní a zbytek na pořádkové službě. Z nich jsem metodou náhodného výběru zvolil

vždy 20 respondentů.

Nejpočetnější skupinou respondentů jsou policisté s praxí od 5 do 15 let služby (45 %), nejméně respondentů je s praxí do 5 let (23 %). Z další analýzy výběrového souboru vyplývá, že policisté s nejkratší délkou praxe jsou zařazeni na pořádkové službě, což činí zhruba 12 % z celkového počtu respondentů. Opačný stav je u kriminální služby, kdy praxi do 5 let mají pouze 4 % a s délkou praxe nad 15 let je 18 % z dotazovaných. U dopravní služby je nejpočetnější skupina respondentů s praxí od 5 do 15 let a to 21 %. Nejzkušenější policisté jsou tedy zařazeni na kriminální službě a nejvíce začínajících policistů je na pořádkové službě.

Složení výzkumného souboru dle služebního zařazení a délky praxe je znázorněno v následující tabulce:

Tabulka č. 1:

Lokalita zařazení	Kriminální	Pořádková	Dopravní	Celkem
Brno	20	20	20	60
Délka služby				
do 5 let	2	7	5	14
5-15 let	7	7	13	27
15 let a více	11	6	2	19

2.4 ANALÝZA DAT – VÝSLEDKY PRŮZKUMU

2.4.1 Zkušenosti Policistů ČR s Romy

První část otázek směřovala ke zjištění, jaké zkušenosti mají policisté ČR s Romy. První otázka se týkala zkušeností policistů s Romy ještě před nástupem k Policii ČR. Jednalo se o uzavřenou otázku: „*Měl jste nějakou zkušenost s Romy ještě před nástupem k PČR?*“

Respondenti měli možnost si vybrat z předem dané škály odpovědí, zda měli s Romy před nástupem k PČR dobrou, špatnou nebo žádnou zkušenost. Analýzou dat vyjádřených v tabulce č. 2 jsem zjistil, že pouze 8 respondentů, což je 13 % z dotazovaných, odpovědělo, že mělo před vstupem k PČR pozitivní zkušenost s Romy.

Negativní zkušenost s Romy před nástupem k PČR mělo 36 respondentů, tedy 60 % z dotazovaných respondentů. Žádnou zkušenost s Romy nemělo 16 respondentů, což činí 27 % z dotazovaných.

O pozitivní zkušenosti s Romy před nástupem k PČR vypovědělo 5 respondentů zařazených na pořádkové službě. Naopak z kriminální služby se takto vyjádřil jeden respondent. Z pohledu délky praxe respondentů bylo nejvíce pozitivních zkušeností zaznamenáno od respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let. Pouze jedna kladná odpověď byla zaznamenána od respondenta s praxí do 5 let.

Nejvíce negativních zkušeností s Romy před nástupem k PČR mělo 7 respondentů z pořádkové služby a ve stejném počtu odpovídali i respondenti z kriminální služby.¹⁰⁵

Odpovědi na danou otázku jsou zaznamenány v následující tabulce:

Tabulka č. 2:

Lokalita zařazení	Ano/pozitivní	Ano/negativní	Ne/ žádnou	Celkem
Brno	8	36	16	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	1	12	7	20
Pořádková služba	5	8	7	20
Dopravní služba	2	16	2	20
Délka služby				
do 5 let	1	5	8	14
5-15 let	4	20	3	27
15 let a více	3	11	5	19

Další (uzavřená) otázka tohoto bloku zjišťovala zkušenost policistů ČR s Romy. Otázka zněla: „*Souhlasíte s tvrzením, že mezi Romy převládají ...*“

Respondenti měli možnost označit jedno z předem určených tvrzení (že mezi Romy převládají slušní a řádní občané, nepřizpůsobující se jedinci narušující soužití s ostatními nebo potenciální pachatelé trestných činů).

Většina respondentů (29 tedy 48 %) z dotazovaných odpověděla, že mezi Romy převládají potenciální pachatelé trestných činů. 27 (45 %) respondentů odpovědělo, že

¹⁰⁵ Ve Žďáře nad Sázavou odpověděli 4 respondenti, že měli negativní zkušenost s Romy ještě před nástupem k PČR. Ve Znojmě odpovědělo 15 respondentů, že měli ještě před nástupem k PČR negativní zkušenost s Romy. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

mezi Romy převládají nepřizpůsobující se jedinci. Pouze 4 respondenti, čili 7 % z dotazovaných, se vyjádřili, že mezi Romy převládají slušní a řádní občané. Nejvíce respondentů (11) z pořádkové a dopravní služby odpovědělo, že mezi Romy převládají potenciální pachatelé TČ. Také 7 respondentů z kriminální služby vyjádřilo tuto odpověď.

13 respondentů z kriminální služby odpovědělo, že mezi Romy převládají nepřizpůsobující se jedinci a 7 respondentů z pořádkové a dopravní služby odpovědělo stejně. Nejvíce těchto odpovědí (11) vyjádřili respondenti s délkou praxe do 5 let. Nejméně těchto odpovědí vyjádřili respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let.

Za slušné a řádné občany Romy označili 2 respondenti z pořádkové a dopravní služby. Žádný respondent z kriminální služby tuto odpověď nevyjádřil. Stejnou odpověď vyjádřili i 3 respondenti s délkou praxe od 5 - 15 let a pouze 1 respondent s praxí do 5 let. Žádný respondent s praxí nad 15 let tuto odpověď nevyjádřil.¹⁰⁶

Odpovědi na tuto otázku jsou shrnuty v tabulce:

Tabulka č. 3:

Lokalita zařazení	slušní a řádní	nepřizpůsobující jedinci	potenciální pachatelé TČ	Celkem
Brno	4	27	29	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	0	13	7	20
Pořádková služba	2	7	11	20
Dopravní služba	2	7	11	20
Délka služby				
do 5 let	1	11	2	14
5-15 let	3	7	17	27
15 let a více	0	9	10	19

Následující otázka zkoumala, jestli u policistů nedochází v soukromém životě ke zhoršení jejich vztahu k Romům z důvodu pracovních zkušeností s nimi. Uzavřená

¹⁰⁶ Překvapivý výsledek byl zjištěn u respondentů z územního odboru PČR ve Znojmě, kde bylo zaznamenáno 18 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že mezi Romy převládají nepřizpůsobující se jedinci. 2 respondenti Romy označili, jako potenciální pachatele trestných činů. Žádný respondent nevyjádřil odpověď, že mezi Romy převládají slušní a řádní občané. Oproti tomu 2 respondenti z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou vyjádřili, že mezi Romy převládají slušní a řádní občané. 8 respondentů souhlasilo s tvrzením, že mezi Romy převládají nepřizpůsobující jedinci a 10 souhlasilo s tvrzením, že mezi Romy převládají potenciální pachatelé trestných činů. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

otázka zněla: „Myslíte si, že vaše pracovní zkušenosti s Romy ovlivnily váš vztah k nim i v soukromém životě?“

Převážná část respondentů (23), což je 38 %, odpověděla, že pracovní zkušenosti s Romy ovlivnily jejich vztah k nim i v soukromém životě a došlo u nich ke zhoršení tohoto vztahu. Nejvíce (12) těchto odpovědí bylo zaznamenáno od respondentů zařazených na kriminální službě, oproti 3 respondentům zařazeným na pořádkové službě. Z dopravní služby takto odpovědělo 8 respondentů. Respondentů, kteří vyjádřili zhoršení vztahu k Romům, bylo nejvíce s praxí nad 15 let.

Nejvíce respondentů (46%) ze všech dotazovaných se vyjádřilo, že jejich vztah k Romům zůstal stejný, ale negativní. Tuto odpověď označilo nejvíce respondentů (12) z pořádkové služby, na rozdíl od respondentů zařazených na kriminální službě, kde takto odpovědělo pouze 6 dotazovaných. Takto se vyjádřilo i nejvíce (17) respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let.

Odpovědi na danou otázku jsou zaznamenány v následující tabulce:

Tabulka č. 4:

Lokalita zařazení	ano/ zhoršení	ano/zlepšení	Stejně		
			Pozitivní	Negativní	Celkem
Brno	23	5	4	28	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	12	1	1	6	20
Pořádková služba	3	3	2	12	20
Dopravní služba	8	1	1	10	20
Délka služby					
do 5 let	6	2	0	6	14
5-15 let	7	1	2	17	27
15 let a více	10	2	2	5	19

Poslední otázka tohoto bloku zkoumala zkušenosti policistů s Romy. V otevřené otázce dostali respondenti možnost vyjádřit se k pozitivním zkušenostem s Romy. Otázka zněla: „Máte nějakou pozitivní zkušenost s Romy?“

Na tuto otázku respondenti, kteří zvolili pozitivní zkušenost, odpovídali slovně. Většina respondentů (80 %) odpověděla, že nemají žádnou pozitivní zkušenost s Romy. Zbýlých 12 respondentů (20 %) uvedlo, že mělo s Romy nějakou pozitivní zkušenost. V otázce respondenti uváděli výroky typu: *nežijí vedle mne, nesousedím s nimi, zatím mě neokradli, naštěstí jich tady není moc, nebydlím s nimi, spolužák ze školy*

je dobrý kamarád, dobře tancují a zpívají, jsou vynikající hudebníci, dobře malují, mají krásnou kulturu.

Pozitivní zkušenosti s Romy uvedlo 5 respondentů z dopravní služby, 4 respondenti z pořádkové a nejméně (3) uvedli respondenti zařazení na kriminální službě. Při analýze dat v souvislosti s délkou praxe odpovědělo kladně 5 respondentů s délkou praxe do 5 let, 4 respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let a nejméně těchto odpovědí (3) bylo zaznamenáno od respondentů s délkou praxe nad 15 let.¹⁰⁷

17 respondentů z kriminální služby nemá žádné pozitivní zkušenosti s Romy. 16 z pořádkové a 15 respondentů z dopravní služby nemají také žádné pozitivní zkušenosti s Romy. Z pohledu délky praxe záporně odpovědělo 23 respondentů s praxí od 5 do 15 let a 16 respondentů s praxí nad 15 let. Nejméně záporných odpovědí bylo vyjádřeno respondenty s praxí do 5 let.

Odpovědi na tuto otázku jsou shrnuty v tabulce:

Tabulka č. 5:

Lokalita zařazení	ano, jakou	nemám žádnou	Celkem
Brno	12	48	60
Služební zařazení			
Kriminální služba	3	17	20
Pořádková služba	4	16	20
Dopravní služba	5	15	20
Délka služby			
do 5 let	5	9	14
5-15 let	4	23	27
15 let a více	3	16	19

2.4.2 Postoje a předsudky Policistů ČR vůči Romům

Tento okruh otázek zjišťoval postoje a předsudky policistů vůči Romům. První otázka tohoto okruhu zjišťovala postoj policistů k Romům při plnění služebních povinností. Otázka zněla: *„Je váš postoj k Romům při plnění služebních povinností vzhledem k délce služby stejný nebo jste ovlivněn profesní zkušeností s nimi?“*

¹⁰⁷ Na územním odboru PČR ve Znojmě byly zaznamenány 3 kladné odpovědi a 17 záporných odpovědí. Oproti respondentům z územního odboru PČR ve Žďáru nad Sázavou, kteří odpověděli v počtu 8 kladných odpovědí a 12 záporných odpovědí, na pozitivní zkušenosti s Romy. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Většina (27) respondentů, což je 45 %, odpověděla, že vzhledem k délce služby je jejich postoj k Romům negativní a stále se zhoršuje. Stále stejný negativní postoj k Romům má 18 respondentů, což činí 30 % z dotazovaných. Celkem tedy negativní postoje k Romům vyjádřilo 75% respondentů. Zbývajících 25 % respondentů odpovědělo, jejich vztah k Romům je pozitivní a není ovlivněn pracovními zkušenostmi s nimi.

Nejvíce odpovědí (10) o **vzrůstajícím** negativním postoji k Romům presentovali respondenti zařazení na kriminální službě. Na kriminální službě byl také zaznamenán nejmenší počet pozitivních odpovědí (jen 1 respondent vyjádřil pozitivní postoj k Romům). Nejméně (5) respondentů z dopravní služby vyjádřilo negativní postoje k Romům. Negativní postoje k Romům vyjádřili 2 respondenti s praxí do 5 let. U respondentů s praxí od 5 do 15 let bylo zaznamenáno 15 negativních odpovědí.

Stejný pozitivní postoj k Romům neovlivněný délkou služby uvedlo 5 respondentů z pořádkové a dopravní služby a 1 respondent z kriminální služby. S ohledem k délce služby byly zaznamenány 4 kladné odpovědi jak u respondentů s praxí do 5 let, tak i u respondentů s praxí od 5 do 15 let. Nejméně (3) pozitivních odpovědí, bylo zaznamenáno od respondentů s délkou praxe nad 15 let.

Odpovědi respondentů jsou zaznamenány v tabulce:

Tabulka č. 6:

Lokalita zařazení	stejný pozitivní	pozitivní tendence	negativní tendence	stejný negativní	Celkem
Brno	11	4	27	18	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	1	1	10	8	20
Pořádková služba	5	1	9	5	20
Dopravní služba	5	2	8	5	20
Délka služby					
do 5 let	4	1	2	7	14
5-15 let	4	2	15	6	27
15 let a více	3	1	10	5	19

Další uzavřená otázka zněla: „Uveďte, z čeho váš negativní postoj k Romům vyplývá?“

Na danou otázku jednoznačná většina (48) respondentů (tedy 80 %)

odpověděla, že jejich negativní postoj k Romům vyplývá především z jejich odlišného a nepřizpůsobivého způsobu života. (Ani jeden z respondentů neodpověděl, že důvodem negativního postoje vůči Romům je jejich antropologickou odlišnost.) Nejvíce respondentů (18) takto odpovědělo z dopravní služby oproti 13 respondentům zařazených na kriminální službě. 17 těchto odpovědí vyjádřili respondenti zařazení na pořádkové službě. 24 odpovědí bylo od respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let a nejméně odpovědí (11) bylo zaznamenáno od respondentů s praxí delší jak 15 let.

Jako zdroj negativního postoje vůči Romům označilo 12 respondentů (20 %) zkušenost z pracovní činnosti s nimi. 7 těchto odpovědí bylo zjištěno u respondentů z kriminální služby a 3 odpovědi u respondentů ze služby pořádkové. Nejméně těchto odpovědí (2) bylo od respondentů zařazených na dopravní službě.

O špatných zkušenostech s Romy se vyjádřil pouze jeden respondenta s délkou praxe do 5 let. Nejvíce respondentů (tedy 8) s praxí nad 15 let odpovědělo, že negativní postoj k Romům vychází z pracovních zkušeností s nimi. 3 respondenti s praxí od 5 do 15 vyjádřili stejnou odpověď.

Odpovědi jsou vyjádřeny v tabulce:

Tabulka č. 7:

Lokalita zařazení	Zkušenosti	Odlišnost	Nepřizpůsobivý	Celkem
Brno	12	0	48	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	7	0	13	20
Pořádková služba	3	0	17	20
Dopravní služba	2	0	18	20
Délka služby				
do 5 let	1	0	13	14
5-15 let	3	0	24	27
15 let a více	8	0	11	19

Do okruhu otázek zjišťující postoje a předsudky policistů vůči Romům patří další uzavřená otázka: „*Při pracovní činnosti s Romy jednáte ...*“

Většina dotazovaných (51), což je 85 %, uvedla, že při plnění pracovních povinností jedná vždy v souladu se zákonem, byť jednají s Romy. Malou podjatost k Romům uvedl pouze 1 respondent. 8 respondentů (tedy 14 %) uvedlo, že Romům „nic nevěří“. Vyrovnaný počet (19) respondentů ze služby kriminální a dopravní odpovědělo, že s Romy jednají v souladu se zákonem. Takto odpovědělo 14

respondentů i z pořádkové služby. A rovněž 24 respondentů s praxí od 5 do 15 let a 16 s praxí nad 15 let.

Podjatost k Romům vyjádřil jeden respondent z pořádkové služby s praxí do 5 let. A 5 respondentů z pořádkové služby, kteří se přiklonili k odpovědi, že Romům nic nevěří. Stejně tak odpověděl jeden respondent z kriminální a dopravní služby. Romům „nejvíce nevěří“ respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let a od 15 let, kdy se tak vyjádřili 3 respondenti z každé skupiny. 2 respondenti s praxí do 5 let odpověděli stejně.¹⁰⁸

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou shrnuty v tabulce:

Tabulka č. 8:

Lokalita zařazení	v souladu se zákonem	jsem podjat	nic jim nevěřím	Celkem
Brno	51	1	8	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	19	0	1	20
Pořádková služba	14	1	5	20
Dopravní služba	19	0	1	20
Délka služby				
do 5 let	11	1	2	14
5-15 let	24	0	3	27
15 let a více	16	0	3	19

Následující otázka tohoto bloku zjišťovala nestrannost při plnění pracovních povinností policistů při jednání s Romy. Uzavřená otázka zněla: *„Zůstáváte při plnění pracovních povinností nestranní, když je účastníkem řízení Rom?“*

Větší část (44) respondentů, což činí 73 % z dotazovaných, odpověděla, že jsou při plnění pracovních povinností nestranní, pokud je účastníkem řízení Rom. (12) respondentů tedy 20 %, je při řízení s Romy podjato. 3 respondenti (5 %) jsou vzhledem k závažnosti řízení mírně podjati. 1 respondent odpověděl, že při plnění služebních povinností je vůči Romům, pokud jsou účastníky řízení, vždy podjatý.

Nejvíce odpovědí (19), kde respondenti vyjadřují nestrannost, bylo vyjádřeno respondenty z dopravní služby (oproti 12 respondentům z pořádkové služby).

¹⁰⁸ Na územním odboru PČR ve Znojmě bylo zaznamenáno 13 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že jednají s Romy v souladu se zákony. 4 respondenti uvedli podjatost vůči Romům a 3 označili odpověď, že Romům nic nevěří. Oproti 18 respondentům z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou, kteří s Romy jednají v souladu se zákony a 2 respondenti uvedli pojatost vůči nim. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let služby vyjádřili největší počet odpovědí, ve kterých vyjádřili nestrannost vůči Romům. Nejméně těchto odpovědí vyjádřilo 6 respondentů s délkou praxe do 5 let (oproti tomu takto odpovědělo 14 respondentů s praxí nad 15 let).

Pokud se týká podjatosti vyjádřilo se takto 7 respondentů z kriminální služby a 5 respondentů z pořádkové služby. Respondenti z dopravní služby podjatost při řízení vůči Romům nevyjádřili.

Z pohledu délky praxe vyjádřilo podjatost 5 respondentů s praxí do 5 let a praxí nad 15 let. Podjatost také vyjádřili 2 respondenti s praxí od 5 do 15 let. Jeden respondent z pořádkové služby s praxí do 5 let potvrdil, že při jednání s Romy rozhodně není nestranný.

Odpovědi jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 9:

Lokalita zařazení	stejný přístup	Podjatý	Někdy	rozhodně ne	Celkem
Brno	44	12	3	1	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	13	7	0	0	20
Pořádková služba	12	5	2	1	20
Dopravní služba	19	0	1	0	20
Délka služby					
do 5 let	6	5	2	1	14
5-15 let	24	2	1	0	27
15 let a více	14	5	0	0	19

Následující otázka zkoumá názor respondentů na předsudky policistů vůči Romům. Otázka zněla: *„Myslíte si, že mezi příslušníky PČR existují paušalizující předsudky vůči Romům?“*

Na tuto otázku respondenti odpověděli tak, že nebyly zaznamenány žádné významné rozdíly. 14 z dotazovaných, tedy 23 %, se vyjádřilo, že mezi policisty existují paušalizující předsudky vůči Romům. 15 (25 %) respondentů odpovědělo, že paušalizující předsudky vůči Romům u policistů rozhodně nejsou. Nejvíce respondentů (31 tedy 51 %) vyjádřilo neutrální odpověď: „nevím“.

Největší počet odpovědí (7), ve kterých respondenti vyjádřili, že předsudky existují, uvedli respondenti z kriminální služby a 5 respondentů z dopravní služby.

Nejméně kladných odpovědí vyjádřili respondenti z pořádkové služby. S ohledem na délku praxe bylo zaznamenáno nejvíce odpovědí (6) u respondentů s praxí od 5 do 15 let a nejméně u respondentů s praxí do 5 let.

Že předsudky u policistů vůči Romům neexistují, tvrdilo 8 respondentů z kriminální služby oproti 3 respondentům z pořádkové služby. Respondenti s délkou praxe do 5 let vyjádřili 8 těchto odpovědí a 2 odpovědi byly vyjádřeny respondenty s praxí od 5 do 15 let.

V této otázce vyjádřila největší část respondentů možnost: „nevím“.

Získané výsledky odpovědí na otázky respondentů jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 10:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	14	31	15	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	7	5	8	20
Pořádková služba	2	15	3	20
Dopravní služba	5	11	4	20
Délka služby				
do 5 let	3	3	8	14
5-15 let	6	19	2	27
15 let a více	5	10	4	19

Další otázka tohoto bloku zjišťovala názor policistů na případnou výjimku pro Romy u výběrových řízení k PČR. Položená otázka byla formulována: „Souhlasili byste s výjimkou přijímacího řízení k PČR pro Romy?“

Na tuto otázku jednoznačná většina dotazovaných, 47 respondentů tedy 78 %, odpověděla, že je rozhodně proti výjimce pro Romy u přijímacího řízení k PČR. 6 respondentů (10 %) odpovědělo, že by s výjimkou v přijímacím řízení pro Romy souhlasilo. 12 % respondentů (7) odpovědělo neutrálně: „nevím“. Jednoznačně se vyjádřili respondenti z kriminální služby (všichni respondenti odpověděli: „rozhodně ne“). Nejméně záporných odpovědí (13) vyjádřili respondenti z pořádkové služby. 14 respondentů z dopravní služby vyjádřilo tutéž odpověď. 22 respondentů s praxí od 5 do 15 let se vyjádřilo proti výjimce (oproti 7 respondentům s praxí do 5 let). 18 respondentů s praxí 15 let a více označilo odpověď proti výjimce.

Pro výjimku při přijímacím řízení pro Romy se vyjádřili 4 respondenti z

pořádkové služby a 2 respondenti z dopravní služby. 3 respondenti s praxí do 5 let a s praxí od 5 do 15 let. Žádný respondent s praxí nad 15 let se nevyjádřil pro výjimku.

Výsledky jsou vyjádřeny v tabulce:

Tabulka č. 11:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	6	7	47	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	0	0	20	20
Pořádková služba	4	3	13	20
Dopravní služba	2	4	14	20
Délka služby				
do 5 let	3	4	7	14
5-15 let	3	2	22	27
15 let a více	0	1	18	19

Následující otázka zkoumala názor policistů na výuku romského jazyka.

Otázka zněla: „Podrobil byste se výuce romského jazyka kvůli zaměstnání?“

Většina respondentů (23) z dotazovaných (tedy 38 %) odpověděla, že výuce romského jazyka by se rozhodně nepodrobila. 16 respondentů, což činí 27 % z dotazovaných, vyjádřilo, že se výuce romštiny také nepodrobí, neboť je to jazyk nevyužitelný. 17 respondentů (28 %) by se výuce romštiny podrobilo a 4 respondenti (7 %) by se výuce romského jazyka podrobili jen za předpokladu povýšení.

Nejvíce záporných odpovědí (11) vyjádřili respondenti z kriminální služby oproti 4 respondentům z dopravní služby. Také 8 respondentů z pořádkové služby vyjádřilo zápornou odpověď. Z pohledu délky služby nejvíce záporných odpovědí vyjádřili respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let. Nejméně záporných odpovědí bylo zjištěno u respondentů s praxí do 5 let a u 6 respondentů s délkou praxe nad 15 let.

Nejvíce kladných odpovědí (9) vyjádřili respondenti z pořádkové služby oproti 2 respondentům zařazeným na kriminální službě. Kladně se vyjádřilo i 6 respondentů z dopravní služby. Z pohledu délky služby bylo vyjádřeno nejvíce kladných odpovědí

respondenty s délkou praxe od 5 do 15 let (7 respondentů). 6 respondentů s praxí do 5 let a 4 respondenti s praxí nad 15 let také vyjádřili kladnou odpověď.¹⁰⁹

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou shrnuty v tabulce:

Tabulka č. 12:

Lokalita zařazení	ano/určitě	ne/nevyužití	ano/povýšení	rozhodně ne	Celkem
Brno	17	16	4	23	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	2	7	0	11	20
Pořádková služba	9	0	3	8	20
Dopravní služba	6	9	1	4	20
Délka služby					
do 5 let	6	4	3	1	14
5-15 let	7	3	1	16	27
15 let a více	4	9	0	6	19

Další otázka, která zkoumá postoje a předsudky vůči Romům zněla: „Romové vám vadí zejména proto, že ...“

Analýza vyjádřených výsledků respondentů prokázala, že nejvíce respondentů (26), což činí 43 % z dotazovaných, odpovědělo, že jim Romové vadí zejména proto, že s nimi mají špatné zkušenosti. 21 respondentů čili 35 % z dotazovaných odpovědělo, že Romové jim vadí proto, že nepracují. 12 respondentům (20 %) Romové nevadí.

Z rozboru odpovědí, v nichž respondenti vyjádřili špatné zkušenosti s Romy, je zřejmé, že nejvíce takto odpověděli respondenti z dopravní služby. 6 respondentů z pořádkové služby a 8 respondentů z kriminální služby označili stejnou odpověď. Z pohledu praxe tuto odpověď uvedli v 13 případech respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let, 6 respondentů s praxí do 5 let a 7 respondentů s praxí nad 15 let a více.

¹⁰⁹ Zajímavý výsledek byl zjištěn u respondentů z územního odboru PČR ve Znojmě, kde bylo zaznamenáno 18 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že by romský jazyk studovali. 2 respondenti rozhodně ne. Oproti tomu 2 respondenti z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou vyjádřili, že romský jazyk by studovali určitě, 10 respondentů vyjádřilo, že rozhodně ne a 8 respondentů vyjádřilo, že v případě povýšení by jazyk studovali. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Pouze jeden respondent z pořádkové služby (s praxí od 5 do 15 let) se vyjádřil, že Romové mu vadí proto, že jsou antropologicky odlišní.¹¹⁰

Vyjádřené odpovědi respondentů znázorňuje níže uvedená tabulka:

Tabulka č. 13:

Lokalita zařazení	Odlišní	Nepracují	zkušenosti	nevadí	Celkem
Brno	1	21	26	12	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	0	10	8	2	20
Pořádková služba	1	7	6	6	20
Dopravní služba	0	4	12	4	20
Délka služby					
do 5 let	0	0	6	8	14
5-15 let	1	11	13	2	27
15 let a více	0	10	7	2	19

Následující uzavřená otázka v tomto bloku zkoumá názory policistů na své kolegy a jejich možné projevy rasismu. Otázka zněla: *„Myslíte si, že jsou na vašem pracovišti kolegové, které byste označil pro jejich postoje a názory za rasisty?“*

V této otázce měli respondenti možnost se vyjádřit a označit jednu ze tří předem určených odpovědí. Vyjádření respondentů bylo zajímavé. Celkem 7 respondentů (tedy 12 %) odpovědělo, že by na svém pracovišti označili některé své kolegy za rasisty. Takto odpovědělo 6 dotazovaných z pořádkové služby a pouze 1 z dopravní služby. Je zajímavé, že takto neodpověděl ani jeden respondent z kriminální služby. Tyto odpovědi uváděli především dotazovaní s délkou praxe do 5 let (3) a v délce služby od 5 do 15 let (4).

Naopak nejvíce respondentů (29) tedy 48 %, odpovědělo, že se na jejich pracovišti rozhodně nenachází kolegové, které by označili za rasisty. Tuto odpověď vyjádřilo 13 respondentů z kriminální služby, 2 z pořádkové a 14 z dopravní služby.

¹¹⁰ Další velmi zajímavý výsledek byl zjištěn u respondentů z územního odboru PČR ve Znojmě, kde byly zaznamenány 3 odpovědi, kdy respondenti uvedli, že Romové jim vadí proto, že jsou antropologicky odlišní. 15 respondentů se vyjádřilo, že Romové jim vadí proto, že s nimi mají špatné zkušenosti a 2 že nepracují. Nikdo z územního odboru PČR ve Znojmě neodpověděl, že mu Romové nevadí. Oproti tomu 13 respondentů z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou se vyjádřilo, že jim Romové vadí, protože nepracují, 7 respondentům Romové vadí proto, že s nimi mají špatné zkušenosti. Žádný z respondentů nevěděl, že mu Romové vadí proto, že jsou antropologicky odlišní. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Nejvíce dotazovaných (20) kteří takto odpověděli, pracují u PČR od 5 do 15 let. Naopak nejméně záporných odpovědí bylo presentováno respondenty s délkou praxe do 5 let.

Plných 40 % z dotazovaných odpovědělo, že neví, zda se na jeho pracovišti vyskytují jedinci, které může označit za rasisty.

Výsledky odpovědí respondentů jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 14:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	7	24	29	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	0	7	13	20
Pořádková služba	6	12	2	20
Dopravní služba	1	5	14	20
Délka služby				
do 5 let	3	10	1	14
5-15 let	4	3	20	27
15 let a více	0	11	8	19

Další uzavřená otázka se týkala zjištění názoru respondentů na otázku, která zněla: „Domníváte se, že výhradně Romové mají geneticky předurčeno porušování zákonů?“

Zjistil jsem, že na tuto otázku 13 respondentů (tedy 21 %) odpovědělo, že „ano“ (tedy Romové mají geneticky předurčeno porušování zákonů). Takto odpovídali převážně respondenti zařazení na pořádkové službě a to v počtu 7. Podstatně méně těchto odpovědí (2) bylo zaznamenáno u dotazovaných zařazených u dopravní služby. Respondenti z kriminální služby takto odpověděli ve 4 případech. Stejný počet těchto odpovědí (6) byl získán od dotazovaných s délkou služební praxe do 5 let a od 5 do 15 let. S délkou praxe nad 15 let takto odpověděl pouze jeden z dotazovaných.

Nejvíce odpovědí a to 51 % se přiklonilo k tomu, že Romové nemají geneticky předurčeno porušování zákonů. Nejvíce takto odpovídali dotazovaní zařazení na dopravní službě (15). 9 odpovědí bylo zaznamenáno na kriminální službě a 7 na dopravní.

Respondenti s délkou služby nad 15 let takto odpověděli celkem 15krát. S délkou

služby od 5 do 15 let se takto vyjádřilo rovněž 15 respondentů. S délkou služby do 5 let pak 7 dotazovaných.

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou vyjádřeny v tabulce:

Tabulka č. 15:

Lokalita zařazení	Ano	nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	13	16	31	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	4	7	9	20
Pořádková služba	7	6	7	20
Dopravní služba	2	3	15	20
Délka služby				
do 5 let	6	1	7	14
5-15 let	6	12	9	27
15 let a více	1	3	15	19

Následující uzavřená otázka zněla: „Domníváte se, že romské děti, které se dopustily protiprávního jednání, by měly být odebrány rodičům a umístěny do zvláštních škol, neboť výchova v jejich rodině nezaručuje jejich nápravu?“

Odpovědi respondenti vybírali ze tří předem daných možností. Většina dotazovaných (42), tedy 70 %, odpověděla, že romské děti, které se dopustily protiprávního jednání, by měly být svým rodičům odebrány a umístěny do zvláštních škol. Odpovědi z jednotlivých policejních služeb byly poměrně vyrovnané (s malým rozdílem). Nejvíce kladných odpovědí bylo vyjádřeno respondenty zařazenými na kriminální službě. Takto odpovědělo 15 respondentů. Nejméně odpovědí (12) bylo vyjádřeno respondenty z pořádkové služby.

Z pohledu délky služební praxe bylo nejvíce těchto odpovědí zaznamenáno u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let (24) dotazovaných. S délkou služby nad 15 let takto odpovědělo 12 dotazovaných a 6 odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou služby do 5 let.

Je zajímavé, že pouze 5 % policistů bylo rozhodně proti tomu, aby romské děti byly odebrány rodičům. 2 tyto odpovědi byly vyjádřeny respondenty z pořádkové služby a pouze jedna odpověď od respondenta zařazeného u dopravní služby. Proti byli 2 respondenti s délkou praxe do 5 let a jeden respondent s délkou praxe od 5 do 15 let.

Výsledky odpovědí respondentů na tuto otázku jsou vyjádřeny v tabulce:

Tabulka č. 16:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	42	15	3	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	15	5	0	20
Pořádková služba	12	5	2	20
Dopravní služba	14	5	1	20
Délka služby				
do 5 let	6	6	2	14
5-15 let	24	2	1	27
15 let a více	12	7	0	19

Další uzavřená otázka v tomto bloku otázek zněla: „Souhlasíte s tím, aby byl výhradně Romům při narození odebrán vzorek DNA?“

Z rozboru výsledků odpovědí respondentů je patrné, že 18 % (tedy 11) respondentů by souhlasilo s tím, aby byl výhradně Romům při narození odebrán vzorek DNA. Nejvíce těchto odpovědí (5) vyjádřili respondenti zařazení u kriminální služby. Z dopravní služby takto odpověděli 4 respondenti a pouze 2 respondenti z pořádkové služby. Souhlasné odpovědi vyjadřovali nejvíce respondenti (5) s délkou praxe od 5 do 15 let. S délkou praxe nad 15 let takto odpověděli 4 dotazovaní a s délkou praxe do 5 let pouze 2 respondenti.

Rozhodně proti odebírání vzorků DNA Romům byla většina dotazovaných (celých 55 %). Nejvíce takto odpovídali respondenti (15) zařazení na pořádkové službě. Stejnou odpověď vyjádřilo také 10 respondentů ze služby dopravní a 8 respondentů z kriminální služby.

V porovnání s délkou praxe tuto zamítavou odpověď vyjádřilo 13 z dotazovaných s délkou služby nad 15 let, 12 respondentů s délkou služby od 5 do 15 let a 8 respondentů s délkou služby do 5 let.¹¹¹

¹¹¹ Na územním odboru PČR ve Znojmě bylo zaznamenáno 13 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že jsou pro odběr DNA Romům. 4 respondenti uvedli, že rozhodně ne a 3 odpověděli neutrálně. 15 respondentů z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou vyjádřilo kladnou odpověď a jsou pro odběry DNA Romům. 2 respondenti odpověděli neutrálně a 3 rozhodně ne. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Vyjádřené odpovědi respondentů na tuto otázku znázorňuje tabulka:

Tabulka č. 17:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	11	16	33	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	5	7	8	20
Pořádková služba	2	3	15	20
Dopravní služba	4	6	10	20
Délka služby				
do 5 let	2	4	8	14
5-15 let	5	10	12	27
15 let a více	4	2	13	19

Další otázka patřící do této kategorie zněla: *„Byl (a) byste pro snížení hranice trestní odpovědnosti výhradně u Romů?“*

Pouze 18 respondentů tedy 30 % by bylo pro snížení hranice trestní odpovědnosti výhradně u Romů. Poměrně vyrovnané odpovědi byly získány u respondentů zařazených na kriminální a pořádkové službě (8 a 7). Menší počet byl vyjádřen respondenty z dopravní služby, kde takto odpověděli pouze 3. Nejvíce odpovědí (9), které byly pro snížení hranice trestní odpovědnosti Romů, bylo zaznamenáno u dotazovaných s délkou praxe nad 15 let a nejméně u dotazovaných s délkou praxe od 5 do 15 let.

Většina dotazovaných, 36 tedy 60 %, se vyjádřila, že rozhodně není pro snížení hranice trestní odpovědnosti výhradně u Romů. I v tomto případě jsou odpovědi dosti vyrovnané. Z respondentů zařazených u dopravní služby takto odpovědělo 15 z dotazovaných. Stejně odpovědělo i 11 respondentů ze služby pořádkové a 10 z kriminální. Z pohledu délky praxe se nejvíce respondentů (12) s délkou praxe od 5 do 15 let vyjádřilo proti snížení hranice trestní odpovědnosti u Romů oproti 8 respondentům s délkou praxe do 5 let.

Odpovědi jsou shrnuty v tabulce:

Tabulka č. 18:

Lokalita zařazení	Ano	nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	18	6	36	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	8	2	10	20
Pořádková služba	7	2	11	20
Dopravní služba	3	2	15	20
Délka služby				
do 5 let	6	0	8	14
5-15 let	3	2	12	27
15 let a více	9	4	6	19

Následující otázka zjišťuje názory respondentů na oddělenou výchovu romských dětí od romské komunity. Otázka zněla: *„Věříte, že pokud by Rom byl vychován odděleně od ostatní romské komunity, mohl by z něj být bezúhonný občan?“*

Výsledky dat přesvědčivě vypovídají o tom, že 17 respondentů tedy 28 % věří, že pokud by Rom byl vychován odděleně od ostatní romské komunity, mohl by z něj být bezúhonný občan. Takto odpovědělo 8 respondentů z dopravní služby. Podstatně méně těchto odpovědí bylo zjištěno od respondentů z kriminální a pořádkové služby. Nejvíce těchto odpovědí bylo vyjádřeno respondenty s délkou praxe nad 15 let. S délkou praxe od 5 do 15 let takto odpověděli 4 respondenti a s délkou služby do 5 let takto odpovědělo 6 respondentů.

Malá část respondentů (7 %) rozhodně nevěří, že pokud by byl Rom vychován odděleně od ostatní romské komunity, mohl by z něj být bezúhonný občan. Tyto odpovědi byly zaznamenány v největším počtu u kriminální služby, kde takto odpověděli 2 z dotazovaných. Ze služby pořádkové a dopravní takto odpověděl vždy pouze jeden respondent.

Odpovědi respondentů na tuto otázku je vyjádřena v tabulce:

Tabulka č. 19:

Lokalita zařazení	ano	možná ano	možná ne	rozhodně ne	Celkem
Brno	17	18	21	4	60
Služební zařazení					

Kriminální služba	4	6	8	2	20
Pořádková služba	3	8	8	1	20
Dopravní služba	8	6	5	1	20
Délka služby					
do 5 let	6	4	3	1	14
5-15 let	4	9	13	1	27
15 let a více	7	5	5	2	19

Poslední otázkou v této kategorii byla uzavřená otázka, která zněla: *„Myslíte si, že je správné propustit z armády vojáky, kteří měli na svých helmách erby nacistických organizací?“*

Na tuto otázku měli možnost respondenti odpovědět třemi způsoby. Odpovědi respondentů byly jednoznačné.

Většina respondentů, 43 tedy 72 % z dotazovaných označila kladnou odpověď, kterou vyjádřila souhlas s propuštěním vojáků z armády. 11 respondentů čili 18 % z dotazovaných vyjádřilo neutrální odpověď a 6 respondentů (10 %) se vyjádřilo, že jsou proti propuštění vojáků z armády. Nejvíce odpovědí (17), které jsou pro propuštění vojáků, vyjádřili respondenti z kriminální služby, 11 respondentů z dopravní a 15 respondentů z pořádkové služby označili tutéž odpověď. 19 respondentů s praxí od 5 do 15 let se vyjádřilo stejně.

Proti propuštění vojáků se vyjádřili 3 respondenti z dopravní služby oproti 1 respondentu z pořádkové služby. Z kriminální služby se záporně vyjádřili 2 respondenti. Z pohledu délky praxe se záporně vyjádřili 2 respondenti z každé kategorie.

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou vyjádřeny v tabulce:

Tabulka č. 20:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	43	11	6	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	17	1	2	20
Pořádková služba	15	4	1	20
Dopravní služba	11	6	3	20
Délka služby				
do 5 let	9	3	2	14
5-15 let	19	6	2	27
15 let a více	15	2	2	19

2.4.3 Soužití s Romy v naší společnosti.

Poslední část dotazníku byla zaměřena na soužití s Romy z pohledu příslušníků Policie ČR. V otázkách zaměřených na soužití s Romy měli respondenti možnost vyjádřit se k této problematice pomocí výběru z možné škály odpovědí. V jedné z otázek se měli respondenti vyjádřit k tomu, jak vnímají soužití s Romy: „Jak hodnotíte soužití Romů s ostatními občany v tomto státě?“

Pouze 7 % z celkového počtu dotazovaných hodnotí soužití Romů s ostatními občany v tomto státě jako bezproblémové. Tuto odpověď uvedli pouze respondenti zařazení u pořádkové služby (3 respondenti), a u dopravní služby (odpověď uvedl pouze 1 respondent). Tato odpověď se neobjevila u žádného respondenta s délkou praxe nad 15 let, naopak respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let takto odpověděli 3krát. Pouze jedna odpověď byla zjištěna u respondenta s délkou praxe do 5 let.

48 % respondentů považuje soužití Romů s ostatními občany v tomto státě jako neřešitelné. Tuto odpověď nejvíce uváděli respondenti zařazení na dopravní službě. Na službě kriminální takto odpovědělo 9 respondentů a respondenti zařazení na službě pořádkové tuto odpověď označili 6krát. Vyrovnaný počet odpovědí byl zjištěn u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let a nad 15 let v počtu 11. 7 odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou praxe do 5 let.

45 % ze všech dotazovaných hodnotí soužití s Romy jako řešitelné. 11 respondentů z kriminální a pořádkové služby označilo soužití s Romy jako řešitelné, pouze 5 respondentů z dopravní služby odpovědělo stejně. K této odpovědi se přiklonilo i 13 policistů s praxí od 5 do 15 let, nejzkušenější policisté vyjádřili tuto odpověď v 8 případech a stejnou odpověď označilo i 6 policistů s praxí do 5 let.

Odpovědi jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 21:

Lokalita zařazení	Bezproblémové	Řešitelné	Neřešitelné	Celkem
Brno	4	27	29	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	0	11	9	20

Pořádková služba	3	11	6	20
Dopravní služba	1	5	14	20
Délka služby				
do 5 let	1	6	7	14
5-15 let	3	13	11	27
15 let a více	0	8	11	19

Další z otázek zjišťující stav soužití s Romy byla směřována k zjištění toho, zda respondenti považují Romy za rovnocennou menšinu. Otázka zněla: „*Považujete Romy za rovnocennou menšinu ve srovnání s ostatními menšinami?*“

V této otázce měli respondenti 4 možnosti, přičemž dvě z možných odpovědí bychom mohli označit jako odpovědi rasově diskriminační.

Téměř většina respondentů tedy 63 % neuznává rozdíly mezi Romy a ostatními menšinami. Tuto odpověď nejvíce označili respondenti zařazení na pořádkové službě a to v počtu 15. Poměrně vyrovnané byly i odpovědi získané od respondentů zařazených u kriminální a dopravní služby (10 a 13).

Naopak pro vystěhování Romů do ghett by bylo 23 % respondentů. Tuto odpověď nejvíce uváděli respondenti zařazení na kriminální službě. Podstatně méně odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů zařazených na dopravní a pořádkové službě (4 a 3). Vzhledem k délce praxe tuto odpověď nejčastěji volili dotazovaní s délkou praxe nad 15 let. Respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let a do 5 let tuto odpověď uvedli (6 a 3 krát). U respondentů s praxí od 5 do 15 let se tato odpověď objevila 5krát. Práva Romů by omezilo 13 % z celkového počtu dotazovaných.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 22:

Lokalita zařazení	neuznávám rozdíly	omezit práva	vystěhovat do ghett	Celkem
Brno	38	8	14	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	10	2	8	20
Pořádková služba	15	3	2	20
Dopravní služba	13	3	4	20
Délka služby				
do 5 let	10	1	3	14
5-15 let	18	4	5	27
15 let a více	10	3	6	19

Následující otázka byla zaměřená na konkrétní řešení problému soužití s Romy a to v Maticní ulici v Ústí nad Labem. Respondenti se v tomto případě měli rozhodnout, zda je toto řešení podle nich dobré nebo naopak. Otázka zněla: „Považujete řešení ústecké radnice ve čtvrti Krásné Březno v Maticní ulici za ...“

Nejvíce z celkového počtu dotazovaných (a to 46 %) uvedlo, že považuje řešení ústecké radnice ve čtvrti Krásné Březno v Maticní ulici za dočasné řešení. Tuto odpověď nejvíce uváděli respondenti zařazení u pořádkové služby. Respondenti zařazení u kriminální a dopravní služby odpověděli ve stejném počtu a to 8. Tuto odpověď uvedlo nejvíce respondentů s délkou praxe nad 15 let (12). Respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let takto odpověděli celkem 11krát a 5 stejných odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou praxe do 5 let. Jen 8 % z dotazovaných považuje řešení radnice za porušení lidských práv. Tuto odpověď uvedli respondenti zařazení u kriminální (2) a respondenti zařazení u dopravní služby (3). Tyto odpovědi byly zjištěny převážně u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let a pouze u jednoho respondenta s délkou praxe nad 15 let.

28 % dotazovaných považuje řešení radnice za dobré a 16 % uvedlo, že toto řešení by se mohlo zvážit i jinde.¹¹²

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 23:

Lokalita zařazení	dobré řešení	Dočasné řešení	zvážit i jinde	porušení LP	Celkem
Brno	17	28	10	5	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	6	8	4	2	20
Pořádková služba	7	12	1	0	20
Dopravní služba	4	8	5	3	20
Délka služby					
do 5 let	6	5	3	0	14
5-15 let	6	11	6	4	27
15 let a více	5	12	1	1	19

¹¹² Na územním odboru PČR ve Znojmě bylo zaznamenáno 17 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že řešení ústecké radnice považují za dobré řešení. 2 respondenti uvedli, že je to řešení, které by se mělo aplikovat i jinde a 2 toto řešení považují za dočasné. Žádný respondent neoznačil toto opatření jako porušování lidských práv. 10 respondentů z územního odboru PČR ve Žďáře nad Sázavou považuje toto řešení za dobré. 2 respondenti by toto opatření aplikovali i jinde a 5 respondentů toto opatření vnímá jako dočasné řešení. 3 respondenti se vyjádřili, že se jedná o porušení lidských práv. (Na každém územním odboru PČR bylo dotazováno 20 respondentů.)

Problematika soužití s Romy je řešena také v otázce týkající se regulace porodnosti romských žen. Otázka zněla: „Při řešení romské otázky se přikláníte k názoru nutnosti regulace porodnosti romských žen?“

Z celkového počtu dotazovaných se 12 respondentů, tedy 20 %, přiklonilo k názoru o nutnosti regulace porodnosti romských žen kvůli tomu, že sociální dávky zvyšují zatížení státu. Odpovědi na tuto otázku byly u respondentů zařazených u kriminální, pořádkové a dopravní služby značně vyrovnané (5,4,3). Nejvíce kladných odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let a to v počtu 6. U respondentů s délkou praxe do 5 let byly zaznamenány 4 odpovědi a 2 odpovědi u respondentů s délkou služby nad 15 let.

30 % respondentů se přiklonilo k nutnosti regulace porodnosti romských žen v tom případě, pokud nemají dostatečné množství financí na výchovu dětí. Nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů zařazených u pořádkové služby (7). U respondentů zařazených u kriminální služby bylo zjištěno 6 kladných odpovědí a 5 odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů z dopravní služby. Tuto odpověď nejvíce uváděli respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let (10 odpovědí). Podstatně méně kladných odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou služby nad 15 let a do 5 let, a to v počtu 5 a 3. 21 % respondentů se přiklonilo k názoru, že by bylo pro regulaci porodnosti jen ve výjimečných případech. 29 % respondentů s regulací rozhodně nesouhlasí.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 24:

Lokalita zařazení	ano/náklady	ano/finance	ne/výjimečně	rozhodně ne	Celkem
Brno	12	18	13	17	60
Služební zařazení					
Kriminální služba	5	6	4	5	20
Pořádková služba	4	7	4	5	20
Dopravní služba	3	5	5	7	20
Délka služby					
do 5 let	4	3	3	4	14
5-15 let	6	10	7	4	27
15 let a více	2	5	3	9	19

V souvislosti s Romy je také často diskutovanou otázkou vyplácení sociálních dávek, které pobírá snad každá romská rodina. Jedna z otázek, která měla nastínit problematiku soužití s Romy, nabízela respondentům možnost vyjádřit se právě k sociálním dávkám, které by v tomto případě byly Romům vypláceny v poukázkách - „Souhlasíte s tím, aby všem nepřizpůsobivým Romům byly sociální dávky vypláceny v poukázkách na zboží?“

Na tuto otázku 36 respondentů, tedy v 60 %, odpovědělo, že by souhlasilo s vyplácením sociálních dávek v poukázkách na zboží. Neutrálně odpovědělo celkem 21 respondentů, což činí 35 % a 3 respondenti (5 %) odpověděli záporně, tedy že jsou proti vyplácení poukázek na zboží.

Nejvíce kladných odpovědí vyjádřili respondenti z kriminální služby, a to v 16 případech. Nejméně kladných odpovědí (8) bylo vyjádřeno respondenty z dopravní služby. 12 respondentů z pořádkové služby se vyjádřilo také kladně.

Z pohledu délky praxe bylo zaznamenáno nejvíce kladných odpovědí (14) od respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let. Respondenti s praxí 15 let a více kladně odpověděli v 9 případech. V 9 případech odpověděli kladně také respondenti s délkou praxe do 5 let.

Záporné odpovědi byly vyjádřeny 2 respondenty z dopravní služby a 1 respondentem z pořádkové služby. Respondenti z kriminální služby zápornou odpověď nevyjádřili. Ani respondenti s praxí do 5 let neopověděli záporně. Zápornou odpověď vyjádřil jeden respondent s délkou praxe od 5 do 15 let a 2 respondenti s praxí nad 15 let.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 25:

Lokalita zařazení	ano	nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	36	21	3	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	16	4	0	20
Pořádková služba	12	7	1	20
Dopravní služba	8	10	2	20
Délka služby				
do 5 let	9	5	0	14
5-15 let	14	12	1	27
15 let a více	9	8	2	19

Obdobným problémem se zabývá i následující otázka, která řeší financování a příspěvky, které stát vynakládá na podporu romské komunity. Otázka zněla: „*Myslíte si, že státní politika v současnosti vynakládá dostatek finančních prostředků na řešení romské otázky?*“

29 respondentů (48 %) uvedlo, že si myslí, že státní politika v současnosti vynakládá dostatek finančních prostředků na řešení romské otázky. Odpovědi respondentů zařazených u kriminální a pořádkové služby byly poměrně vyrovnané. Lišily se pouze 1 respondentem. Odpovědi respondentů zařazených u dopravní služby byly oproti odpovědím respondentů z kriminální a pořádkové služby podstatně menší a to v počtu 4. Nejvíce kladných odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou služby od 5 do 15 let (21). Poměrně menší počet těchto odpovědí byl zaznamenán u respondentů s délkou služby do 5 let a nad 15 let a to v počtu 3 a 5.

16 % respondentů si naopak myslí, že státní politika v současnosti nevynakládá dostatek finančních prostředků na řešení romské otázky. Takto odpovídali pouze respondenti zařazení u dopravní a pořádkové služby a to v počtu 8 (dopravní služba) a 2 (pořádková služba). Vyrovnané odpovědi se objevily u respondentů s různou délkou praxe. Respondenti s délkou služby od 5 do 15 a nad 15 let odpověděli ve stejném počtu (3). U respondentů s délkou služby do 5 let, byly zjištěny 4 odpovědi, v nichž se respondenti vyslovují, že současná politika rozhodně nevynakládá dostatečné množství financí na řešení romské otázky.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 26:

Lokalita zařazení	ano	nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	29	21	10	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	12	8	0	20
Pořádková služba	13	5	2	20
Dopravní služba	4	8	8	20
Délka služby				
do 5 let	3	7	4	14
5-15 let	21	3	3	27
15 let a více	5	11	3	19

Další otázka měla zjistit, jak se respondenti staví k možnosti separace romské populace. Respondenti si měli představit možnost rozhodnout o tom, aby byli Romové odděleni od majoritní společnosti v podobně „romských vesnic“ Otázka zněla: *„Podpořil byste myšlenku vystěhování Romů do enkláv s převážně romskou populací, kde by mohli žít po svém a s vlastní samosprávou?“*

Z analýzy dat bylo zjištěno, že 48 % respondentů by podpořilo myšlenku vystěhování Romů do enkláv s převážně romskou populací. Zde by mohli žít po svém a s vlastní samosprávou. Tuto odpověď uváděli nejčastěji respondenti zařazení u kriminální služby a to v počtu 11. 10 kladných odpovědí bylo zjištěno u respondentů zařazených u pořádkové služby a 8 odpovědí u respondentů zařazených u dopravní služby.

Nejvíce těchto odpovědí bylo zaznamenáno u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let. 10 odpovědí bylo zjištěno u respondentů s délkou praxe nad 15 let a 8 odpovědí u respondentů s délkou praxe do 5 let.

Naopak 15 % respondentů by bylo rozhodně proti vystěhování Romů do enkláv. Tuto odpověď nejvíce uváděli respondenti zařazení u dopravní služby a to v počtu 6. Menší počet odpovědí byl zaznamenán u respondentů zařazených u pořádkové a kriminální služby (2 a 1 odpověď). Respondenti s délkou praxe nad 15 let tuto odpověď označili 4krát. 3 odpovědi byly zaznamenány u respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let. U respondentů s délkou praxe do 5 let byla tato odpověď označena 2krát.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 27:

Lokalita zařazení	Ano	nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	29	22	9	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	11	8	1	20
Pořádková služba	10	8	2	20
Dopravní služba	8	6	6	20
Délka služby				
do 5 let	8	4	2	14
5-15 let	11	13	3	27
15 let a více	10	5	4	19

Předchozí otázka měla odpovědět na to, jak se respondenti staví k možné separaci romské komunity od majoritní společnosti. Další otázka se naopak zabývala tím, co si respondenti myslí o možnosti začlenění Romů do většinové společnosti. Otázka byla formulována takto: „Domníváte se, že Romové mají stejné možnosti začlenění ve společnosti jako ostatní?“

Bylo zjištěno, že 45 respondentů (75 %) odpovědělo, že Romové mají stejné možnosti začlenění ve společnosti jako ostatní. 4 respondenti (7 %) odpověděli neutrálně. 18 % respondentů (11) odpovědělo: „rozhodně ne.“ Nejvíce kladných odpovědí (18) vyjádřili respondenti z kriminální služby, nejméně kladných odpovědí (12) vyjádřili respondenti z dopravní služby. 15 respondentů z pořádkové služby se vyjádřilo kladně. S praxí od 5 do 15 let se takto vyjádřilo 20 respondentů ale jen 11 respondentů s praxí do 5 let. 14 respondentů s praxí 15 let a více vyjádřilo také kladnou odpověď.

Nejméně záporných odpovědí na danou otázku (2) vyjádřili respondenti z kriminální služby. Z pořádkové služby 3 respondenti a z dopravní služby 6 respondentů. Z pohledu délky praxe odpověděl záporně 1 respondent s praxí do 5 let, stejně také odpovědělo 6 respondentů s praxí od 5 do 15. 4 respondenti s praxí 15 let a více vyjádřili taktéž zápornou odpověď.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 28:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	45	4	11	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	18	0	2	20
Pořádková služba	15	2	3	20
Dopravní služba	12	2	6	20
Délka služby				
do 5 let	11	2	1	14
5-15 let	20	1	6	27
15 let a více	14	1	4	19

V souvislosti se soužitím s Romy se nabízí otázka, zda je s nimi zacházeno v souladu s Listinou základních práv a svobod, kde najdeme články, které se přímo týkají národnostních menšin, kterým se tak zaručují určitá práva a svobody. V tomto

případě se respondenti vyjadřovali právě k této otázce. „Myslíte si, že v ČR jsou porušována lidská práva ve vztahu k romské populaci?“

11 respondentů, tedy v 18 %, si myslím, že jsou v ČR porušována lidská práva ve vztahu k Romům. 7 % odpovědělo neutrálně a 75 % respondentů z celkového počtu dotazovaných (tedy většina) se vyjádřila, že práva Romů nejsou porušována. Nejvíce kladných odpovědí (4), (kde respondenti vyjádřili, že v ČR jsou porušována práva ve vztahu k Romům), vyjádřili respondenti z pořádkové a dopravní služby, 3 respondenti z kriminální služby označili tutéž kladnou odpověď. Z pohledu délky praxe bylo zaznamenáno nejvíce kladných odpovědí (5) od respondentů s délkou praxe do 5 let. Respondenti s praxí 15 let a více odpověděli kladně ve 2 případech. Ve 4 případech odpověděli kladně respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let.

Záporné odpovědi byly vyjádřeny 17 respondenty z kriminální služby. 13 respondentů z pořádkové služby a 15 respondentů z dopravní služby označilo také zápornou odpověď. Respondenti s praxí do 5 let záporně odpověděli v 9 případech a 20 respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let praxe taktéž. Respondenti s praxí nad 15 let zápornou odpověď vyjádřili v 16 případech.

Výsledky jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 29:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	11	4	45	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	3	0	17	20
Pořádková služba	4	3	13	20
Dopravní služba	4	1	15	20
Délka služby				
do 5 let	5	0	9	14
5-15 let	4	3	20	27
15 let a více	2	1	16	19

Další otázka řeší problém finanční pomoc Romům (financování je nyní zmiňováno v souvislosti s obcemi, kde Romové žijí. Finanční pomoc ze strany obcí by se týkala především pomoci při placení dluhů). Otázka zněla: „Souhlasíte s vyčleněním financí z rozpočtu obcí na úhrady dluhů Romů za energie, vodu a plyn?“

7 % z dotazovaných označilo kladnou odpověď. 7 % odpovědělo neutrálně a 86 % z dotazovaných vyjádřilo zápornou odpověď.

Nejvíce kladných odpovědí (2) vyjádřili respondenti z pořádkové a dopravní služby. Respondenti z kriminální služby kladnou odpověď nevyjádřili. Z pohledu délky praxe bylo zaznamenáno nejvíce kladných odpovědí (2) od respondentů s délkou praxe do 5 let. Respondenti s praxí 15 let a více a respondenti s praxí od 5 do 15 let kladnou odpověď vyjádřili jedenkrát.

Záporné odpovědi byly vyjádřeny 16 respondenty z pořádkové a 17 respondenty z dopravní služby. Nejvíce záporných odpovědí (19) bylo vyjádřeno respondenty z kriminální služby. Respondenti s praxí do 5 let záporně odpověděli v 11 případech, respondenti s délkou praxe od 5 do 15 let v 23 případech. Respondenti s praxí nad 15 let zápornou odpověď vyjádřili v 18 případech.

Výsledky jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 30:

Lokalita zařízení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	4	4	52	60
Služební zařízení				
Kriminální služba	0	1	19	20
Pořádková služba	2	2	16	20
Dopravní služba	2	1	17	20
Délka služby				
do 5 let	2	1	11	14
5-15 let	1	3	23	27
15 let a více	1	0	18	19

Otázka financí je zahrnuta i do otázky, zda by měly být dluhy Romů strhávány z jejich sociálních dávek. Otázka zněla: *„Souhlasíte s tím, aby výhradně Romům byly ze sociálních dávek strhávány dluhy?“*

K této otázce se 32 respondentů z dotazovaných, tedy 53 %, vyjádřilo, že je rozhodně pro strhávání dluhů ze sociálních dávek pro Romy. 7 respondentů 12 % z dotazovaných odpovědělo neutrálně. 35 % respondentů (21) odpovědělo: „rozhodně ne.“

Nejvíce kladných odpovědí (18) vyjádřili respondenti z kriminální služby, nejméně kladných odpovědí (4) vyjádřili respondenti z dopravní služby. 10

respondentů z pořádkové služby se vyjádřilo kladně. 16 respondentů s praxí od 5 do 15 let vyjádřili kladnou odpověď oproti 6 respondentům s praxí do 5 let. 10 respondentů s praxí 15 let a více vyjádřilo také kladnou odpověď.

Nejméně záporných odpovědí (1) vyjádřili respondenti z kriminální služby, z pořádkové služby to bylo 5 respondentů a z dopravní služby 15 respondentů. Z pohledu délky praxe odpověděli záporně 2 respondenti s praxí do 5 let a s praxí od 5 do 15 let takto odpovědělo 10 respondentů. 9 respondentů s praxí 15 let a více vyjádřilo zápornou odpověď.

Výsledky jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka č. 31:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	32	7	21	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	18	1	1	20
Pořádková služba	10	5	5	20
Dopravní služba	4	1	15	20
Délka služby				
do 5 let	6	6	2	14
5-15 let	16	1	10	27
15 let a více	10	0	9	19

Poslední (uzavřená) otázka řeší trestní odpovědnost za rasově motivované trestné činy. Otázka byla formulována takto: *„Myslíte si, že trestní odpovědnost za rasově motivované protiprávní jednání, výhradně vůči Romům, je v naší společnosti upravena dostatečně?“*

V této otázce se respondenti v 48 případech, tedy v 80 % z dotazovaných, vyjádřili kladně. 13 % odpovědělo neutrálně a 7 % z dotazovaných vyjádřilo zápornou odpověď. Nejvíce kladných odpovědí (18) vyjádřili respondenti z kriminální služby, 14 respondentů z dopravní služby a 16 respondentů z pořádkové služby označilo také kladnou odpověď.

Z pohledu délky praxe bylo zaznamenáno nejvíce kladných odpovědí (21) od respondentů s délkou praxe od 5 do 15 let. Respondenti s praxí 15 let a více kladně odpověděli v 17 případech. V 10 případech kladně odpověděli respondenti s délkou praxe do 5 let.

Záporné odpovědi byly vyjádřeny pouze 2 respondenty jak z pořádkové tak dopravní služby. Respondenti s praxí do 5 let záporně odpověděli ve 3 případech, stejně

tak i 1 respondent s délkou praxe od 5 do 15 let. Respondenti s praxí nad 15 let zápornou odpověď nevyjádřili.

Výsledky jsou vyjádřeny v následující tabulce:

Tabulka č. 32:

Lokalita zařazení	Ano	Nevím	rozhodně ne	Celkem
Brno	48	8	4	60
Služební zařazení				
Kriminální služba	18	2	0	20
Pořádková služba	16	2	2	20
Dopravní služba	14	4	2	20
Délka služby				
do 5 let	10	1	3	14
5-15 let	21	5	1	27
15 let a více	17	2	0	19

2.5 SHRnutí ZJIŠTĚNÝCH POZNATKŮ

Z provedeného průzkumu, jehož cílem bylo zjištění, zda existuje latentní rasismus ve vztahu příslušníků Policie ČR k romské komunitě, jsem při vyhodnocení zjištěných dat z dotazníku dospěl k těmto závěrům:

2.5.1 Zkušenosti Policistů ČR s Romy

- **Měl (a) jste nějakou zkušenost s Romy ještě před nástupem k PČR?**

Na tuto otázku respondenti převážně odpověděli, že měli před nástupem k PČR negativní zkušenost s Romy. Pouze malá část respondentů měla zkušenost pozitivní. V této otázce jsem předpokládal, že odpovědí s negativními zkušenostmi s Romy bude podstatně méně.

- **Myslíte si, že vaše pracovní zkušenosti s Romy ovlivnily váš vztah k nim i v soukromém životě?**

Převážná část respondentů potvrdila můj předpoklad, že vztah k Romům v soukromém životě ovlivňují pracovní zkušenosti s nimi. Z analýzy dat je však také patrné, že negativní vztah respondentů k Romům vzrůstá. Nejvíce je tento jev patrný u respondentů zařazených na kriminální službě oproti respondentům, kteří pracují na dopravní službě. Toto je dáno náplní pracovní činnosti jednotlivých služeb, kdy pracovníci kriminální služby častěji šetří případy, kdy je účastníkem řízení Rom. Jsou to například loupežná přepadení, krádeže na osobách atd. Policisté dopravní služby se do styku s Romy nedostávají tak často, proto zkušenosti s Romy nevnímají tak negativně jako policisté z kriminální služby.

- **Souhlasíte s tvrzením, že mezi Romy převládají ...**

Z rozboru dat této otázky je patrné, že podle většiny respondentů jsou Romové z převážné většiny nepřizpůsobiví jedinci a potenciální pachatelé trestných činů. I u této odpovědi lze odlišit postoj pracovníků kriminální a dopravní služby, který je, jak jsem již uvedl v předchozí otázce, dán náplní pracovní činnosti.

- **Máte nějakou pozitivní zkušenost s Romy?**

Je zřejmé, že převážná část policistů nemá s Romy žádné pozitivní zkušenosti. Respondenti, kteří pozitivní zkušenosti s Romy měli, je uvádějí zejména v souvislosti s kulturou a sportem.

Shrnutí: Obecně lze konstatovat, že Romové jsou policisty posuzováni velmi kriticky. Míra generalizace je zde velmi vysoká. Analýzou otázek tohoto bloku jsem zjistil, že policisté mají s Romy převážně negativní zkušenosti. Tyto negativní zkušenosti mají vzrůstající a prohlubující se tendenci. Tento jev je možné sledovat zejména u policistů z kriminální služby s délkou praxe od 15 let a výše, což koresponduje s jejich pracovní náplní. Pozitivní zkušenosti s Romy vyjadřují zejména policisté z dopravní služby s praxí od 5 do 15 let, kteří při řešení otázek silničního provozu nejsou s Romy v každodenním styku. Opačná situace je u policistů z pořádkové služby s praxí do 5 let, kteří plní úkoly ve vztahu k veřejnému pořádku. Tito se setkávají s Romy, kteří svým chováním pořádek pravidelně porušují.

2.5.2 Postoje a předsudky Policistů ČR vůči Romům

- **Zůstáváte při plnění pracovních povinností nestranní, když účastníkem řízení je Rom?**

Zůstat nestranný při plnění služebních úkolů je jednou ze základních povinností každého policisty ČR. I z výsledků mé analýzy je zřejmé, že převážná část z nich je při plnění služebních úkolů nestranná a nenechá se ovlivnit, pokud je účastníkem řízení Rom. Ale zhruba třetina respondentů je buď podjatá, nebo je dokonce vůči Romům zaujatá. Ačkoliv se od Policie ČR vyžaduje nestrannost při plnění úkolů garantovaných státem a zajištění všech důležitých činností ve vztahu k veřejnému pořádku a trestnímu řízení, z mého výzkumu vyplývá, že i u policistů ČR existují jedinci, kteří jsou při plnění pracovních povinností ovlivněni negativními předsudky a postoji vůči Romům.

- **Je váš postoj k Romům při plnění služebních povinností vzhledem k délce služby stejný nebo jste ovlivněn (a) profesní zkušeností s nimi?**

Plnění služebních úkolů by nemělo být ovlivněno negativními zkušenostmi s Romy získanými během služební praxe. Ale to je určitě jen ideál a odpovídá tomu i výsledek mého průzkumu. Větší polovina respondentů se vyjádřila, že vztah k Romům se u nich mění k horšímu. Výsledky průzkumu mohou potvrdit, že postoj respondentů k Romům má s ohledem na délku služby zhoršující se tendenci. Tato tendence se projevuje především u policistů z kriminální služby. U policistů z dopravní služby se postoj k Romům během praxe tak výrazně nemění. I toto je odrazem pracovní činnosti dopravní služby a skutečnosti, že převážná část Romů nevlastní motorové vozidlo.

- **Uved'te, z čeho váš negativní postoj k Romům vyplývá.**

Negativní postoj převážné většiny respondentů k Romům vyplývá z jejich odlišného a nepřizpůsobivého způsobu života.¹¹³ V této otázce nikdo

---

¹¹³ Nepřizpůsobivý je oblíbená a zevšeobecňující nálepka pro Romy. Nebere přitom v úvahu Romy takzvaně přizpůsobené bílé společnosti. Srov. Článek *Pověry o Romech* ze dne 29.června 2009 na www.neviditelnýpes.cz A090626

z respondentů neodpověděl, že negativní postoj vůči Romům vyplývá z jejich antropologické odlišnosti.

- **Při pracovní činnosti s Romy jednáte...**

Nestrannost při plnění služebních úkolů je povinností každého policisty, jak jsem již uvedl při rozboru předchozí otázky. V této otázce respondenti zcela jednoznačně odpověděli, že při styku s Romy zůstávají bez předsudků a jednají pouze v souladu se zákonem. Rozborem dalších otázek, které byly jinak položeny, však respondenti již vyjadřují určité předsudky vůči Romům.

- **Myslíte si, že mezi příslušníky PČR existují pašalizující předsudky výhradně vůči Romům?**

Z rozboru odpovědí na tuto otázku je patrné, že respondenti odpovídali velmi opatrně. Asi jedna třetina se domnívá, že předsudky u policistů existují a třetina tvrdí, že neexistují. Rozborem všech otázek dotazníku jsem ale potvrdil svůj předpoklad, že předsudky typu „všichni cikáni kradou, cikáni mají předurčeno krást“ u příslušníků Policie ČR existují.

- **Domníváte se, že výhradně Romové mají geneticky předurčeno porušování zákonů?**

I rozborem této otázky jsem potvrdil moji teorii, že i u Policistů ČR existují předsudky vůči Romům. Je pravdou, že více jak jedna třetina respondentů tvrdí, že Romové nemají rozhodně geneticky předurčené porušování zákonů. Zbylé dvě třetiny toto již připouští. Zdroj tohoto předsudku spočívá v asociálním jednání Romů. Žádná věda však nepřipouští, že by sklon k trestné činnosti koloval někomu v „krvi“, resp. v DNA.¹¹⁴

- **Souhlasíte s tím, aby byl výhradně Romům při narození odebrán vzorek DNA?**

V této otázce jsem předpokládal, že větší část respondentů bude pro odběry DNA. Výsledek byl však opačný. Většina respondentů se vyjádřila proti odběrům. Předpokládaný výsledek odpovědí jsem zaznamenal pouze u policistů z kriminální služby, kteří by Romům DNA odebrali. Tento postoj odpovídá jejich „zkušeností“ a častějšímu kontaktu s Romy páchajícími trestnou činností.

---

¹¹⁴ Srov. Článek *Pověry o Romech* ze dne 29. června 2009 na www.neviditelnýpes.cz A090626

- **Souhlasili byste s výjimkou v přijímacím řízení k PČR pro Romy?**

Analýza vyjádřených dat jednoznačně potvrdila odmítavou odpověď převážné většiny respondentů. Tyto výsledky jasně dokazují, že podle policistů ve výběrových řízeních k PČR by neměly existovat výjimky ve vztahu k Romům a ani k ostatním národnostním menšinám.

- **Podrobil (a) byste se výuce romského jazyka kvůli zaměstnání?**

V této otázce jsem nezaznamenal nic neobvyklého. Vyjádřené výsledky byly vyrovnané. Předpokládal jsem spíše negativní postoj policistů k výuce romštiny. Jen část policistů by se výuce romštiny za předpokladu povýšení podrobila.

- **Romové vám vadí zejména proto, že ...**

Respondenti svými odpověďmi potvrdili můj předpoklad, že Romové policistům ČR vadí zejména proto, že nepracují a jsou nepřizpůsobiví a že mají s nimi špatné zkušenosti. Nemohu nezmínit, že jeden z respondentů uvedl, že Romové mu vadí zejména proto, že jsou antropologicky odlišní. Tímto výrokem respondent vyjádřil svůj rasistický postoj k Romům. Na obdobnou otázku tohoto bloku však tento postoj žádný respondent nevyjádřil.

- **Myslíte si, že jsou na vašem pracovišti kolegové, které byste označil (a) pro jejich postoje a názory za rasisty?**

Větší část respondentů na tuto otázku odpověděla, že nemají kolegy, které by pro své postoje označili za rasisty. Přesto jsem z průzkumu zjistil alarmující počet policistů, který odpověděl opačně. Na základě analýzy této otázky tak mohu potvrdit, že i u policistů ČR je možné sledovat chování, které lze označit jako rasistické.

- **Myslíte si, že je správné propustit z armády vojáky, kteří měli na svých helmách erby nacistických organizací?**

Analýzou dat je zřejmé, že většina respondentů kategoricky odsoudila toto jednání, které je v současné době chápáno jako protiprávní a je upraveno trestněprávními předpisy. Na druhé straně jsem však analyzoval velký počet policistů, kteří jsou proti propuštění vojáků z armády. Svými odpovědi tak potvrdili jisté sympatie s vojáky, kteří pod vlivem „profesionality“ označili své helmy nacistickými erby.

- **Věříte, že pokud by Rom byl vychováván odděleně od ostatní romské**

komunity, mohl by z něj být bezúhonný občan?

Z analýzy dat získaných z odpovědí respondentů je zřejmé, že většina věří v to, že pokud by byl Rom vychováván odděleně od romské komunity, mohl by z něj být řádný občan. Spousta pěstounských rodin má zkušenosti s tím, že pokud romské dítě vyrůstá společně s bílými sourozenci, je vše v nejlepším pořádku. V pubertě se však dítě často odcizí. Okolí mu vysvětlí, že je vlastně „špatný cikán“ a dojde u něj k frustraci z urážek a předsudků. Mladý Rom se začne přizpůsobovat tomu, co se od něj očekává jako od Roma.¹¹⁵

- **Byl (a) byste pro snížení hranice trestní odpovědnosti výhradně u Romů?**

Snížení trestní hranice nejenom výhradně u Romů je často diskutované téma v naší společnosti. Rozborem dat je zřejmé, že více jak polovina respondentů je rozhodně proti. Asi jedna třetina je pro snížení hranice. Snížování trestní hranice ze současných 15 let na 14 let je opravdu velmi složitá otázka, na kterou lze jen těžko hledat správnou odpověď. Rozbor této otázky nepřinesl žádné nové poznatky.

- **Domníváte se, že romské děti, které se dopustily protiprávního jednání, by měly být odebrány rodičům a umístěny do zvláštních škol, neboť výchova v jejich rodině nezaručuje jejich nápravu?**

Více jak polovina respondentů odpověděla „ano“. Pouze 5 respondentů odpovědělo rozhodně ne. Současná česká ústavní výchova však neplní svoje poslání. Podle mého názoru s úspěchem vychovává nejaktivnější producenty nejenom romské kriminality. Zobecněné pravidlo „co ještě neumí, tak se v ústavu naučí“, se stává realitou. Je smutné, že v romském tradičním prostředí se o lidi v nouzi starala rodina. Pro majoritní společnost je typická výchova v ústavech.¹¹⁶

Shrnutí: Analýzou otázek tohoto bloku byly potvrzeny mé předpoklady, že i u policistů ČR existují předsudky vůči Romům a jev, který lze označit jako latentní rasismus. Největší předsudky vůči Romům vyjádřili policisté z kriminální služby. Opačnou situaci lze sledovat u pořádkové služby, kde je policisty vyjádřena nižší míra negativních postojů vůči Romům. Ale je zde

---

¹¹⁵ Srov. Článek *Pověry o Romech* ze dne 29.června 2009 na www.neviditelnýpes.cz A090626

¹¹⁶ Srov. Článek *Kdo koho v Česku diskriminuje a proč?* ze dne 24. dubna 2009 na www.neviditelnýpes.cz A090423

patrná větší podjatost při řízení s Romy, která v některých postojích přerůstá v projevy rasismu. Negativní postoje a předsudky jsou vyjádřeny častěji policisty s kratší služební praxí. To se týká postojů s rasistickým podtextem. Služebně starší policisté negativní postoje vůči Romům tak často nevyjadřují. Toto koresponduje i se služební praxí na policejních službách: na kriminální službě jsou nejdéle sloužící policisté a na pořádkové službě jsou policisté s nejkratší praxí. Z dalších rozborů je patrné, že negativní postoje policistů vůči Romům se neustále zhoršují.

2.5.3 Soužití s Romy v naší společnosti.

- **Jak hodnotíte soužití Romů s ostatními občany v tomto státě?**

Při analýze odpovědí respondentů jsem zjistil, že polovina respondentů vidí soužití s Romy jako řešitelný a druhá jako neřešitelný problém. Soužití majoritní a minoritní skupiny je vždy provázeno problémy. Podle mého mínění je pro soužití s Romy v tomto státě nutná zejména snaha vymýtit z romské komunity trestnou činnost, trvat na dodržování pravidel mezilidského soužití a trestat jakékoliv násilí páchané na Romech. Na straně druhé je potřeba zavést různé motivační programy pro Romy.¹¹⁷

- **Považujete Romy za rovnocennou menšinu ve srovnání s ostatními menšinami?**

Z analýzy odpovědí na tuto otázku je patrné, že většina respondentů neuznává rozdíly ve společnosti. Téměř polovina respondentů však podle mého názoru odpověděla s rasistickým podtextem. Velký počet respondentů by Romům omezil práva a stejně tak by je vystěhoval do ghett. Z výsledků je patrné, že respondenti s delší praxí odpovídají převážně pod vlivem negativních zkušeností s Romy, které během své praxe získali. Největší četnost těchto odpovědí vyjádřili respondenti z kriminální služby.

---

¹¹⁷ Srov. Článek *Romská otázka je neřešitelná-zatím* ze dne 26. listopadu 2009 na www.neviditelnýpes.cz A081124

- **Považujete řešení ústecké radnice ve čtvrti Krásné Březno v Matiční ulici za ...**

Největší počet policistů považuje řešení v Matiční ulici za dočasné řešení. Nejčastěji tuto odpověď vyjádřili respondenti z kriminální služby, což potvrdilo moje předpoklady. Poměrně stejný počet respondentů toto opatření hodnotí jako dobré řešení. Jen malá část respondentů odpověděla, že se jedná o porušení základních práv a svobod občanů. Obdobný počet dotazovaných se také přiklonil k tomu, že toto řešení lze aplikovat i jinde. Tento výsledek opět potvrzuje, že předsudky u policistů vůči Romům existují.

- **Při řešení romské otázky se přikláníte k názoru nutnosti regulace porodnosti romských žen?**

Většina respondentů se přiklání k regulaci porodnosti romských žen, ať již z důvodu vysokého zatížení státu v případě vyplácení sociálních dávek, tak i v případě, kdy romská rodina neprokáže finanční prostředky spojené s výchovou. Asi pouze jedna čtvrtina respondentů je rozhodně proti jakékoliv regulaci porodnosti romských žen. V tomto případě lze spatřovat v odpovědích respondentů určitý prvek latentního rasismu.

- **Souhlasíte s tím, aby všem nepřizpůsobivým Romům byly sociální dávky vypláceny v poukázkách na zboží?**

Tato otázka je v mnohých lokalitách často skloňována a diskutována. Respondenti zcela přesvědčivě odpověděli, že by Romům vypláceli sociální dávky v poukázkách. Jejich odpověď je určitě ovlivněna pracovními zkušenostmi s Romy, zejména ve vztahu k vyplácení sociálních dávek, které následně utrácejí v hernách a barech, poté si peníze obstarávají pácháním trestné činnosti. Největší počet kladných odpovědí na tuto otázku vyjádřili opět respondenti z kriminální služby.

- **Myslíte si, že státní politika v současnosti vynakládá dostatek finančních prostředků na řešení romské otázky?**

Více jak polovina respondentů na tuto otázku odpověděla, že v současné době stát vynakládá dostatečné množství financí na řešení romské otázky. Odpovědi na tuto otázku přesvědčivě vyjádřily postoj respondentů k tomuto problému: nic se nemá nikomu dávat zadarmo.

- **Podpořil (a) byste myšlenku vystěhování Romů do enkláv s převážně romskou populací, kde by mohli žít po svém a s vlastní samosprávou?**

Respondenti potvrdili rasistický přístup k Romům. Více jak polovina respondentů odpověděla, že by podpořila myšlenku vystěhovat Romy do ghett. Tímto postojem potvrdili jeden z mých předpokladů, že rasismus u policistů ČR je trvalým jevem. Tento postoj byl nejvíce vyjádřen respondenty z pořádkové služby, kde je zařazeno nejvíce policistů s kratší služební praxí.

- **Domníváte se, že Romové mají stejné možnosti začlenění ve společnosti jako ostatní?**
- **Myslíte si, že v ČR jsou porušována lidská práva ve vztahu k romské populaci?**

Na tyto dvě otázky respondenti odpověděli zcela jednoznačně a potvrdili tím stav v současné společnosti. Všichni jsme prostřednictvím médií seznamováni s tím, jak se naše společnost snaží o neustálé řešení romské otázky a přitom všichni deklamujeme, že Romové mají stejné možnosti jako ostatní a že vůči Romům nejsou porušována lidská práva. Výsledky průzkumu ukázaly, že většina policistů v tomto směru není výjimkou.

- **Souhlasíte s vyčleněním financí z rozpočtu obcí na úhrady dluhů Romů za energii, vodu a plyn?**
- **Souhlasíte s tím, aby výhradně Romům byly ze sociálních dávek strhávány dluhy?**

Analýza těchto otázek byla vcelku jednoduchá a nepřinesla nová zjištění. Respondenti odpovídali jednomyslně a v obou případech odpovídali ve větší polovině rozhodně ne. Většina respondentů vyjádřila nesouhlas s tím, aby byly dluhy romských rodin hrazeny z rozpočtů obcí nebo strhávány přímo ze sociálních dávek.

- **Myslíte si, že trestní odpovědnost za rasově motivované protiprávní jednání výhradně vůči Romům je v naší společnosti upravena dostatečně?**

Podle odpovědí respondentů je zřejmé, že trestní odpovědnost za rasově motivované jednání je v naší společnosti upravena dostatečně. I na tuto odpověď respondenti odpověděli jednoznačně.

Shrnutí: Analýzou dat tohoto bloku jsem zjistil, že ani policisté nejsou výjimkou při hodnocení soužití s Romy ve společnosti, která Romy hodnotí jako nepřizpůsobivé a problémové etnikum. Provedeným průzkumem jsem zjistil, že policisté často při samotném hodnocení vyhrocují své názory až k projevům rasismu viz. například vystěhování do ghett, regulace porodnosti romských žen atd. Tyto postoje nejvíce vyjadřují policisté s kratší služební praxí a se zařazením na pořádkové službě. Podle výsledků mého průzkumu hodnotí soužití s Romy s největším optimismem policisté na dopravní službě. Policisté z kriminální služby hodnotí soužití s Romy spíše jako problematické a kriticky se vyjadřují ke ghattům a regulaci porodnosti, což vnímají jako jisté porušování základních práv a svobod.

X X X

Cílem empirické části diplomové práce, bylo na základě provedeného průzkumu najít odpovědi na otázky:

1. Zda existují u policistů ČR předsudky vůči Romům?

Analýzou dat vyjádřených respondenty jsem dospěl k závěru, že u policistů ČR existují předsudky vůči Romům.

2. Zda má na přijetí či odmítnutí tohoto postoje podíl délka praxe a služební zařazení (kriminální, dopravní a pořádková služba) příslušníků Policie ČR?

Výsledky průzkumu potvrdily moji domněnku, že délka služební praxe má vliv na zhoršení postoje policistů ČR k Romům. Z vyjádřených odpovědí je patrné, že nejvíce zaujatou skupinou vůči Romům jsou pracovníci kriminální služby. Následuje pořádková a nejméně předsudků vůči Romům vyjádřili respondenti z dopravní služby.

3. Zda je latentní rasismus u Policie ČR nahodilým jevem, nebo se jedná o trvalý stav?

Z provedeného průzkumu a analýzy dat vyjádřených respondenty jsem zjistil, že latentní rasismus je u Policie ČR trvalým jevem.

4. Jakou má latentní rasismus u Policie ČR tendenci (stoupající - klesající)?

Analýzou dat byla potvrzena moje domněnka, že latentní rasismus u Policie ČR má stoupající tendenci.

5. Čím je tento stav zapříčiněn?

Ze zpracované analýzy dat je patrné, že tento stav je odrazem zobecnělých a tolerovaných pravidel v naší společnosti. I u policistů můžeme tedy spatřovat tento jev, který je umocňován každodenními negativními zkušenostmi s Romy.

6. Zda se jedná vůbec o rasismus?

Výsledky průzkumu potvrdili, že i u policistů ČR se můžeme setkat s předsudky vůči Romům, které někdy přerůstají i v rasismus.

Na základě provedeného průzkumu mohu tedy odpovědně **potvrdit** moji hypotézu, která zní:

„I mezi příslušníky Policie ČR existuje jev, který se dá označit jako latentní rasismus.“

2.6 NÁVRH PREVENCE – latentního rasismu u policistů ČR

Policie ČR je povinna při své činnosti chránit oprávněné zájmy příslušníků celé společnosti, tedy všech občanů ČR, národnostních menšin a cizinců na území ČR. Dále je povinna při své činnosti postihovat veškeré protiprávní jednání, ať jsou pachatelé občané ČR, příslušníci menšin či cizinci.

Proto by měla být příprava policistů v otázkách národnostních menšin a etnických vztahů v současné době jednou z priorit celého školského systému u PČR.

V současné době je česká policie v nezáviděníhodné roli. V České republice se

totiž veřejnost, média a velmi často ani politici neorientují zcela jasně v problematice rasismu, xenofobie a rasové diskriminace. Vědí pouze, že tyto jevy jsou negativní a velmi nebezpečné, proti nimž je zcela nutné vystupovat se vší rozhodností a profesionalitou. Tuto činnost všichni právem očekávají od policie, která by měla umět rozeznat a přesně definovat onu hranici mezi svobodným jednáním a chováním, které naplňuje znaky tohoto nežádoucího protispolečenského jednání.

Policie je však institucí, která dodržuje literu zákona a nemůže být institucí, která literu zákona vykládá. Mnohdy jsme svědky situací, kdy policie zaujímá stanoviska zejména vůči projevům extremismu a rasismu, ale tento úkol jí nepřísluší. Policie má chránit a svoji činností vynucovat dodržování zákonů, norem a obecně závazných pravidel a jejich porušování trestat. Je-li policie v boji proti rasismu, rasové diskriminaci a xenofobii razantní, bývá často kritizována za tvrdý a razantní postup. Je-li policie naopak v případě zásahu či vyšetřování těchto projevů shovívavá, sdílí kritiku za sympatie s extremisticky orientovanými skupinami. O tom, kde přesně je role policie a jaké prostředky má volit v boji proti rasismu, je úkol policejního vzdělávání všech policistů na jakémkoliv stupni služebního zařazení.

Domnívám se, že je zcela přirozeným jevem, že v důsledku častých kontaktů policistů s marginálními skupinami osob porušující zákony, dochází u policistů velmi často k bezcitnému mnohdy až cynickému jednání k těmto skupinám. Předsudky vůči nim začínají narůstat. K zamezení tohoto nežádoucího jevu musí právě přispět policejní vzdělávání.

Důležitou aktivitou v resortu MV ČR a základním materiálem, který se dotýká vztahu minorit a policie, je Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním menšinám.¹¹⁸

Tato strategie prosazuje principy moderní policejní práce v etnicky a národnostně různorodé společnosti jakou je v současné době Česká republika. Strategie reaguje na potřeby práce policejních sborů v souladu s mezinárodními organizacemi na ochranu národnostních menšin. Cílem strategie je, aby příslušníci policie měli dovednosti pro policejní práci v multikulturální společnosti. Strategie navrhuje na základě poznatků o problematice policejní práce ve vztahu k menšinám zavedení mechanismů a opatření, které by podpořily změnu práce Policie ČR jako „službu veřejnosti“.

---

¹¹⁸ Strategie byla vzata na vědomí vládou ČR usnesením č. 85 ze dne 22 .ledna 2003

Mám za to a jsem přesvědčen, že při řešení prevence proti rasismu a rasové diskriminaci policistů by mohla být nápomocna tato opatření:

- Přijímat k policii na základě přísných psychologických vyšetření jen ty nejlepší lidi, kteří jsou bez předsudků, dostatečně sociálně citliví a motivovaní pro zlepšování vztahů s veřejností.
- Zpřísnit vstupní psychologické vyšetření a toto zaměřit na zjištění patologických jevů.
- Provádět průběžná psychologická vyšetření v různých periodách dle služebního zařazení.
- Dát policistům co nejlepší školení a vzdělání v sociálních kompetencích.
- Umožnit policistům stáže v různých organizacích, zabývajících se menšinami.
- Starší policisty zahrnovat do vzdělávání, interpersonálních komunikací a řešení konfliktů.
- Řídící pracovníci policie si musí uvědomit, že rasismus a xenofobie ve společnosti existují a tento jev prostupuje i do řad policie a k tomuto směřovat celoživotní vzdělávání policistů.
- Důsledně promítnout do školení a vzdělávání na všech úrovních problematiku sociální kompetence a otázky rasismu a xenofobie.
- Využívat metody a prostředky sociální pedagogiky k přípravě policejních pedagogů na všech úrovních policejního vzdělávání.

Mnoho faktorů v současné České republice nasvědčuje tomu, že je zapotřebí v celém systému vzdělávání nejenom policistů klást stále vyšší důraz na zařazení témat a metod, které budou působit antirasisticky ve prospěch multikulturality a výchovy k toleranci. Těmito principy se musí řídit i policejní vzdělávání všech policistů na každém stupni služebního zařazení v duchu japonského přísloví:

„Lidský mozek je jak prázdná číše. Čím více se do něj vloží dobrého, tím méně se do něj vejde špatného“.

ZAVĚR

Latentní rasismus a rasismus obecně je v současné době jeden z hlavních problémů v naší společnosti. Romové i nadále čelí různým projevům diskriminace na všech úrovních a stále častěji se stávají terčem útoků různých extremistických skupin. Dnes a denně se setkáváme s projevy nenávisti a různých předsudků vůči této komunitě. Ani Policie ČR v tomto směru není bohužel výjimkou.

Často jsme svědky i otevřených projevů rasismu policistů zejména vůči Romům. Mohu zmínit kauzu ze sklonku roku 2009,¹¹⁹ kdy brněnští policisté při oslavě narozenin provolávali rasistická hesla. Mimochodem tato kauza se týkala několika mých kolegů. Je tedy jasné, že rasismus se vyskytuje i mezi zaměstnanci Policie ČR. Policie jako orgán činný v trestním řízení by však měla dbát na to, aby mezi zaměstnanci policie rasismus eliminoval na minimum.

V dnešní společnosti je stále více prosazována multikulturalita, pluralita atd. Tato témata jsou zařazena do vzdělávacích programů pro školy na všech stupních. Ovšem k multikulturní společnosti musíme přispět všichni a tato snaha by měla vzejít právě od institucí, jejichž činnost by měla být příkladem pro všechny. Proto vnímám problém výchovy policistů jako jednu z priorit policejního vzdělávání. Při tomto vzdělávání bych především zdůraznil nezastupitelnou roli sociální pedagogiky a jejích pedagogů, jejichž činnost je důležitá zejména při výchově policistů na všech stupních. Vzdělávání by mohlo probíhat formou různých kurzů, školení, odborných stáží a každodenní činností, která by zvyšovala sociální dovednosti policistů ČR ve vztahu k menšinám. Domnívám se, že vyšší úroveň vzdělávání v oblasti multikulturní výchovy by vedla k odstranění předsudků, které, jak jsem zjistil v empirické části diplomové práce, u policistů ČR existují.

Rozborem dat v empirické části mé práce jsem zjistil, že i mezi policisty ČR existuje jev, který lze označit jako latentní rasismus. Dále byl potvrzen můj předpoklad, že předsudky vůči Romům jsou častější u policistů z kriminální služby. To koresponduje s jejich častými zkušenostmi s Romy při vyšetřování majetkové a násilné kriminality.

Další předpoklad, který jsem na základě analýzy potvrdil je, že se latentní rasismus u Policistů ČR stupňuje. Převážná část respondentů potvrdila, že se jejich

---

¹¹⁹ Srov. www.idnes.cz, 19. 11. 2009, *Policisté v Brně slavili narození dcery*, A091118

vztah k Romům během služby zhoršuje. Avšak policisté už proto, že se při své praxi neustále setkávají s občany menšin jiných národností, musí být schopni neutrálního přístupu při řešení služebních povinností.

V současné době EU označila naši republiku jako stát, kde dochází k největší diskriminaci etnické skupiny – Romů v rámci EU. Ano jsme svým způsobem rasisti, přinejmenším latentní. To platí i o policistech ČR. Na druhé straně mám osobní zkušenost z Brna, z ulice Bratislavská, kde je něco na způsob romského ghetta. Zde dochází často k pouliční trestné činnosti. Typický obrázek z dvorních traktů této ulice tvoří odpadky sahající po kolena, šílený „zápach“ a pracovníci technických služeb, kteří tento nepořádek odklízejí za peníze daňových poplatníků. A ti, co tuto špínu a odpadky způsobili, pozorují jejich práci z oken zdevastovaných bytů, pokušují a čekají na výplatu sociálních dávek. Kdo koho tedy diskriminuje? Doufám, že česká romská společnost už konečně pochopí, že i my „gadžové“ máme právo na bezpečnou a klidnou existenci v naší společné vlasti. A toto přání nemá s rasismem nic společného.

V závěru diplomové práce se chci odvolat na citát jednoho z nejvýznamnějších českých antropologů, bojovníka proti rasismu, který si svým významem zaslouží pozornost i v dnešní době.

„Veškeré lidstvo jednoho původu jest.“

Dr. Aleš Hrdlička¹²⁰

---

¹²⁰ Dr. Aleš Hrdlička český antropolog narodil se 29.3.1869 v Humpolci a zemřel 5.9.1943. Po krátké lékařské praxi se věnoval pouze antropologii.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá problémem latentního rasismu u Policistů ČR. V naší republice jsou Romové nejpočetnější menšinou, proto se diplomová práce zaměřuje na vztahy Policistů ČR s Romy.

První část diplomové práce je uvedena teoretickými kapitolami, které otvírají danou problematiku. První kapitola obsahuje teoretický exkurs, který poukazuje na složitost vymezení pojmu rasismu a jevů, které s rasismem souvisí. Součástí této kapitoly je exkurz k problému rasové diskriminace.

Druhá kapitola přináší podrobnější pohled na samotnou historii rasismu. Jsou zde popsány historické kořeny tohoto jevu, které sahají hluboko do minulosti od Římanů, přes Ameriku až do Evropy. V této kapitole je také popsán vrchol rasismu, holocaust, který vyvrcholil v nacistickém Německu. Závěr kapitoly popisuje vývoj rasismu v České republice.

Kapitola třetí se věnuje problému latentního rasismu, který se neprojevuje navenek, ale je zakořeněn v postojích a chování mnohdy celé společnosti. Latentní rasismus je popsán jako nežádoucí patologické chování, které je nebezpečné právě svoji neprojevenou formou.

Čtvrtá kapitola je věnována historii a kulturnímu zázemí romské komunity v České republice. Kapitola ukazuje na historii Romů, jejich původ a jejich specifika, kterými se liší od majoritní společnosti. Součástí kapitoly je detailnější seznámení se s romskou kulturou, která je právě jednou z příčin nepřizpůsobivosti Romů.

Poslední teoretická kapitola je věnována multikulturalismu a multikulturní výchově. Podrobněji je zde formulován úkol sociální pedagogiky při nápravě vztahů mezi majoritou a minoritou. V této kapitole je zmíněno i několik případů rasově motivovaného chování a postojů společnosti k Romům.

V druhé části diplomové práce je zpracováno dotazníkové šetření. Byly zde analyzovány názory policistů z územních odborů Krajského ředitelství Policie ČR Jihomoravského kraje, na zkušenosti, postoje, soužití a předsudky k Romům v souvislosti s délkou praxe a služebním zařazením.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá otázkou, v jaké podobě přežívá osten rasismu v myšlení a postojích policistů Policie České republiky, čím je tento jev zapříčiněn a zdali se vůbec jedná o rasismus. V našich podmínkách se otázka latentního rasismu týká především Romů. Práce je rozdělena na teoretickou část, kde nejprve objasňuje termín slova rasismus a jevy, které můžeme považovat za rasismus, následuje kapitola historie rasismu, latentní rasismus, historie a kulturní zázemí romské komunity, kapitola o multikultuře a multikulturalismu a závěr této kapitoly je věnován sociální pedagogice. Praktická část obsahuje vlastní průzkum, výsledky a analýzy dat získaných dotazníkem, popis výběrového vzorku, a navrhovaná opatření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rasa, rasismus, xenofobie, latentní rasismus, měkký rasismus, tvrdý rasismus, predsudek, postoj, multikultura, multikulturalismus, etnikum,

ANNOTATION

This dissertation is discussing a question of the racism in the minds and attitude of the members in the Police of the Czech Republic, explores the causes behind this phenomenon and tries to discover whether the behaviour really is racism. Nowadays, the problem of latent racism relates mainly to Gipsy community. The dissertation is divided into two parts - theoretical part and practical part. The theory is clarifying the content of the word racism and phenomenon we could consider as a manifestation of racism, followed by a history of racism and latent racism. The history and cultural background of Gipsy community is also explored, followed by a chapter about the multi cultures and multiculturalism. The theory is closed of by a review of social pedagogy. The practical part contains author's own survey, results and analysis of the data from the questionnaires, description of the selective sample and future recommendations.

KEYWORDS

Race, racism, xenophobia, latent racism, soft racism, hard racism, prejudice, attitude, multi culture, multiculturalism, ethnic

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY a dalších informačních zdrojů

Zákony:

1. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.
2. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 40/1993 Sb. O nabytí a pozbytí státního občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 95/1974 Sb. Mezinárodní úmluv o odstranění všech forem rasové diskriminace ve znění pozdějších předpisů.

Knihy:

7. BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu* Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 347 s. , ISBN 80-7325-020-9.
8. ČERNÝ, V. *Rasismus jeho základy a vývoj* Praha : Václav Petr, 1939. 42 s. , ISBN 80-7184-423-4.
9. FAY, B. *Současná filosofie sociálních věd* Praha : Slon, 2002. 324 s. , ISBN 80-86429-10-5.
10. FREDRICKSON, G.M. *Rasismus jeho stručná historie* Brno : Centa, 2002. 55 s., ISBN 80-7341-124-5.
11. HITLER, A. *Mein Kampf* Otakar II., 2000. 507 s. , ISBN 80-86355-26-8.
12. HIRT, T. (a kol.) „Romové“ v osidlech sociálního vyloučení Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2006. – 414 s. , ISBN 80 86898-76-8.
13. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů* Praha : Člověk v tísni, 2002. 84 s. , ISBN 80-7106-615-X.
14. CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus* Praha: Portál, 2007. 184 s., ISBN 978-80-7367-098-6.
15. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky* Praha: Portál, 2008. – 216 s. , ISBN 978-80-7367-383-3.

16. KRAUS, B. POLÁČKOVÁ V. et al., *Člověk-prostředí-výchova* Brno : Paido, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2.
17. LÉVI-STRAUSS, C. *Rasa a dějiny* Praha: Atlantis, 1999. 71 s. , ISBN 80-7108-138-8.
18. MACHALOVÁ, T. (a kol.) *Lidská práva proti rasismu* Brno: Doplněk, 2001. 148 s. , ISBN 80-7239-099-6.
19. MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* Barrister & Principál, 2003. 655 s. , ISBN 80-86598-45-4.
20. MINISTERSTVO VNITRA ČR *Mezinárodní symposium Role policie v boji proti rasismu a xenofobie* Praha: Aleš Skřivan ml. , 2000. 229 s.
21. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti* Praha: Portál, 2003. 223 s., ISBN-80-7178-741-8.
22. RADVAN E., VAVŘÍK M., *Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách*, Brno, 2009, IMS Brno.
23. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova* Praha: Triton, 2006. 263 s. , ISBN 80-7254-866-2.
24. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu* Praha: Portál, 1998. 208 s. ISBN 80-7178-285-8.
25. ŠTĚCHOVÁ, M. *Romská minorita a postupy integrace* Praha: Kufr, 2002. 127 s. , ISBN 80-7338-008-0127.
26. VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti* Olomouc, 2002. 130 s. , ISBN 80-244-0337-4.
27. WOLF, J. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti* Praha : Karolinum, 2000. 223 s. , ISBN 80-246-0099-4.

Internet:

28. HOLOMEK K., *Policisté v Brně slavili narození dcery*, [online], ze dne 19.11.2009 [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.idnes.cz
29. PEHE J., *Co je České to je hezké?*, [online], ze dne 16.8.2007 [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.britskelisty.cz
30. ČERNÝ P., *Pověra o Romech*, [online], ze dne 29.6.2009, [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.neviditelnýpes.cz
31. KLÍMA J., *Živé rozbušky*, [online], ze dne 22.22.2008 [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.lidovky.cz

32. SLANEČEK O., *Máme dva prezidenty*, [online], ze dne 28.2.2008, [cit. 2010-29-03], Dostupné z: www.romea.cz
33. KYNCL J., *Český rasismus vůči Romům v okurkové sezoně*, [online], ze dne 3.2.2009, [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.tvar.cz
34. ČERVENKA J., *Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti*, [online], ze dne 13.5.2009, [cit. 2010-29-03]. Dostupné z: www.avcr.cz

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník zaměřený na vztah příslušníků Policie ČR k romské komunitě

PŘÍLOHA č. 1/5

Dotazník zaměřený na vztah příslušníků Policie ČR k romské komunitě

Vážený pane kolego, kolegyně,

Žádám Vás tímto o anonymní zodpovězení otázek v dotazníku, který bude sloužit pouze pro potřeby mé diplomové práce na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a Institutu mezioborových studií v Brně. Diplomová práce se zabývá latentním rasismem Policistů ČR.

Při vyplňování označte pouze jednu odpověď, se kterou se nejvíce ztotožňujete.

Za vyplnění a spolupráci Vám děkuji.

Bc. Pavel Kříž

1. **Jak dlouho jste ve služebním poměru u PČR ?**
  - a) do 5 let
  - b) 5 – 15
  - c) 15 a více
2. **Jste zařazen (a) na územním odboru:**
  - a) pořádkové policie
  - b) kriminální policie
  - c) dopravní policie
3. **Věk:**
  - a) 20 - 30
  - b) 30 – 45
  - c) 45 a více
4. **V teritoriu, kde jste zařazen (a), se vyskytuje romská komunita?**
  - a) ano
  - b) v malé míře
  - c) ne
5. **Měl (a) jste nějakou zkušenost s Romy ještě před nástupem k PČR?**
  - a) ano, pozitivní
  - b) ano, negativní
  - c) ne, žádnou
6. **Souhlasíte s tvrzením, že mezi Romy převládají:**
  - a) slušní a řádní občané
  - b) nepřizpůsobující se jedinci narušující soužití s ostatními
  - c) potenciální pachatelé kriminálních deliktů
7. **Myslíte si, že vaše pracovní zkušenosti s Romy ovlivnily váš vztah k nim i v soukromém životě?**
  - a) ano, můj vztah se k nim zhoršil
  - b) ano, můj vztah se k nim zlepšil
  - c) ne, můj postoj zůstal stejný - pozitivní x negativní (zaškrtněte)

- 8. Jak hodnotíte soužití Romů s ostatními občany v tomto státě?**
- jako bezproblémové
  - spíše problémové, ale řešitelné
  - jako problémové a neřešitelné
- 9. Považujete Romy za rovnocennou menšinu ve srovnání s ostatními menšinami?**
- ano, neuznávám rozdíly ve společnosti
  - ne, omezil bych jejich práva
  - ne, vystěhoval bych je do ghett
- 10. Zůstáváte při plnění pracovních povinností nestranní, když účastníkem řízení je Rom?**
- ano, ke každému přistupuji stejně
  - ano, ale jsem ze zkušenosti mírně předpojatý(á) vůči Romům
  - někdy, podle závažnosti řízení
  - rozhodně ne
- 11. Je váš postoj k Romům při plnění služebních povinností vzhledem k délce služby stejný nebo jste ovlivněn (a) profesní zkušeností s nimi?**
- stejný, od nástupu pozitivní
  - má pozitivní tendenci
  - má negativní tendenci
  - stejný, od nástupu negativní
- 12. Považujete řešení ústecké radnice ve čtvrti Krásné Březno v Matiční ulici za:**
- dobré řešení s nepřizpůsobivými Romy
  - dočasné a nouzové opatření
  - krok, který stojí za to zvážit i v jiných případech či lokalitách
  - porušování lidských práv
- 13. Souhlasili byste s výjimkou v přijímacím řízení k PČR pro Romy?**
- ano
  - nevím
  - rozhodně ne
- 14. Při řešení romské otázky se přikláníte k názoru nutnosti regulace porodnosti romských žen?**
- ano, sociální dávky tak zvyšují zatížení státu
  - ano, pokud nemají finanční prostředky na výchovu
  - ne, jen výjimečně
  - rozhodně ne
- 15. Podrobil (a) byste se výuce romského jazyka kvůli zaměstnání?**
- ano, určitě
  - ne, nedá se využít
  - jen za předpokladu povýšení
  - rozhodně ne

16. Myslíte si, že je správné propustit z armády vojáky, kteří měli na svých helmách erby nacistických organizací?

- a) ano
- b) nevím, je to jejich věc
- c) rozhodně ne

17. Romové vám vadí zejména proto, že:

- a) jsou antropologicky odlišní
- b) nepracují a jsou hluční
- c) mám s nimi špatnou zkušenost
- d) nevadí mi

18. Myslíte si, že jsou na vašem pracovišti kolegové, které byste označil (a) pro jejich postoje a názory za rasisty?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

19. Máte nějakou pozitivní zkušenost s Romy?

- a) ano, jakou

.....
.....

- b) nemám žádnou

20. Uveďte, z čeho váš negativní postoj k Romům vyplývá.

- a) z pracovních zkušeností s nimi
- b) pro jejich antropologickou odlišnost
- c) pro jejich odlišný a nepřizpůsobivý způsob života

21. Při pracovní činnosti s Romy jednáte.

- a) v souladu se zákonem jako s ostatními
- b) určitě jsem trochu podjat (a)
- c) stejně lžou, tak jim nevěřím nic

22. Myslíte si, že mezi příslušníky PČR existují paušalizující předsudky výhradně vůči Romům?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

23. Domníváte se, že romské děti, které se dopustily protiprávního jednání, by měly být odebrány rodičům a umístěny do zvláštních škol, neboť výchova v jejich rodině nezaručuje jejich nápravu?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

- 24. Souhlasíte s tím, aby byl výhradně Romům při narození odebrán vzorek DNA?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne
- 25. Domníváte se, že výhradně Romové mají geneticky předurčeno porušování zákonů?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne
- 26. Byl (a) byste pro snížení hranice trestní odpovědnosti výhradně u Romů?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne
- 27. Souhlasíte s tím, aby všem nepřizpůsobivým Romům byly sociální dávky vypláceny v poukázkách na zboží?**
- a) ano, určitě na potraviny a ošacení
  - b) nevím, možná některé v poukázkách a některé v hotovosti
  - c) ne, vždy je potřeba platit nějaký výdaj v hotovosti
- 28. Věříte, že pokud by Rom byl vychováván odděleně od ostatní romské komunity, mohl by z něj být bezúhonný občan?**
- a) ano, pokud bude opravdu izolován
  - b) možná, spíše ne
  - c) možná, spíše ano
  - d) rozhodně ne
- 29. Myslíte si, že státní politika v současnosti vynakládá dostatek finančních prostředků na řešení romské otázky?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne
- 30. Podpořil (a) byste myšlenku vystěhování Romů do enkláv s převážně romskou populací, kde by mohli žít po svém a s vlastní samosprávou?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne
- 31. Domníváte se, že Romové mají stejné možnosti začlenění ve společnosti jako ostatní?**
- a) ano
  - b) nevím
  - c) rozhodně ne

32. Myslíte si, že v ČR jsou porušována lidská práva ve vztahu k romské populaci?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

33. Souhlasíte s vyčleněním financí z rozpočtu obcí na úhrady dluhů Romů za energie, vodu a plyn?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

34. Souhlasíte s tím, aby výhradně Romům byly ze sociálních dávek strhávány dluhy?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne

35. Myslíte si, že trestní odpovědnost za rasově motivované protiprávní jednání výhradně vůči Romům je v naší společnosti upravena dostatečně?

- a) ano
- b) nevím
- c) rozhodně ne